

EBEHIS-1

*EJERCICIOS DE BÚLGARO PARA
ESTUDIANTES HISPANOHABLANTES*

1. El sintagma nominal

Iván S. León
Galya K. Gócheva

A nuestros alumnos

В езика няма логика. Езикът е живот !
Балабанов

INTRODUCCIÓN	12
1. EL ALFABETO BÚLGARO	
1.1. La modalidad de alfabeto cirílico de uso en Bulgaria	16
1.2. Particularidades de mayor relevancia	18
1.2.1. Los grafemas <i>ю</i> y <i>я</i>	18
1.2.2. La pronunciación de las consonantes	20
2. EL SUSTANTIVO: GÉNERO	
2.1. El género de los sustantivos en español	24
2.2. El género de los sustantivos en búlgaro	25
2.2.1. El sustantivo de género masculino	25
2.2.2. El sustantivo de género femenino	27
2.2.2.1. La forma femenina de los sustantivos que hacen referencia a personas	28
2.2.2.2. La forma femenina de los sustantivos que hacen referencia a animales	30
2.2.3. El sustantivo de género neutro	31
2.2.4. Particularidades relativas al género	32
2.3. Ejercicios	35
3. EL SUSTANTIVO: NÚMERO	
3.1. El plural de los sustantivos en español	44
3.2. El plural de los sustantivos en búlgaro	44
3.2.1. El plural de los sustantivos de género femenino	44
3.2.2. El plural de los sustantivos de género neutro	46
3.2.3. Los sustantivos de género masculino. Plural de cantidad indefinida	49
3.2.3.1. Los sustantivos de género masculino. Plural de cantidad indefinida: monosílabos	49
3.2.3.2. Los sustantivos de género masculino. Plural de cantidad indefinida: polisílabos	51
3.2.4. Los sustantivos de género masculino. Plural de cantidad definida:	54
3.2.4.1. Los sustantivos de género masculino. Plural de cantidad definida: monosílabos	54
3.2.4.2. Los sustantivos de género masculino. Plural de cantidad definida: polisílabos	54
3.3. Ejercicios	57
4. EL ARTÍCULO DEFINIDO O SUFIJO IDENTIFICADOR	
4.1. El artículo definido en español	64
4.2. El artículo definido en búlgaro: «sufijo identificador»	65
4.2.1. El sufijo identificador de género femenino	66

4.2.2. El sufijo identificador de género neutro	67
4.2.3. El sufijo identificador de género masculino	67
4.2.3.1. Las formas <i>-ѣт, -а</i>	68
4.2.3.2. Las formas <i>-ят, -я</i>	69
4.2.3.2.1. Sustantivos que seleccionan <i>-ят, -я</i>	70
4.2.4. Formas de plural del sufijo identificador	70
4.3. El artículo indefinido	71
4.4. Ejercicios	72
5. EL ADJETIVO	
5.1. El adjetivo en español	82
5.1.1. El adjetivo y la comparación	82
5.1.2. La distribución del adjetivo en el grupo nominal	83
5.2. El adjetivo búlgaro	84
5.2.1. Particularidades fonéticas	85
5.2.1.1. Particularidades fonéticas según el género	88
5.2.2. El adjetivo y el sufijo identificador	88
5.2.3. El adjetivo y la comparación	90
5.2.3.1. Los modelos de gradación	91
5.2.3.2. La semántica del adjetivo y la comparación	92
5.2.3.3. La definición y la comparación	93
5.3. Ejercicios	95
6. EL PRONOMBRE POSESIVO	
6.1. El pronombre posesivo en español	104
6.2. El pronombre posesivo en búlgaro: «formas largas»	106
6.2.1. Uso de las formas largas	108
6.2.1.1. Las formas largas y el sufijo identificador	108
6.3. El pronombre posesivo en búlgaro: «formas cortas»	110
6.4. El pronombre posesivo-reflexivo: «forma larga»	113
6.5. El pronombre posesivo-reflexivo: «forma corta»	115
6.6. Ejercicios	118
7. LA PARTÍCULA INTERROGATIVA ЛИ	
7.1. La partícula <i>ли</i>	126
7.2. Ejercicios	128
SOLUCIONES A LOS EJERCICIOS	132
BIBLIOGRAFÍA	158

INTRODUCCIÓN

El idioma Búlgaro pertenece a la familia de las Lenguas Eslavas. Los búlgaros escriben con letras diferentes a las latinas, así como los rusos, ucranianos, serbios¹, etc. La invención del alfabeto cirílico, se atribuye a los Santos Cirilo y Metodio, a los que se les propuso traducir el Nuevo Testamento del latín al idioma utilizado por los nuevos feligreses para facilitarles su comprensión. El pueblo búlgaro fue el primero en utilizar el nuevo alfabeto. El alfabeto cirílico es una mezcla del alfabeto griego, el latino y un conjunto de nuevos caracteres, cuyo uso se hizo necesario con el fin de representar los sonidos que no tenían correspondencia en los alfabetos anteriores.

Bulgaria se convirtió en el centro cultural de las naciones eslavas durante la época medieval y se fue extendiendo hacia los países vecinos como Serbia y, desde aquí, a otros pueblos eslavos como los rusos, los ucranianos y los bielorrusos. En el siglo XIX, con el búlgaro moderno, se perdió toda una serie de sonidos y, al reformarlo, se redujo de cuarenta y cuatro signos a treinta y dos. Este alfabeto se utilizó luego hasta la reforma ortográfica de 1945, cuando el alfabeto se redujo, nuevamente, de treinta y dos hasta treinta letras, que es tal y como se conserva hoy en día.

A lo largo de la historia, la evolución desde el búlgaro antiguo hasta el idioma contemporáneo que hoy se habla en Bulgaria se ha visto reflejada en una serie de cambios que han afectado a diferentes esferas del idioma. Así, por ejemplo, cabe destacar que, mientras en el ámbito del léxico se ha producido un enriquecimiento –inherente, por otra parte, a toda evolución histórica en las lenguas–; en el ámbito de la gramática, a diferencia de los demás idiomas eslavos, el búlgaro se ha convertido en una lengua analítica. Quiere esto decir que en la lengua búlgara –como ocurre también en la española– se hace uso de las preposiciones más una forma generalizada del nombre, a la hora de expresar las relaciones sintácticas entre las palabras de la oración. En efecto, las desinencias casuales se olvidaron y la única forma que permaneció hasta nuestros días fue la de nominativo.

A lo largo de nuestra experiencia en Bulgaria como docentes de español como lengua extranjera (E/LE), hemos detectado que la bibliografía relativa al aprendizaje de la lengua búlgara no es muy abundante y menos aún en el caso de bibliografía específica destinada a estudiantes hispanohablantes. Por esta razón, nos decidimos a realizar una serie de publicaciones que tuvieran por objeto la divulgación y el conocimiento de los aspectos más relevantes de la lengua búlgara por parte de los hablantes nativos de español, en general, y de los docentes de búlgaro para hispanohablantes –así como los de E/LE en Bulgaria–, en particular.

En esta primera entrega se han abordado, sobre todo, aspectos relativos a la estructura del «sintagma nominal»² en la lengua búlgara. De esta manera, en cada capítulo, se pone a disposición del lector una ficha teórica en la que, muy brevemente, se hace un repaso del fenómeno que se va a estudiar en la lengua española; para después explicar, por extenso, qué es lo que ocurre en la lengua búlgara. A continuación, se ha elaborado una batería de ejercicios con el fin de que el estudiante pueda poner a prueba sus conocimientos. Finalmente, en el último capítulo –el solucionario– se ofrecen las claves a todos los ejercicios.

1 Es de saber que, además del alfabeto cirílico, en Serbia, se hace uso también del alfabeto latino. De modo que ambos alfabetos son usados indistintamente.

2 Término que, por cuestiones de estilo, sustituimos en numerosas ocasiones, por los de significado equivalente «frase nominal» y «grupo nominal».

Además, el estudiante podrá encontrar una serie de remisiones internas y de signos que, sin duda, facilitarán la consulta y la comprensión de las diferentes materias que en él se tratan; v. gr.:

АБВ*	La secuencia АБВ es incorrecta o no ha sido datada.
А + Б	Б se añade a А.
А → Б	А se transforma en Б.
А(Б)В	Las secuencias АБВ y АВ son correctas; esto es, los paréntesis indican que Б puede no estar presente.
А{Б/В}Г	Las secuencias АБГ y АВГ son correctas; esto es, en la segunda posición pueden aparecer bien Б, bien В, pero no los dos a la vez.
[→ §...]	Véase el §... para otros aspectos de esta misma cuestión. Remite a apartados diferentes de aquél en el que aparece la remisión.

Asimismo, en la mayoría de ejemplos y en ciertos fragmentos del texto –allí donde se ha considerado conveniente– se ha resaltado en **negrita** el contenido objeto de estudio.

Los capítulos de los cuales consta el EBEHIS-1 son los siguientes, a saber: *I. El alfabeto, II. El género del sustantivo, III. El plural del sustantivo, IV. El artículo, V. El adjetivo, VI. El pronombre posesivo, VII. La partícula ли y VIII. Solucionario.*

CAPÍTULO I

EL ALFABETO BÚLGARO

1.1. La modalidad de alfabeto cirílico de uso en Bulgaria

El alfabeto búlgaro es una de las variantes del conocido como «Alfabeto Cirílico». Está compuesto por 30 letras con las cuales se representan en la escritura 45 sonidos (Stefka Petrova, 2004:9). En el cuadro que se presenta a continuación (adaptado de Katina Bontcheva³) aparecen los caracteres cirílicos en la primera columna; la grafía equivalente en español, en la segunda, y la representación fonética correspondiente, según el IPA, en la tercera. Por último, ofrecemos un listado de ejemplos que se distribuye entre las columnas cuarta y quinta; en cada una de ellas, hemos recogido sendas palabras, a saber: una española y otra búlgara, en las que aparecen sonidos idénticos o de realización muy próxima entre sí.

Búlgaro (cirílico)	Español (latino) ⁶	IPA	Palabra española	Palabra búlgara
А, а	a	[a]	carta	карта
Б, б	b, v	[b]	bebé	бебе
В, в	b, v	[v]	visa	виза
Г, г	g, gu	[g]	guardarropa	гардероб
Д, д	d	[d]	doctor	доктор
Е, е	e	[e]	Eduardo	Едуард
Ж, ж	-	[ʒ]	pollo ⁷	живот 'vida'
З, з	*z	[z]	desde	зима 'invierno'
И, и	i	[i]	idiota	идиот
Й, й	i, y	[j]	buey	повей 'soplo'
К, к	c, k, qu	[k]	coco, kilo, cuarzo	кокос, кило, кварц
Л, л	l	[l]	Liliana, lote	Лиляна, лодка 'barco'
М, м	m	[m]	minuto	минута

3 Véase en BONTCHEVA, Katina: *Elementary On-Line Bulgarian Grammar (vid. infra, bibliografía)*. Consulta realizada el día 10 de septiembre de 2007.

4 «International Phonetic Alphabet», véase en: <http://www2.arts.gla.ac.uk/IPA/ipa.html>.

5 El lector interesado en el modo en el que los hispanohablantes realizamos los distintos sonidos de nuestra lengua puede acudir a la siguiente página de Internet: <http://www.uiowa.edu/~acadtech/phonetics/>.

Н, н	п	[n]	но	не
О, о	о	[o]	оjo	око
П, п	р	[p]	Pedro	Петър
Р, р	р	[r]	rosa	роза
С, с	s	[s]	sal	сол
Т, т	t	[t]	título	титла
У, у	u	[u]	universidad	университет
Ф, ф	f	[f]	fino, teléfono	фин, телефон
Х, х	j	[x]	jugo	хляб 'pan'
Ц, ц	ts	[ts]	pizza	пица ['pitsa]
Ч, ч	ch	[tʃ]	chantaje	чанта 'bolso'
Ш, ш	*sh	[ʃ]	show	шоу
Щ, щ	*sht	[ʃt]	ashtray	къща 'casa'
Ъ, ъ	-	[ɣ] ⁸	-	България
Ь, ь	-	[ʲ]	-	шофьор [tʃo'for] 'chófer'
Ю, ю	iú, yu	[ju, ju]	ayuda, <i>Utah</i> , <i>Yulia</i>	Ню Йорк, Юта, Юлия
Я, я	iá, ya	[ja, ja]	yarda, <i>Yulia</i>	ярд, Юлия

6 Señalamos con asterisco aquellas representaciones ortográficas, ajenas a la norma culta del español, que hemos tomado prestadas del inglés, por ser esta la lengua de comunicación internacional y, por lo tanto, de fácil acceso para cada lector.

7 Con esta secuencia, queremos referirnos a la «pronunciación rehilada» a la que remite la grafía -ll- en buena parte de Argentina y Uruguay (i.e.: ['pozo]).

8 Para una descripción exhaustiva del sonido al que remite el grafema Ъ, véase: TERNES, E.; VLADIMIROVA-BUHTZ, T. (1999): «Bulgarian». En *Handbook of the International Phonetic Association. A Guide to the Use of the International Phonetic Alphabet*. Cambridge: Cambridge University Press. Pp. 54-7. Y, en lengua búlgara, el siguiente enlace de Internet: http://bmanolov.free.fr/tmp/BG_pravopis.pdf. Consulta realizada el día 15 de febrero de 2009.

1.2. Particularidades de mayor relevancia

La grafía *ь* –que aparece siempre ante la vocal *o*– no remite a un sonido específico, sino que funciona, más bien, como un signo diacrítico cuya función es la de indicarnos que el sonido que le precede presenta el rasgo de «articulación palatalizada»⁹.

(1)	
a. ПЕТЬО [ˈpetʲo]	b. МОНТЬОР [monˈtʲor]
Petio (nombre propio)	montador

1.2.1. Los grafemas *ю* y *я*

Por otra parte, la letra *ю*, se utiliza cuando se quiere representar el sonido vocálico [u] –y, en cirílico–: bien, tras un sonido consonántico sujeto a un proceso de articulación palatalizada¹⁰; bien, en el caso de que dicha realización ([u]) suceda a una «yod»¹¹ –i.e.: *ю* = *йу¹² [ju]¹³–.

(2)	
a. КЛЮЧОВЕ [ˈklʲutʲove]	b. ЮГ [jug]
llaves	sur

La letra *я* remite a los sonidos [a] y [ɤ] –*a* y *ɤ*, respectivamente– después de una consonante palatalizada o tras yod¹⁴ –i.e.: *я* = *йа [ja], *йь* [jɤ]¹⁵–.

(3)	
a. СЯНКА [ˈsʲanka]	c. ЯВЕН [ˈjaven]
sombra	evidente
b. ЛЯТО [ˈlʲato]	d. ПЪТЯ [ˈpʲtɤ]
verano	el camino

9 Según la *Gramática del idioma búlgaro contemporáneo* de la Academia Búlgara de las Ciencias, el fenómeno de la «articulación palatalizada de las consonantes» se explica como se expone a continuación: 1) «en la realización de las consonantes labiales (i.e.: *б*, *п*) y labiodentales (i.e.: *в*, *ф*), se produce un leve desplazamiento del mediodorso de la lengua hacia la zona del paladar duro» –v.gr.: *б* ([b]>[bʲ]), *п* ([p]>[pʲ]); *в* ([v]>[vʲ]), *ф* ([f]>[fʲ]) –; 2) «la articulación palatalizada de las consonantes dentales (i.e.: *д*, *т*) y dentoalveolares (i.e.: *з*, *ц*, *ч*) tiene lugar al desplazar el punto de articulación desde la parte baja de los alvéolos (que linda con los incisivos superiores) hacia las partes media y alta (más próximas al paladar duro)» –v.gr.: *д* ([d]>[dʲ]), *т* ([t]>[tʲ]); *з* ([z]>[zʲ]), *ц* ([s]>[sʲ]); *ч* ([tʃ]>[tʃʲ])–; 3) en el caso de la consonante bilabial nasal *м*, el fenómeno de articulación palatalizada es semejante al descrito para las labiales oclusivas *п* y *б* –v.gr.: *м* ([m]>[mʲ])–; paralelismo similar se advierte entre el proceso de articulación palatalizada que sufren las consonantes dentoalveolares y el de su homóloga nasal *н* –v.gr.: *н* ([n]>[nʲ])–; 4) con respecto a las consonantes líquidas, «la articulación palatalizada de la vibrante alveolar *р* tiene lugar cuando se retrasa el punto de articulación y el ápice de la lengua vibra contra la zona prepalatal, en tanto que los bordes linguales entran en contacto con los del paladar duro» –v.gr.: *р* ([r]>[rʲ])–; por otro lado, «la articulación palatalizada de la lateral alveolar *л* se realiza al desplazar el punto de articulación desde la parte inferior de los alvéolos hasta la superior, al tiempo que los bordes de la parte anterior de la lengua se adhieren a los de la zona prepalatal» –v.gr.: *л* ([l]>[lʲ])–; 5) finalmente, la articulación palatalizada de las consonantes velares (i.e.: *к*, *г*, *х*) se produce merced al desplazamiento del punto de articulación hacia la zona del paladar duro –v.gr.: *к* ([k]>[kʲ]), *г* ([g]>[gʲ]); *х* ([x]>[xʲ])–. Véase en: Българска Академия на Науките [БАН] (1993): *Грамматика на съвременния български език*, I. София, страници 72 – 103 (i.e.: *Gramática del idioma búlgaro contemporáneo*, tomo I, de la Academia Búlgara de las Ciencias. Sofía, 1993, pp. 72 – 103). En adelante, nos referiremos a la Gramática de la Academia Búlgara de las Ciencias haciendo uso de las siglas *БАН*.

10 Véase la nota anterior.

11 «Sonido *i* semiconsonante agrupado con la consonante anterior; p. ej., en *pie* (i.e.: [pje]), o semivocal agrupado con la vocal precedente; p. ej., en *reino* (i.e.: [ˈrejno])». Véase en DRAE on-line, voz *yod*. Consulta realizada el día 07 de octubre de 2007. La negrita y las transcripciones fonéticas son nuestras.

Por otro lado, es de saber que las más de las veces tanto el grafema *a*, como la letra *я* hacen alusión a los sonidos [a] y *йа [ja] respectivamente. Ahora bien, conviene tener en cuenta que, en algunos casos, se producen desviaciones a esta tendencia general y ocurre entonces que a remite a [ɤ] y *я*, como acabamos de exponer, representa la combinación *йъ* [jɤ]. Tales casos son los que se presentan a continuación:

A) en la 1ª persona singular y en la 3ª persona plural del tiempo presente de los verbos de la primera y de la segunda conjugación (Stefka Petrova, 2004:11).

(4)		
a. плетá [ple'tɤ]	tejo (yo)	a'. плетáТ [ple'tɤt]
		tejen (ellos)
b. вървѣ [vɤr'v'ɤ]	camino (yo)	b'. вървѣТ [vɤr'v'ɤt]
		caminan (ellos)
c. нóся [nos'ɤ]	llevo (yo)	c'. нóсят [nos'ɤt]
		llevan (ellos)

B) En las formas cortas del artículo definido de género masculino [→ § 4.2.3.].

(5)		
a. В шкáфа [f 'shkafɤ]	En el armario	b. С учíтеля [s u't'fitel'ɤ]
		Con el profesor

12 El sonido al que remite la grafía *й* o «i kratko» (i.e.: [j]) siempre precede o sucede inmediatamente a una vocal. «Como elemento de transición hacia un sonido vocálico pleno -i.e.: antes de vocal-, se puede encontrar en las cinco combinaciones que se presentan a continuación: *йа [ja], *йе* [je], *йо* [jo], *йу [ju] y *йъ* [jɤ]. Dichas combinaciones -salvo excepciones (vid. *infra*, nota 27)- pueden aparecer al comienzo, en el interior o al final de las palabras, v. gr.: *ям* [jam] ('comer'); *юни* ['junj] ('junio'); *майóр* [ma'jor] ('comandante'); *прия́тел* [pri'jatel] ('amigo'); *ста́я* [s'taja] ('cuarto'); *крайъ́гълен* [kra'jɤɣlen] (adj.: 'esquinero', 'que se encuentra ubicado en un ángulo o esquina'). (Nótese que en el caso de la representación escrita de [ja] y [ju], se hace uso de las grafías *я* y *ю* respectivamente. Por esta razón, señalamos con asterisco la incorrección de *йа y *йу.)

«Como elemento pospuesto -i.e.: después de vocal-, la *й* se encuentra en seis combinaciones (*ай*, *ей*, *уй*, *ой*, *йү* y *үй*): i. **A principio de palabra:** *ай* [aj], v. gr., *айря́н* [aj'rjan] ('bebida elaborada con yogur, agua y sal'); *йү* [uj], v. gr., *уйдй́свам* [uj'disvam] ('satisfacer caprichos' -dialectal-).

ii. **En interior de palabra:** *ай* [aj], v. gr., *тайфа́* [taj'fa] ('bando, facción'; 'reunión de personas de mala vida o poco juicio); *уй* [ij], v. gr., *парти́йна* [part'ijna] (adj.: 'relativo o perteneciente a un partido político'); *ей* [ej], v. gr., *пéйка* [pejka] ('banco para sentarse'); *ой* [oj], v. gr., *крóйка* [krojka] ('patrón') y *йү* [uj], v. gr., *буйно́* [bujno] ('frenéticamente').

iii. **A final de palabra:** *ай* [aj], v. gr., *обичáй* [obit'aj] ('hábito, costumbre'); *уй* [ij], v. gr., *на́трий* [natrij] ('sodio'); *ей* [ej], v. gr., *гвóздей* [gvozdej] ('tornillo'); *йү* [uj], v. gr., *онүй* [onuj] ('aquello' -dialectal-) y *үй* [ɤj], v. gr., *тýй* [tɤj] ('así -coloquial-)' (БАН-I, 1993: 124, § 100).

13 Para la representación de *ю* con caracteres latinos, véase la segunda columna de la tabla 1.

14 «En la lengua búlgara moderna se ha establecido que las consonantes postalveolares *ж*, *ч*, *ш* y *дж* -palatales *per se*- deben considerarse siempre como «no palatalizadas» -i.e.: no sujetas al fenómeno de articulación palatalizada- (...). Por lo tanto, de ordinario estas consonantes palatales de las que venimos hablando no se combinan en la escritura con las letras *я*, *ю* y *ь*. (...). Por otra parte, «no hay que olvidar que en el famoso Diccionario de la lengua búlgara, escrito por Nayden Gerov, podemos encontrar los grafemas *я* y *ю* escritos después de *ж*, *ч* y *ш*». Tales excepciones se aplican a «la transcripción de nombres de origen extranjero (...). «Las disposiciones normativas de dicho fenómeno se encuentran expuestas en la Orden de transcripción y ortografía de nombres geográficos extranjeros al búlgaro (Boletín Oficial del Estado Búlgaro, núm. 60 de 4.07.1995, corregida en БОЕВ núm. 72 de 15.08.1995, núm. 106 de 5.12.1995 y núm. 4 del 15.01.1999). Véase en la página web <http://www.nbulitera.com/> de la Librería on-line de la Nueva Universidad Búlgara. Consulta realizada el día 29 de abril de 2008.

15 Para la representación de *я* con caracteres latinos, véase la segunda columna de la tabla 1.

1.2.2. La pronunciación de las consonantes

Con respecto a las consonantes, existen algunas reglas de pronunciación que debemos recordar, a saber: A) las «consonantes sonoras»¹⁶ tienden al ensordecimiento en los siguientes contextos:

A.1) En posición final absoluta.

(6)

a. глад [glat]
hambre

c. лю́бов [lju'bof]
amor

b. зало́г [za'lok]
prenda

d. за́лез ['zales]
ocaso

A.2) Ante otra consonante sorda.

(7)

a. изт́рйт [is'trit]
borrado

c. гле́дка ['gletka]
vista

b. а́дски ['atski]
infernál

d. ро́бски ['ropski]
de esclavo

B) Asimismo, ocurre que las «consonantes sordas»¹⁷ adquieren la cualidad de sonoras, esto es, «se contagian» de la vibración de los pliegues vocálicos, cuando preceden, en la cadena hablada, a otra consonante sonora (Tania Láleva, 1998:10).

(8)

a. отгóре [od'gore]
arriba

¹⁶ Llamamos «consonantes sonoras» a todas aquellas que requieren de la vibración de los pliegues vocálicos –de ordinario, impropriamente denominados: «cuerdas vocales»– en su articulación, v. gr.: б ([b]), д ([d]), з ([g]), в ([v]), з ([z]) y ж ([ʒ]) –como el lector habrá observado, no se incluyen en esta lista las consonantes sonoras líquidas y las nasales, puesto que estas últimas no están sujetas a procesos sistemáticos de ensordecimiento–. Así ocurre que, cuando estas consonantes que hemos enumerado se articulan sin que la vibración de los pliegues vocálicos tenga lugar, obtenemos las correspondientes realizaciones sordas, v. gr.: н ([p]), м ([t]), к ([k]), ф ([f]), с ([s]) y ш ([ʃ]). Precisamente, a esta ausencia de sonoridad, que acontece en ciertos contextos fonotácticos de la cadena hablada, llamamos «ensordecimiento».

¹⁷ Véase el listado de realizaciones sordas de la nota anterior.

CAPÍTULO II

EL SUSTANTIVO: GÉNERO

2.1. El género de los sustantivos en español

El género del nombre en español presenta la distinción entre «masculino» y «femenino». De ordinario, la terminación en **-o** (v. gr.: *gato*) nos indica que estamos frente a un sustantivo de género masculino; mientras que los de género femenino acostumbran a terminar en **-a** (v. gr.: *gata*). Además, existe un buen número de sustantivos de género masculino que no terminan en **-o** (v. gr.: *presentador*, *actor virrey*, *príncipe*); en estos casos, suele formarse el femenino mediante la adición de **-a** o de un sufijo específico, la mayoría de las veces acabado también en dicha vocal (v. gr.: *presentadora*, *actriz*, *virreina*, *princesa*).

(1)		
a. lobo		a'. loba
b. abuelo		b'. abuela
c. funcionario		c'. funcionaria
d. león		d'. leona
e. conde		e'. condesa
f. profesor		f'. profesora
g. emperador		g'. emperatriz
h. rey		h'. reina

Sin embargo, no son pocas las excepciones a esta tendencia general. Así, por ejemplo, encontramos numerosos casos en los que un sustantivo acabado en **-o** o en un sonido diferente es femenino y, a la inversa, abundantes ejemplos en los que la terminación en **-a** remite al género masculino. De manera que, en estos casos, tendremos que reparar en elementos adyacentes al sustantivo –tales como el artículo o el adjetivo–, que mantienen con aquel la relación de «concordancia» [→ § 5.1.] y nos revelan, a las claras, la naturaleza de su género gramatical.

(2)		
a. mano		a'. la mano
b. foto		b'. la foto
c. clima		c'. el clima
d. programa		d'. el programa
e. cárcel		e'. la cárcel
f. crisis		f'. la crisis
g. noche		g'. la noche

Por otra parte, no debemos olvidar que existen ciertos grupos de sustantivos en los que se observan particularidades específicas en relación al accidente del género. Así, por ejemplo, llamamos sustantivos de «género común» a aquellos cuyo significante tiene la misma terminación para los dos géneros gramaticales.

(3)		
a. el testigo		a'. la testigo
b. el artista		b'. la artista
c. el suicida		c'. la suicida
d. el mártir		d'. la mártir

Los sustantivos de «género epiceno» son los que presentan la misma forma, tanto en su terminación como en sus elementos adyacentes, con independencia del sexo del ejemplar –de una especie animal– al que se haga referencia.

- (4)
- a. **el** milano (macho o hembra)
  - b. **la** perdiz (macho o hembra)
  - c. **la** hormiga (macho o hembra)
  - d. **el** mosquito (macho o hembra)
  - e. **el** ruiseñor (macho o hembra)

Por último, hablamos de sustantivos «heterónimos» para referirnos a los que forman parte de ciertas parejas en las que el género del referente se indica mediante voces procedentes de diferentes étimos. La «heteronimia» es, por tanto, un fenómeno gramatical que consiste en que «dos palabras que corresponden a dos términos gramaticales en oposición proceden de raíces diferentes; p. ej., *toro-vaca* (DRAE on line: 14/05/2007)». Los ejemplos de (5) nos ayudarán a comprender mejor la naturaleza de dicho fenómeno.

- (5)
a. hombre	a'. mujer
b. padre	b'. madre
c. caballo	c'. yegua

2.2. El género de los sustantivos en búlgaro

El nombre búlgaro tiene, como el español, variación de género. Ahora bien, mientras que en nuestra lengua la distinción de género en el sustantivo se reduce a dos clases, la de masculino y la de femenino; en la lengua búlgara contamos con una clase más: la del género «neutro». Veamos, pues, las características más importantes de cada una de ellas.

2.2.1. El sustantivo de género masculino

Los sustantivos de género masculino se reconocen porque generalmente **acaban**, en su forma indefinida de número singular, **en consonante**; como podemos observar en los ejemplos de (6).

- (6)
a. щанд mostrador	d. крем crema
b. прозорец ventana	e. работник obrero
c. клáмер pinza	f. дом hogar

Ahora bien, existe un conjunto de sustantivos masculinos que se apartan de la regla general y, a diferencia de los que acabamos de ver, terminan en vocal. Esta clase de nombres, que hace referencia a personas y a los meses del año, forma un grupo reducido y presenta las siguientes terminaciones:

A) sustantivos masculinos en -а: algunos sustantivos de género masculino terminan en la vocal **-а**.

(7)

a. бащ**а́**

padre

b. слуг**а́**

criado

c. войво**́**да

jefe del destacamento de guerrilleros

d. старши**́**на

cabalero

B) sustantivos masculinos en -я: otros, tienen como final la letra **-я**, que, como sabemos, corresponde al diptongo creciente *ia* [– § 1.2.1.].

(8)

a. Съди**я́**

juez

b. комш**и́**я

timonel

c. тенекедж**и́**я

hojalatero

d. занаят**чи́**я

artesano

C) sustantivos masculinos en -о: asimismo, podemos encontrar sustantivos masculinos de ‘parentesco’ que acaban en la vocal **-о**, por ejemplo:

(9)

a. ба**́**тко

hermano mayor

b. дя**́**до

abuelo

c. ч**и́**чо

tío

D) sustantivos masculinos en -и, -й: por último, hemos de tener en cuenta que todos los nombres de los meses del año son masculinos en búlgaro. De entre ellos, los que terminan en un sonido vocálico, **-и** o semivocálico **-й**, son los siguientes¹⁸.

(10)

a. яну**а́**ри

b. февру**а́**ри

c. ма**й**

d. ю**ни**

e. ю**ли**

f. септ**е́**мври

g. окт**о́**мври

h. но**е́**мври

i. дек**е́**мври

¹⁸ Los tres restantes, a saber: *март*, *април* y *август*, terminan en consonante y presentan, por tanto, el tipo de terminación estándar que caracteriza a los sustantivos de género masculino.

2.2.2. El sustantivo de género femenino

Paralelamente a lo que ocurre en español, en búlgaro, la mayoría de los sustantivos de género femenino termina en el sonido vocálico [a]. Como hemos venido apuntando, dicho sonido en posición final –de sílaba o de significativo– puede representarse gráficamente de dos modos diferentes, a saber: bien, mediante la letra **-а**, bien, mediante la letra **-я** [→ § 1.2.1.]. Serán estas, por tanto, las terminaciones más frecuentes que tendrá la forma indefinida de número singular del sustantivo femenino en la lengua escrita.

(11)		
a. мáса		e. юти́я
mesa		plancha
b. дъскá		f. во́ля
tabla		voluntad
c. у́лица		g. вечéря
calle		cena
d. пáлка		h. биоло́гия
porra		biología

Sin embargo, existen varias clases de sustantivo de género femenino que constituyen la excepción a la regla que acabamos de ver; nombres que presentan terminaciones de diverso tipo, a saber: **A) sustantivos femeninos en -ост, -ест**: en muchos sustantivos de género femenino se observan las terminaciones en consonante: **-ост, -ест**. Se trata de dos variantes de un mismo sufijo que se usa, principalmente, para obtener nombres abstractos (Tania Láleva, 1996:20).

(12)		
a. мла́дост		e. те́жест
juventud		pesadez
b. не́жност		f. све́жест
ternura		frescura
c. ра́дост		g. пре́лест
alegría		hermosura

B) sustantivos femeninos en -н: existe un pequeño grupo de sustantivos femeninos –hoy considerados arcaísmos–, que acaban en **-н**. Su nómina es tan reducida que merece la pena aprenderlos de memoria. Son los siguientes:

(13)		
a. бран		d. ко́пан
guerra		cava
b. дан		e. о́ран
tributo		labranza
c. про́дан / за про́дан		f. тѣкан
venta / en venta		tejido

C) sustantivos femeninos por influencia de voces extranjeras: por último, hay un conjunto de sustantivos que, a lo largo de la historia de la lengua búlgara, han cambiado de género por la influencia que sobre ellos han ejercido otras voces de origen extranjero. Un caso curioso es el de las piezas léxicas *вѣчер* ('noche') y *зѣхар* ('azúcar') que, si bien en sus orígenes eran masculinas, hoy se las considera femeninas por analogía con las voces *нощ* ('noche') y *сол* ('sal'), de evidente origen foráneo (Tania Láleva, 1996:20). Dentro de este grupo de palabras de género femenino, que presentan un final en consonante irregular, se encuentran las de (14).

(14)		
a. вар		c. пот
cal		sudor
b. зѣповед		d. жар
orden		brasa

2.2.2.1. La forma femenina de los sustantivos que hacen referencia a personas (-а, -я)

Llamamos «nombres animados» a los que designan «personas, animales o seres considerados vivientes» (DRAE on-line: 10/05/2007). Normalmente, este tipo de sustantivos, presenta dos formas, una para el masculino, que se usa para nombrar a individuos de sexo masculino (v.gr.: *дирѣктор* 'director'), y otra para el femenino, que hace referencia a individuos de sexo femenino (v.gr.: *дирѣкторка* 'directora'). Cuando el nombre animado es de 'persona' –es decir, cuando se refiere a una entidad humana–, la lengua búlgara prevé varios procedimientos para formar el femenino. Veamos, pues, los más destacados: **A.1) sustantivo masculino + ка:** el sufijo **-ка** es el más rentable en lo que a la formación del género femenino se refiere. En buena parte de los casos, obtenemos la **forma femenina** mediante la **adición de -ка** al sustantivo masculino, como se refleja en los siguientes ejemplos.

(15)		
a. продавач		a'. продавачка
vendedor		vendedora
b. писател		b'. писателка
escritor		escritora
c. клиѣнт		c'. клиѣнтка
cliente		clienta
d. митничѣр		d'. митничѣрка
aduanero		aduanera

A.2) ец, ин → ка: en otras circunstancias el sufijo **-ка** no se añade directamente a la forma del masculino, sino que lo que se produce es un cambio de las terminaciones de la base nominal. De manera que, cuando la forma masculina acaba en **-ец**¹⁹ o en **-ин**, **sustituimos** dichos sufijos **por** el morfema **-ка** para obtener la femenina.

19 «Cuando el sufijo *-ец* aparece después de una vocal en los sustantivos de género masculino, se sustituye por la combinación *-йка* para formar la forma correspondiente de género femenino» (БАН-II, 1993: 58, § 53). V. gr.:

i. австриѣц →	австриѣ йка	('austríaco, ca')
ii. китѣец →	китѣ йка	('chino, na')

(16)

a. италиáнец italiano	a'. италиáнка italiana
b. испáнец español	b'. испáнка española
c. англичáнин inglés	c'. англичáнка inglesa
d. гра́жданин ciudadano	d'. гра́жданка ciudadana

B.1) sustantivo masculino + -иня: el sufijo **-иня** se une a la forma masculina directamente, como se ejemplifica en (17).

(17)

a. граф conde	a'. графíня condesa
b. мона́х monje	b'. мона́хíня monja
c. поля́к polaco	c'. поля́кíня polaca

B.2) ец, ин → киня: no obstante, cuando el sustantivo masculino termina en **-ин** o en **-ец**, dichos sufijos **se suprimen** y, en su lugar, **se añade -киня**²⁰ a la base nominal, como se muestra a continuación²¹.

(18)

a. плуве́ц nadador	a'. плувкíня nadadora
b. стрелéц tirador	b'. стрелкíня tiradora
c. борéц luchador	c'. боркíня luchadora
d. сръбiн servio	d'. сръбкíня servia

C.1) sustantivo masculino + ица: por una parte, como hemos visto en los casos anteriores, el sufijo **-ица** puede unirse al sustantivo masculino que le sirve de base mediante la simple **adición**.

(19)

a. цар rey	a'. царíца reina
---------------	---------------------

20 Nótese que tanto **-иня** como **-киня** son variantes de expresión del mismo sufijo.

21 En efecto, como el lector habrá observado, existen varias posibilidades para formar el femenino cuando la forma indefinida de número singular del sustantivo masculino presenta las terminaciones **-ец** (v. gr.: **-ец** → **-ка**, **-киня**, **-ица**) e **-ин** (v. gr.: **-ин** → **-ка**, **-киня**). Por lo tanto, sólo a través del estudio y la práctica en el uso del idioma, podrá saber el estudiante de búlgaro con qué sufijo habrá de combinarse cada uno de los sustantivos que presentan estas terminaciones de las que venimos hablando.

b. дѣскал maestro	b'. даскалѣца maestra
c. дѣвол diablo	c'. дяволѣца diabla

C.2) **ец, ик** → **ица**: por otra parte, **-ица** puede modificar a la forma que le sirve de base mediante la **transformación del sufijo masculino**; como se muestra en los ejemplos de (20).

(20)	
a. певѣц cantor	a'. певѣца cantora
b. красáвец bello	b'. красáвица bella
c. спѣтник acompañante (masc.)	c'. спѣтница acompañante (fem.)

2.2.2.2. La forma femenina de los sustantivos que hacen referencia a animales

Para obtener la forma femenina de los sustantivos animados que designan 'especies animales', hacemos uso de dos de los sufijos que hemos visto en el apartado anterior, a saber: **-ица** y **-ка**. Ahora bien, mientras que en el ámbito de los femeninos animados de persona era **-ка** el sufijo de mayor uso y frecuencia (v.gr.: *учѣтел* 'maestro', *учѣтелка* 'maestra'); en el caso de los femeninos animados de animal es **-ица** el que presenta mayor vitalidad (v.gr.: *лъв* 'león', *лъвѣца* 'leona').

(21)	
a. слон elefante (masc.)	a'. слонѣца elefante (fem.)
b. гѣльб paloma	b'. гѣльбѣца paloma
c. вѣлк ²² lobo	c'. вѣлчѣца loba
d. гѣсок ²³ ganso	d'. гѣска gansa

22 En algunas palabras -v. gr.: *вѣлк* ~ *вѣлчѣца*-, se produce un fenómeno fonético denominado «alternancia»: «La alternancia ([к, г, х] ~ [ч, ж, ш]) es uno de los cambios más característicos del sistema fonético de la lengua búlgara. Se realiza a través de la sustitución de las consonantes velares [к, г, х], cuando están al final de una raíz o base léxica, por consonantes palatales [ч, ж, ш] delante de las vocales [е, и] o la vocal [а]. El cambio se llama «palatalización» y la alternancia tiene como base la ley fonética conocida como *Primera palatalización de las consonantes velares*. Véase en: БАН-I, 1993:242. (Advierta el lector que no ha de confundir este fenómeno de «palatalización», de tipo histórico o diacrónico, con el proceso de «articulación palatalizada de las consonantes», descrito en el Apartado I [→ § 1.2.], de tipo sincrónico.)

23 Es de saber que el sufijo **-ок**, de nombres de animal, forma el femenino de dos maneras, a saber: o bien, se transforma en **-ка** -como en (21.d')-; o bien, se sustituye por **-а**, v. gr.: *жабѣк* → *жаба* (БАН-II, 1993:59).

2.2.3. El sustantivo de género neutro (-o, -e)

Los sustantivos búlgaros de género neutro se reconocen porque su forma indefinida singular presenta las terminaciones **-o** y **-e**. Razón por la que su identificación se hace muy sencilla para cualquier hablante nativo de español ²⁴.

(22)	
a. легло́ cama	e. шише́ botella
b. вещество́ sustancia	f. поле́ campo
c. письмо́ carta	g. учи́лище escuela
d. лепи́ло cola	h. зда́ние edificio

Además, existe un buen número de sustantivos animados que designan a individuos sexuados (i.e.: ‘varón’/‘mujer’, ‘macho’/‘hembra’) y que formalmente son, sin embargo, neutros. La razón, según se aduce en las gramáticas al uso (Tania Láleva, 1996:21; Stefka Petrova, 2004:26; БАН-II, 1993:101), se encuentra en el hecho de que, en muchos de estos casos, nos encontramos ante sustantivos que han cambiado de terminación al unirse a **sufijos diminutivos** en -e: **-е, -че, -ле, -енце, -ице**.

(23)	
a. беле́жник agenda (masc.)	a'. беле́жниче pequeña agenda (neutro)
b. врат cuello (masc.)	b'. вратле́ cuellito (neutro)
c. герда́н collar (masc.)	c'. герда́нче collarito (neutro)
d. кило́ kilo (neutro)	d'. килце́ kilito (neutro)
e. момиче́ chica (neutro)	e'. момиченце́ chiquilla (neutro)
f. пи́ле pollo (neutro)	f'. пи́ленце pollito (neutro)

Pertenecen también a la clase del género neutro **sustantivos procedentes de otras lenguas** que se han incorporado al léxico búlgaro conservando sus terminaciones originales, a saber: **-и, -у, -ю**.

(24)	
a. такси́ taxí	
b. паспарту́ rescuadro	
c. фонди́ю fondue	

²⁴ No obstante, debemos tener presente que existe un reducido número de masculinos animados de persona que acaban en -o [→ § 2.2.1.].

Por último, cabe añadir que cuando el género gramatical de un sustantivo genera dudas, la prueba de verificación que suele realizarse –por parte de los hablantes nativos de búlgaro–, es la de combinar el sustantivo en cuestión con el adjetivo numeral *едѝн* (i.e.: ‘un’, masculino), *еднѝ* (i.e.: ‘un’, neutro), *еднѝ* (i.e.: ‘una’ femenino) [→ § 4.3.].

(25)		
a. бащѝ	padre	a'. едѝн бащѝ un padre
b. нощ	noche	b'. еднѝ нощ una noche
c. таксѝ	taxi	c'. еднѝ таксѝ un taxi

2.2.4. Particularidades relativas al género

En búlgaro, como en español, el género del nombre presenta ciertas particularidades. Por ejemplo, podemos encontrarnos frente a ciertas parejas de heterónimos en las que, como ya sabemos, la distinción entre el masculino y el femenino no viene dada por la terminación del sustantivo, como es habitual, sino por un cambio de la base léxica. Recogemos en (26) las parejas de uso más frecuente.

(26)		
a. мъж	hombre	a'. женѝ mujer
b. младѝж	un joven (masc.)	b'. девѝйка una joven (fem.)
c. бащѝ	padre	c'. мѝйка madre
d. дѝдо	abuelo	d'. бѝба abuela
e. чѝчо	tío	e'. лѝля tía
f. бик	toro	f'. крѝва vaca
g. кон	caballo	g'. кобѝла yegua
h. петѝл	gallo	h'. кокошка gallina
i. брат	hermano	i'. сестрѝ hermana
j. син	hijo	j'. дѝщерѝ hija

Por otra parte, la lengua búlgara cuenta también con nombres de animal de género epiceno (v.gr.: *таралѝж* ‘erizo’). Así, mientras que en español, para distinguir el sexo del individuo al que nos referimos –ya sea al hablar o al escribir– hacemos uso de los sustantivos *macho* y *hembra*, que, apuestos al nombre de género epiceno, nos revelan la identidad sexual del referente (v.gr.: *erizo macho*/

hembra); en búlgaro, se recurre a los adjetivos *мъжки/мъжко/мъжка* ('macho') y *жѐнски/жѐнско/жѐнска* ('hembra'), que conciertan con el género gramatical del sustantivo al que acompañan (v.gr.: *мъжки таралѐж* 'un erizo macho', *жѐнски таралѐж* 'un erizo hembra'). Veamos algunos ejemplos.

- (27)
a. змия serpiente	a'. мъжка змия / жѐнска змия serpiente macho / serpiente hembra
b. кит ballena	b'. мъжки кит/жѐнски кит ballena macho / ballena hembra
c. мерлуза merluza	c'. мъжка мерлуза/ жѐнска мерлуза merluza macho / merluza hembra
d. паяк araña	d'. мъжки паяк / жѐнски паяк araña macho / araña hembra

El conjunto de los sustantivos de género común, se caracteriza por su reducido número de elementos, como reflejan los pocos ejemplos de (28).

- (28)
a. роднина pariente	a'. едѐн роднина / еднѐ роднина un pariente / una pariente
b. пияница borracho	b'. едѐн пияница / еднѐ пияница un borracho / una borracha
c. пройдохѐ tunante	c'. едѐн пройдохѐ / еднѐ пройдохѐ un tunante / una tunanta

Finalmente, cabe añadir que, mientras en español los sustantivos provenientes del griego antiguo terminados en **-ма** se consideran masculinos; en búlgaro, por el contrario, se consideran femeninos.

- (29)
a. драма drama	a'. еднѐ драма un drama
b. аксиома axioma	b'. еднѐ аксиома un axioma
c. телеграма telegrama	c'. еднѐ телеграма un telegrama
d. система sistema	d'. еднѐ система un sistema

Por otro lado, es de notar que el sustantivo femenino *пробле́ма* ('problema'), de gran vitalidad en la lengua hablada, presenta la variante masculina de significado idéntico *пробле́м* ('problema'); y que el sustantivo *кли́мат* (i.e.: 'clima') –que, como se puede ver, termina en consonante– pertenece a la clase de los masculinos (Stefka Petrova, 2004:27).

(30)

a. **кли́мат**
clima

b. **пробле́ма**
problema

c. **пробле́м**
problema

d. *Ня́ма пробле́м!*

¡No hay problema! (expresión coloquial)

a'. **еди́н кли́мат**
un clima

b'. **еди́на пробле́ма**
un problema

c'. **еди́н пробле́м**
un problema

2.3. EJERCICIOS

I. Determine el género de los sustantivos que se presentan a continuación.

a

1. агресор _____	26. трамвай _____
2. пешеходец _____	27. метр _____
3. олово _____	28. диплома _____
4. свекърва _____	29. дете _____
5. пръстен _____	30. сряда _____
6. трева _____	31. ръка _____
7. пролет _____	32. истина _____
8. проблем _____	33. панорама _____
9. динамо _____	34. сребро _____
10. смокinya _____	35. длан _____
11. небе _____	36. дук _____
12. бар _____	37. съпруга _____
13. схема _____	38. желязо _____
14. пясък _____	39. меню _____
15. ловец _____	40. легло _____
16. бряг _____	41. ключ _____
17. клас _____	42. реалност _____
18. ковач _____	43. опит _____
19. апел _____	44. вечер _____
20. лимон _____	45. грешка _____
21. радио _____	46. хипотеза _____
22. камък _____	47. автобус _____
23. есен _____	48. хлапé _____
24. криза _____	49. кино _____
25. спорт _____	50. екран _____

b

1. повѣрхност _____	28. круша _____
2. крал _____	29. портокал _____
3. ария _____	30. лястовица _____
4. газ _____	31. канапé _____
5. цел _____	32. памúk _____
6. мóлив _____	33. слáдко _____
7. чай _____	34. служител _____
8. любóв _____	35. лост _____
9. огледáло _____	36. шкаф _____
10. орéл _____	37. морé _____
11. кóтва _____	38. количéство _____
12. кóпие _____	39. туба _____
13. чифт _____	40. кабел _____
14. свещéник _____	41. рéчник _____
15. бедрó _____	42. глédка _____
16. глéзен _____	43. желáние _____
17. сняг _____	44. етажéрка _____
18. тéза _____	45. градчé _____
19. кáчество _____	46. сéло _____
20. смяна _____	47. езík _____
21. систéма _____	48. кáпка _____
22. слáлом _____	49. нож _____
23. бащá _____	50. ноц _____
24. дядо _____	51. бонбóн _____
25. вéчност _____	52. бáница _____
26. вéглен _____	53. перó _____
27. при́зрак _____	54. чадб́р _____

II. Atendiendo al género, coloque cada uno de los sustantivos que aparecen a continuación en una de las columnas del siguiente cuadro, según se muestra en el ejemplo de la primera fila.

Мáса, мóлив, учитёлка, сакó, малина, рѣка, поэт, ёзеро, пёнсия, проблем, снёмка, пижáма, пирáт, колелó, химикáл, планéта, чек, навлó, сукмáн, прорóк, ráмо, теорéма, плéме, писáлка, бар, срок, кафе, рíза, екстáz, зоопáрк, мотéл, крáнче, жáжда, копрíва, майонéза, монáрх, бéбе, добротá, слáбост.

м.р.	ж.р.	ср.р.
мóлив	мáса	сакó

III. Repare en los sustantivos de las siguientes frases. Subraye con una línea (v.gr.: aaaaaaa) los de género masculino; con dos (v.gr.: bbbbbbb), los sustantivos de género femenino y con una línea ondulada (v.gr.: ccccccc), los de género neutro.

1. Мари́яна има кúче, а аз íмам кóтка.
2. Тря́бва да си кúпиш огледа́ло.
3. То́й замина́ва за Бъ̀лгáрия като тури́ст.
4. Ася е дъщере́я на бълга́рин и руски́ня.
5. Неру́да е поéт от Чили.
6. Ва́рна е град на Че́рно море́.
7. Со́фия е сто́лица на Бъ̀лгáрия.
8. Оби́чаме кафе́ с мля́ко.
9. Днес е мно́го студéн ден.
10. Боли́ го зъб.
11. Нямаме срок за та́зи спра́вка.
12. Не íскам кéтчуп в пи́цата.
13. Баща́ ми купу́ва 2 кг си́рене, 1 бутíлка о́лио и 1 кг шу́нка.
14. Отту́к мина́ва ли автобу́с № 15?
15. Намира́ме жи́лище с повър́хност 90 кв.м.
16. Те няма́т мно́го о́пит в това́ отноше́ние.
17. Влиза́ме в бар "Му́ра".
18. Та́зи сто́ка е с произход Гър́ция.
19. Сади́м дръ̀вче́ в на́шия двор.
20. Върви́ш ка́то мравка́.

IV. Forme el femenino de los sustantivos masculinos que aparecen a continuación.

а.	
1. дире́ктор _____	25. бог _____
2. учи́тел _____	26. крал _____
3. прия́тел _____	27. свидéтел _____
4. слон _____	28. внук _____
5. серви́тьо̀р _____	29. коле́га _____
6. бълга́рин _____	30. крѝстник _____
7. испáнец _____	31. портиéр _____
8. италиáнец _____	32. продава́ч _____
9. се́лянин _____	33. рабо́тник _____
10. со́бственник _____	34. служи́тел _____
11. учени́к _____	35. чино́вник _____

12. съпру́г _____

13. братовчед _____

14. вълк _____

15. танцьо́р _____

16. дук _____

17. граф _____

18. банича́р _____

19. чиста́ч _____

20. а́втор _____

21. импера́тор _____

22. худо́жник _____

23. превода́ч _____

24. победíteл _____

36. касиёр _____

37. телефонíст _____

38. опера́тор _____

39. маркиз _____

40. любíм _____

41. плéменик _____

42. организа́тор _____

43. студéнт _____

44. певе́ц _____

45. атлёт _____

46. плуве́ц _____

47. асистéнт _____

48. дарите́л _____

б.

1. брат _____

2. баща́ _____

3. дя́до _____

4. мъж _____

5. бик _____

6. овéн _____

7. коч _____

8. лисúгер _____

9. ергéн _____

10. елén _____

11. петёл _____

12. зет _____

V. Hemos construido dos formas de género femenino para cada uno de los siguientes sustantivos. Marque la opción correcta.

1. пощальбн	☐ пощальбна ☐ пощальбнка	7. гост	☐ гóстенка ☐ гóстилница
2. барбн	☐ барбна ☐ барбнеса	8. цар	☐ цáра ☐ царíца
3. актббр	☐ актбрса ☐ актбррка	9. читáтел	☐ читáтеля ☐ читáтелка
4. лéкар	☐ лекáрина ☐ лéкарка	10. вълшéбник	☐ вълшéбница ☐ вълшéбничка
5. крбстник	☐ крбстница ☐ крбстникина	11. секретáр	☐ секретáрица ☐ секретáрка
6. лъв	☐ лъвíца ☐ лъвíна	12. поет	☐ поетéса ☐ поетка

CAPÍTULO III

EL SUSTANTIVO: NÚMERO

3.1. El plural de los sustantivos en español

La formación del plural de la mayor parte de los sustantivos en español, así como la de los adjetivos, sigue, *grosso modo*, las siguientes reglas, a saber: a) cuando la forma singular **termina en vocal átona**, añadimos una **-s** a la palabra en cuestión, como se muestra en (1),

(1)	
a. niño	a'. niños
b. doctora	b'. doctoras
c. estuche	c'. estuches

b) del mismo modo, cuando la forma del sustantivo en número singular **acaba en consonante, vocal tónica** (i.e.: *í, ú*) o en **-y**, formamos el plural correspondiente añadiendo **-es**, como se refleja en (2)²⁵.

(2)	
a. doctor	a'. doctores
b. israelí	b'. israelíes
c. hindú	c'. hindúes
d. rey	d'. reyes

3.2. El plural de los sustantivos en búlgaro

Asimismo, el sustantivo búlgaro presenta también variación numérica, es decir, formas de singular y formas de plural, v. gr.: *стенá* (pared) / *стенí* (paredes), *огледáло* (espejo) / *огледалá* (espejos), *шкаф* (armario) / *шкафове* (armarios). Sin embargo, la flexión de número búlgara abriga un índice de marcas para la expresión de la pluralidad considerablemente superior al que encontramos en su homóloga española. Veamos, pues, las principales condiciones de aparición de cada una de ellas.

3.2.1. El plural de los sustantivos de género femenino (-и)

Los sustantivos de género femenino significan la pluralidad haciendo uso de un solo morfema: **-и**. Ahora bien, el modo en que este sufijo se suelda a su base varía dependiendo de la terminación de la misma, según se explica en los seis casos que se exponen a continuación: A) **а** → **и**: cuando la forma singular termina en **-а**, esta **se suprime y se añade** una **-и** a la base nominal, como se ejemplifica en (3),

25 Nótese que *israelí* e *hindú* no son sustantivos propiamente dichos, sino que pertenecen a la clase de los adjetivos gentilicios, esto es, aquellos que, según la Real Academia Española denotan «la procedencia geográfica de las personas o su nacionalidad». Vid.: DRAE en red, consulta realizada el día 22 de enero de 2007, voz *adjetivo*).

(3)		
a. кні́га	libro	a'. кні́гі
		libros
b. кѣща	casa	b'. кѣщи
		casas

B) я → и: en los casos en el que el sustantivo presenta la terminación **-я**, esta **cambia a -и** para formar el plural,

(4)		
a. ста́я	habitación	a'. ста́и
		habitaciones
b. ле́ля	tía	b'. ле́ли
		tías

C) ст + и: en los sustantivos que acaban con el grupo consonántico **-ст** se agrega **-и** a la terminación.

(5)		
a. ра́дост	alegría	a'. ра́дости
		alegrías
b. страст	pasión	b'. стра́сти
		pasiones

D) consonante + и: como en el caso anterior, los sustantivos femeninos **terminados en consonante** forman el plural mediante la **adición de -и**.

(6)		
a. ве́чер	noche	a'. ве́чери
		noches
b. ве́щ	objeto	b'. ве́щи
		objetos

E) pérdida de vocal + и: en determinados sustantivos se produce un cambio fonético que se conoce con el nombre de «**vocal caduca**» (Tania Láleva, 1996:25-26; Stefka Petrova, 2004:31-32). Este fenómeno consiste en que **la vocal de la terminación en singular (i. e.: -ъ-, -е-)** **desaparece en la forma de plural**.

(7)		
a. ми́сьл	pensamiento	a'. ми́сли
		pensamientos
b. пе́сен	canción	b'. пе́сни
		canciones

F) antigua forma de dual («-е»): por último, cabe añadir que hay dos sustantivos que han conservado su antigua forma de número dual para formar el plural; se trata de las voces *ръка́* ('mano') –que presenta un alto índice de frecuencia en la lengua hablada– y *нога́* ('pie'). Dichas formas hacen uso del sufijo **-е** como marca de pluralidad, como se aprecia al reparar en las secuencias de (8).

(8)		
a. ръка́	a'. ръце́	
mano	manos	
b. нога́	b'. нозе́	
pie	pies	

3.2.2. El plural de los sustantivos de género neutro (-а, -я, -та, -енá, -есá, -и)

El sustantivo neutro presenta seis sufijos para formar el plural: -а, -я, -та, -енá, -есá, e -и (si bien es cierto que en los tres últimos casos -i.e.: -енá, -есá, e -и- se habla de terminaciones de escasa rentabilidad). La selección de cada una de estas marcas depende, como en los casos del sustantivo femenino que acabamos de ver, de la terminación de la base nominal. De manera que podemos establecer cinco grupos, a saber: A.1) **о, ло, ало, ило** → **а**: los sustantivos neutros que presentan las terminaciones -о, -ло, -ало, -ило **cambian la -о final por el morfema de plural -а**, como se refleja en los siguientes ejemplos:

(9)		
a. легло́	a'. легла́	
cama	camas	
b. червило́	b'. червила́	
lápiz de labio	lápices de labio	

A.2) **це, енце, ище** → **а**: de la misma manera que los sustantivos del subapartado anterior sustituyen la -о de la terminación, los sustantivos neutros cuya forma singular termina en **-це, -енце e -ище** **cambian la -е final por el morfema de plural -а**,

(10)		
a. учѝлице	a'. учѝлица	
escuela	escuelas	
b. пѝленце	b'. пѝленца	
pollito	pollitos	

B) **ие, тие, ние** → **я**: en el caso de los sustantivos neutros que presentan las terminaciones **-ие, -тие, -ние** -tres tipos de terminación que contienen el sufijo **-ие-**, la **-е** final se elide y se sustituye por **-я**²⁶.

(11)		
a. извѝстие	a'. извѝстия	
aviso	avisos	
b. ко́пие	b'. ко́пия	
copia	copias	
c. събра́ние	c'. събра́ния	
reunión	reuniones	

26 De la misma manera se forma el plural de dos sustantivos en -е, a saber: *цвете* ('flor') > *цветя́* ('flores') y *лѝзе* ('viñedo') > *лѝзя́* ('viñedos'). (Stefka Petrova, 2004:34.)

Ahora bien, pese a que en las páginas de la БАН puede leerse la siguiente afirmación: «la determinación del número de sílabas en una palabra no crea ninguna dificultad, puesto que dicho número es igual al número de vocales que tiene la palabra» (БАН-I, 1993: 157, § 128); desde nuestro punto de vista, en la lengua oral el sufijo **-ие** – formado por las vocales *и + е* (i.e.: [ie])– se pronuncia, las más de las veces, como una sola sílaba, esto es, como el diptongo español [je] contenido en la palabra *serie*²⁷.

C) е, че, ле + та: los sustantivos neutros terminados en **-е, -че у -ле** –así como las voces provenientes de otras lenguas acabadas en **-и, -у, -ю** [→ § 2.2.3.]– forman el plural mediante la **adición del morfema -та**²⁸.

(12)		
a. морé		a'. морéта
mar		mares
b. пíле		b'. пíлета
pollo		pollos
c. колиé		c'. колиéта
collar		collares
d. таксi		d'. таксита
taxi		taxis

Nótese que *колиé* es una palabra aguda, es decir, una palabra donde el acento recae sobre la **-é** final y no puede, por lo tanto, considerarse adscrita al grupo del apartado anterior en el que las palabras presentan la terminación **-ие**. La explicación es bien sencilla: «la secuencia **-ие** constituye un sufijo de formación de sustantivos que desplaza el acento sobre la sílaba que le precede²⁹» (БАН-I, 1993: 173, § 145). De modo que esta diferencia en la posición del acento determina la selección de un tipo de sufijo u otro para la formación del plural. En otras palabras, si el final **-ие** de un sustantivo neutro constituye una secuencia átona como en *кóпие*, se hará uso del sufijo **-я** para formar el plural, como en *кóпия*; si, por el contrario, **-иé** forma una secuencia cuyo segundo elemento vocálico es tónico –esto es, un grupo donde la **é** final lleva acento–, como en *колиé*, se hará uso del sufijo **-та** para formar el plural como en *колиета*³⁰.

Lamentablemente, no parece haber regla alguna para determinar estas diferencias que vemos comentando acerca de la posición del acento en los sustantivos, por tanto, el estudiante de búlgaro como lengua extranjera habrá de aprenderlas de memoria.

27 A este respecto, conviene tener presente que la «i kratko nunca aparece en la combinación **-ие** a final de palabra» (БАН-I, 1993: 124, § 100).

28 Existe una palabra que presenta una forma de plural irregular, v. gr.: *детé* ('crió') > *децá* ('criós').

29 «El sufijo **-ие** es un sufijo bastante productivo en la lengua búlgara y forma muchos sustantivos de género neutro, generalmente, derivados a partir de verbos, a saber:

A) Sustantivos deverbales (raíz de verbo (V) + sufijo -ие → sustantivo (N)):

i. *доверя́* (V) 'confiar' → *довер-* + **-ие** → *дове́рие* (N) 'confianza'

ii. *съглася́* (V) 'dar la razón, estar de acuerdo' → *съглас-* + **-ие** → *съгласи́е* (N) 'acuerdo'

B) Sustantivos derivados a partir de compuestos (raíz de sustantivo + vocal de unión -о- + raíz verbal + sufijo -ие → sustantivo):

i. *глава́* (N) 'cabeza' + *боля́* (V) 'doler' → *глав-* + **-о-** + *бол-* + **-ие** → *главобóлие* (N) 'dolor de cabeza'

Todos los sustantivos en **-ие** forman el plural correspondiente mediante la transformación de **-ие** en **-ия**». (БАН-II, 1993: 384, § 506.)

A continuación, hablaremos de un grupo de sufijos cuyo uso presenta menor productividad que el de las terminaciones que acabamos de estudiar en los tres apartados anteriores.

D.1) plural en -енá: un grupo de sustantivos, que presenta la terminación *-ме* –proveniente del antiguo tema en *-мен-* (Tania Láleva, 1996:27)–, hace uso del sufijo *-на* para formar el plural. En (13) se muestra la reducida nómina de ejemplos que lo constituye.

(13)	
a. йме nombre	a'. именá nombres
b. знаме bandera	b'. знаменá banderas
c. време tiempo	c'. временá tiempos
d. семе semilla	d'. семенá semillas
e. племе tribu	e'. племенá tribus
f. стреме estribo	f'. стременá estribos
g. бреме peso	g'. бременá pesos
h. рамо ³¹ hombro	h'. раменá hombros

D.2) plural en -есá: del mismo modo, hay otro conjunto de nombres, aquellos que en búlgaro antiguo presentaban el tema en *-ес-*, que hoy añaden la terminación *-са* a su base para marcar la pluralidad³².

(14)	
a. чудо milagro	a'. чудесá milagros
b. небе cielo	b'. небесá cielos

30 Es de saber que las palabras que llevan acento sobre la *-é* final en el grupo *-иé* son, en su mayoría, de origen extranjero (v. gr.: *collier* (fr.) [koli'e]; *dossier* (fr.) [dosi'e]; *croupier* (fr.) [krupi'e]).

i. досиé ('expediente')	→	досиéта ('expedientes')
ii. крупииé ('croupier')	→	крупииéта ('croupieres')
iii. преспаниé (sing. 'pisapapeles')	→	преспаниéта (pl. 'pisapapeles')
iv. питииé ('bebida')	→	питииéта ('bebidas')

31 «Los sustantivos *рамо* (i.e.: 'hombro'), *коляно* (i.e.: 'rodilla') y *крило* (i.e.: 'ala'), además de la forma de plural en *-на* del primero (i.e.: *раменá*) y de las regulares *коленá* y *крилá* de los segundos, presentan otras en *-е*, residuo del antiguo sufijo *-Ъ* que se utilizaba como marca para la expresión del contenido de pluralidad 'dual'» (БАН-II, 1993:110). De modo que, en el búlgaro actual, estos tres sustantivos presentan dos formas de plural, a saber:

i. рамо	→	раменá – раменé	('hombros')
ii. коляно	→	коленá – коленé	('rodillas')
iii. крило	→	крилá – крилé	('alas')

32 Como regla de pronunciación, conviene tener presente que los nombres de dos sílabas llanos –es decir, aquellos cuya sílaba tónica es la penúltima– mueven su acento hacia la última sílaba en la forma de plural cuando esta acaba en *-а*, *-енá*, *-есá* y *-я* (Tania Láleva, 1996:27). V. gr.: *знаме* > *знаменá*; *небе* > *небесá*; *рамо* > *раменá*.

E) **-и**: Por último, cabe destacar que, en la forma de plural de algunos nombres de género neutro es posible encontrar la terminación **-и**. Verbigracia:

(15)		
a. ОКÓ	ojo	a'. ОЧЬИ
b. ухó	oreja	b'. ушИИ
c. живóтно	animal	c'. живóтниИ
d. сказýемо	predicado	d'. сказýемиИ

3.2.3. Los sustantivos de género masculino. Plural de cantidad indefinida.

El plural de los sustantivos de género masculino es el apartado más complejo de cuantos hasta aquí hemos visto, puesto que para su formación habremos de tener en cuenta dos nuevas variables, a saber: por una parte, el número de sílabas del sustantivo masculino en cuestión, y, por otra, la definición o indefinición de la cantidad de entidades denotada por la marca de plural.

3.2.3.1. Los sustantivos de género masculino. Plural de cantidad indefinida: monosílabos (**-ове, -еве**).

A) **monosílabos + ове**: Los sustantivos masculinos que constan de una sola sílaba **forman el plural de cantidad indefinida añadiendo a la base nominal el sufijo -ове**, como se refleja en los siguientes ejemplos³³:

(16)		
a. СТОЛ	silla	a'. МНОГО СТОЛОВЕ
b. шкаф	armario	b'. МНОГО ШКАФОВЕ

B) **й → еве**: por otra parte, cuando este tipo de sustantivos presenta la **terminación -й**, esta se **sustituye por la forma -еве**:

(17)		
a. брóй	número	a'. много брóеве
b. слóй	estrato	b'. много слóеве

³³ En los casos que se explican bajo el epígrafe § 3.2.3., acompañamos la forma del plural de cantidad indefinida del sustantivo masculino con el adverbio *мно́го* ('muchos'), con el objeto de subrayar la indefinición de la cantidad a la que alude la forma del sustantivo susodicha. Quiere esto decir que de la combinación de *мно́го* con la forma de plural de cantidad definida resultaría, como en español, una secuencia agramatical, v. gr.: **Мно́го пет сто́ла* (**Muchas cinco sillas*). Puesto que el numeral *пет* ya cuantifica, definiéndola, la cantidad de entidades denotada por la marca de plural [→ § 3.2.4.].

C) **-и:** no obstante, existe un grupo de monosílabos que presenta la marca de plural de cantidad indefinida **-и**; la mayoría de los cuales se presenta en el listado que se muestra a continuación: *зъб/много зъби* ('diente/muchos dientes'); *внук/много внуци* ('nieto/muchos nietos'); *роб/много роби* ('esclavo/muchos esclavos'); *факт/много факти* ('hecho/muchos hechos'); *лъч/много лъчи* ('rayo/muchos rayos'); *гост/много гости* ('huésped/muchos huéspedes'); *влак/много власи* ('valaco/muchos valacos'); *грък/много гърци* ('griego/muchos griegos'); *чех/много чехи* ('checo/muchos checos'); *швед/много шведи* ('sueco/muchos suecos'); *шоп/много шопи*, *вълк/много вълци* ('lobo/muchos lobos'); *глист/много глисти* ('lombriz/muchas lombrices'); *йон/много йони* ('ión/muchos iones'); *пост/много пости* ('ayuno/muchos ayunos'); *прът/много пръти* ('pértiga/muchas pértigas'); *рак/много раци* ('cangrejo/muchos cangrejos'); *танц/много танци* ('baile/muchos bailes'); *трън/много тръни* ('espina/muchas espinas'); *филм/много филми* ('película/muchas películas'); *химн/много химни* ('himno/muchos himnos') y *храст/много храсти* ('arbusto/muchos arbustos').

D) **-ища:** asimismo, un grupo reducido de nombres selecciona la terminación **-ища** para formar el plural.

(18)		
a. край	fin	a'. много краища muchos fines
b. сън	sueño	b'. много сънища muchos sueños
c. път	camino	c'. много пътища muchos caminos
d. кал	fango	d'. много калища muchos fangos
e. куп	cúmulo	e'. много кúпища muchos cúmulos

E) Excepcionalmente, podemos encontrarnos con otras terminaciones para marcar la pluralidad de cantidad indefinida de los nombres monosílabos búlgaros de género masculino. Así, por ejemplo, contamos con un grupo de cinco sustantivos que hacen uso del sufijo **-е** para formar el plural (Tania Láleva, 1996:24).

(19)		
a. княз	príncipe	a'. много князѐ muchos príncipes
b. крал	rey	b'. много кралѐ muchos reyes
c. цар	rey	c'. много царѐ muchos reyes
d. мъж	hombre	d'. много мъжѐ muchos hombres
e. кон	caballo	e'. много конѐ muchos caballos

Del mismo modo, existe una pareja de sustantivos monosílabos que expresan la pluralidad mediante la terminación **-а**³⁴; en tanto que solo uno lo hace en **-я**.

(20)	
a. крак pierna	a'. мно́го крака́ muchas piernas
b. рог cuerno	b'. мно́го рогá muchos cuernos
c. брат hermano	c'. мно́го бра́тя muchos hermanos

3.2.3.2. Los sustantivos de género masculino. Plural de cantidad indefinida: polisílabos (-и, -ци, -зи, -си).

A) consonante + и: Los sustantivos masculinos polisílabos que acaban en consonante **forman el plural** de cantidad indefinida **añadiendo a la base** nominal el sufijo **-и**, como se puede ver en los siguientes ejemplos:

(21)	
a. дивáн diván	a'. мно́го дивáни muchos divanes
b. булева́рд bulevar	b'. мно́го булева́рди muchos bulevares

B) consonante velar + и: Cuando un sustantivo masculino polisílabo acaba en las consonantes velares **-к, -г** y **-х**, dichas consonantes **mudan en ц, з** y **с**, respectivamente, **al entrar en contacto con** el morfema flexivo **-и**³⁵. De suerte que los sustantivos de este tipo formarán el plural de cantidad indefinida en el modo que se muestra en los siguientes ejemplos:

(22)	
a. уче́ни́к alumno	a'. мно́го уче́ни́ци muchos alumnos
b. бе́лег cicatriz	b'. мно́го бе́лези muchas cicatrices

34 Se trata de una terminación que ha evolucionado hasta nuestros días como «resto del antiguo dual» (Tania Láleva, 1996:24).

35 «La alternancia [к, г, х] ~ [ц, з, с], desde el punto de vista cronológico, aparece como ley fonética más tardíamente que la alternancia [к, г, х] ~ [ч, ж, ш] [→ § 2.2.2.2.]. Es decir, es posterior al fenómeno denominado como «primera palatalización». Por esta razón, se conoce con el nombre de «segunda palatalización de las consonantes velares». Se produce cuando las consonantes velares cambian, bien ante vocales anteriores (i.e.: palatales), bien ante el sonido del antiguo búlgaro [Ѣ] –proveniente de los antiguos diptongos eslavos *oi *ei–. El cambio que tiene lugar es el siguiente, a saber: los elementos [к, г, х] cambian a [ц, з, с] respectivamente. En la actualidad, la alternancia de consonantes velares a consonantes alveodentales se produce en muchos ámbitos de la derivación de palabras y se caracteriza por una rentabilidad relativamente alta. Así, uno de los casos en el que podemos ver el resultado de esta alternancia es el siguiente:

i. En las formas del plural de sustantivos masculinos cuyas bases terminan en los elementos velares [-к-, -г-, -х-] y han de combinarse con la desinencia **-и**. V.gr.: *юна́к* > *юна́ци*; *кожу́х* > *кожу́си*; *по́лог* > *по́лози* (БАН-I, 1993: 246, §199)».

c. налѳг impuesto	c'. мнѳго налѳзи muchos impuestos
d. сиромáх indigente	d'. мнѳго сиромáси muchos indigentes

No obstante, existe un reducido grupo de sustantivos que constituyen la excepción a esta regla que acabamos de ver ³⁶, a saber:

(23)	
a. ѳрех nuez	a'. мнѳго ѳрехи muchas nueces
b. успѳх éxito	b'. мнѳго успѳхи muchos éxitos
c. дáнсинг pista de baile	c'. мнѳго дáнсинги muchas pistas de baile
d. клíринг compensación	d'. мнѳго клíринги muchas compensaciones

C) **ец** → **ци**: por otra parte, en el caso de que el sustantivo masculino polisílabo presente la terminación **-ец** en la forma del singular, dicho elemento **se transforma en -ци** para indicar que nos encontramos ante la forma de pluralidad indefinida.

(24)	
a. прозѳрец ventana	a'. мнѳго прозѳрци muchas ventanas

D) **ин** → **и**: los sustantivos masculinos polisílabos que terminan con la secuencia **-ин**, señalan el contenido de pluralidad indefinida suprimiendo el elemento nasal (**н** → $\emptyset$), esto es, en la grafía, la letra **н** -equivalente en su pronunciación a la latina **n**- **desaparece**.

(25)	
a. бѳлгарин búlgaro	a'. мнѳго бѳлгари muchos búlgaros
b. сѳрбин serbio	b'. мнѳго сѳрби muchos serbios

E) **а** → **и**: en el caso de que la forma singular termine en **-а**, este elemento **se suprime y se añade una -и** a la base nominal, como se ejemplifica en (26),

(26)	
a. бащá padre	a'. мнѳго бащí muchos padres

³⁶ En los ejemplos de (23), se muestran las «excepciones a la ley de la segunda palatalización de las consonantes velares en la formación del plural de sustantivos masculinos polisílabos (БАН-II, 1993: 107, §110)».

F) **й → и:** cuando el sustantivo masculino polisílabo presenta la terminación **-й** en la forma del singular, dicho elemento **se transforma en -и** para indicar que nos encontramos ante la forma de pluralidad indefinida ³⁷.

(27)		
a. сла́вей		a'. мно́го сла́вей
ruiseñor		muchos ruiseñores

G) **овци, евци:** de entre los nombres comunes de 'parentesco' y los calificativos de 'persona', aquellos que terminan en **-о** seleccionan la forma del sufijo **-овци** para formar el plural. Otro grupo de sustantivos, como el de los nombres propios, acepta las dos variantes: **-овци** y **-евци**.

(28)		
a. дядо		a'. мно́го дядовци
abuelo		muchos abuelos
b. чичо		b'. мно́го чичовци
tío		muchos tíos
c. глупчо		c'. мно́го глупчовци
tontolín		muchos tontolines
d. Ива́н		d'. мно́го Ива́новци
Iván		muchos Ivanes
e. Геор́ги		e'. мно́го Гео́ргиевци
Georgi		muchos Georgis

H) **ове, а:** Por último, cabe hablar de dos excepciones: H.1) un grupo de sustantivos polisílabos cuya forma plural de cantidad indefinida se forma con el sufijo **-ове**:

(29)		
a. о́гън		a'. мно́го о́гънове
fuego		muchos fuegos
b. це́нтър		b'. мно́го це́нтрове
centro		muchos centros
c. вя́тър		c'. мно́го ветрове
viento		muchos vientos

H.2) **а:** el sustantivo *но́мер*, de frecuente uso, toma el sufijo **-а**.

(30)		
a. но́мер		a'. мно́го но́мера
número		muchos números

37 Nótese, según lo que acabamos de ver, que podemos segmentar el singular *сла́вей*, desde el punto de vista fonético, del siguiente modo: *сла́ - вей*, esto es, como una palabra bisílaba que presenta un diptongo decreciente en la sílaba final ([vej]); en tanto que la forma de plural, *сла́вей*, presenta una sílaba más, a saber: *сла́ - ве - и*, es decir, se observa en su final un sonido vocálico pleno ([i]).

3.2.4. Los sustantivos de género masculino. Plural de cantidad definida.

Hasta ahora hemos visto las principales formas que presenta el sustantivo masculino de pluralidad indefinida. A continuación, pasamos a ver en qué se diferencian las formas de pluralidad definida con respecto a aquellas.

3.2.4.1. Los sustantivos de género masculino. Plural de cantidad definida: monosílabos (-а, -я).

A) monosílabos + а, я: Los sustantivos masculinos que constan de una sola sílaba **forman el plural** de cantidad definida **añadiendo a la base nominal** el sufijo **-а, -я** como se refleja en los siguientes ejemplos ³⁸:

(31)		
a. СТОЛ		а'. ПЕТ СТОЛА
silla		cinco sillas
b. ШКАФ		б'. ПЕТ ШКАФА
armario		cinco armarios
c. КОН		с'. ПЕТ КОНЯ
caballo		cinco caballos

В) й → я: por otra parte, cuando este tipo de sustantivos presenta **la terminación -й**, esta **se sustituye por la forma -я**:

(32)		
a. БРОЙ		а'. ПЕТ БРОЯ
número		cinco números
b. СЛОЙ		б'. ПЕТ СЛОЯ
estrato		cinco estratos

3.2.4.2. Los sustantivos de género masculino. Plural de cantidad definida: polisílabos (-а, -я).

A) consonante + а: Los sustantivos masculinos polisílabos que acaban en consonante **forman el plural** de cantidad definida **añadiendo a la base nominal** el sufijo **-а**, como se muestra a continuación:

(33)		
a. ДИВÁN		а'. ПЕТ ДИВÁНА
diván		cinco divanes
b. БУЛЕВА́РД		б'. ПЕТ БУЛЕВА́РДА
bulevar		cinco bulevares

³⁸ En los casos que se explican bajo el epígrafe § 3.2.4., acompañamos la forma del plural de cantidad definida del sustantivo masculino con el numeral *пять* ('cinco'), con el objeto de subrayar la definición de la cantidad a la que alude la forma del sustantivo susodicha.

B) ец + а: de la misma manera, cuando el sustantivo masculino polisílabo presenta la terminación **-ец** en la forma del singular, se suma a la base nominal el morfema flexivo **-а** para indicar que nos encontramos ante la forma de pluralidad definida.

(34)	
a. прозѳрец	a'. пет прозѳреца
ventana	cinco ventanas

C) consonante velar + а: a diferencia de lo que veíamos en el caso de los sustantivos de pluralidad indefinida [→ § 3.2.3.2.B.], cuando un sustantivo masculino polisílabo acaba en las consonantes velares **-к, -г** y **-х**, dichos sonidos no cambian sino que **el plural de cantidad definida se forma mediante la simple adición de -а**.

(35)	
a. бележнік	a'. пет бележніка
agenda	cinco agendas
b. бѳлег	b'. пет бѳлега
cicatriz	cinco cicatrices
c. налог	c'. пет налога
impuesto	cinco impuestos
d. сиромáх	d'. пет сиромáха
indigente	cinco indigentes

D) ѳ → я: en los casos en el que el sustantivo masculino polisílabo acaba en **-ѳ**, este elemento **se sustituye por** la terminación **-я** para formar el plural de cantidad definida.

(36)	
a. слáвей	a'. пет слáвея
ruiseñor	cinco ruiseñores

E) ин → и: es de notar que los sustantivos masculinos polisílabos que terminan en **-ин**, como se ha explicado más arriba, señalan el contenido de pluralidad suprimiendo el elemento nasal, es decir, forman el plural de cantidad definida del mismo modo que el de cantidad indefinida [→ § 3.2.3.2.D.].

(37)	
a. бѳлгарин	a'. пет бѳлгари
búlgaro	cinco búlgaros
b. сѳрбин	b'. пет сѳрби
serbio	cinco serbios

F) а → и: Asimismo, **los sustantivos masculinos polisílabos que presentan la terminación -а**, forman el plural de cantidad definida siguiendo el mismo procedimiento que veíamos para la formación del plural de cantidad indefinida [→ § 3.2.3.2.E.].

(38)	
a. бащá	a'. пет бащѳ
padres	cinco padres

Finalmente, cabe añadir que, en la práctica de la lengua hablada, se prefiere el uso de las formas de plural de cantidad indefinida, tras determinantes numerales, cuando se trata de sustantivos masculinos de persona (БАН-II, 1993: 108, § 111); como se refleja en los ejemplos de (39).

(39)

- a. **войнік**
soldado
- b. **учітел**
profesor
- c. **гражданин**
ciudadano

- a'. **пет войніци**
cinco soldados
- b'. **пет учітели**
cinco profesores
- c'. **пет граждани**
cinco ciudadanos

3.3. EJERCICIOS

I. Forme el plural de los siguientes sustantivos de género masculino según se ilustra en el ejemplo

v.gr.: Химика́л

→ химика́ли / химика́ла

1. Вълк:	/	17. Вкус:	/
2. Под:	/	18. Глас:	/
3. Калорифер:	/	19. Дóговор:	/
4. Шеф:	/	20. Ездáч:	/
5. Пóданик:	/	21. Жéрав:	/
6. Изпит:	/	22. Завóд:	/
7. Град:	/	23. Изли́шък:	/
8. Мéсец:	/	24. Кожúх:	/
9. Син:	/	25. Клас:	/
10. Капáк:	/	26. Лéкар:	/
11. Белéжник:	/	27. Лист:	/
12. Прозóрец:	/	28. Магазín:	/
13. Папагáл:	/	29. Мехáник:	/
14. Спóмен:	/	30. Нáдпис:	/
15. Авáнс:	/	31. Нар:	/
16. Бáгер:	/	32. Óблак:	/

II. Como el anterior

1. Óбраз:	/	22. Щанд:	/
2. Салáм:	/	23. Фазáн:	/
3. Цех:	/	24. Я́стреб:	/
4. Шал:	/	25. Увод:	/
5. Тавáн:	/	26. Плакáт:	/
6. Ъгъл:	/	27. Рáзказ:	/
7. Чака́л:	/	28. Юмрúк:	/
8. Óбръч:	/	29. Акт:	/
9. Плéвел:	/	30. Компю́тър:	/
10. Рáзговор:	/	31. Щит:	/
11. Сáндвич:	/	32. Юбилей:	/
12. Танц:	/	33. Язовир:	/

13. Указáтел:	/	34. Адвока́т:	/
14. Факултeт:	/	35. Бадeм:	/
15. Халáт:	/	36. Бараба́н:	/
16. Ва́ляк:	/	37. Вeстник:	/
17. Щeпсел:	/	38. Крем:	/
18. Цвета́р:	/	39. Афи́ш:	/
19. Ча́йник:	/	40. Кла́мер:	/
20. Хама́лин:	/	41. Час:	/
21. Шабло́н:	/	42. Подно́с	/

III. Forme el plural de los siguientes sustantivos de género femenino siguiendo el modelo

v.gr.: **Стáя**
→ **ста́и**

1. Па́пка:	22. Ва́фла:
2. Ча́ша:	23. Вехтори́я:
3. Завeса:	24. Гайка:
4. Пола́:	25. Гаран́ция:
5. Коло́на:	26. Двойка:
6. Вили́ца:	27. Дикто́вка:
7. Площ:	28. Екипиро́вка:
8. Ри́за:	29. Е́кстра:
9. Ве́чер:	30. Жа́ба:
10. Дръ́жка:	31. Жа́жда:
11. Ба́ня:	32. Заблúда:
12. Врeзка:	33. Завáрка:
13. Ми́шка:	34. Игра:
14. Борба́:	35. Избухли́вост:
15. Гради́на:	36. Кавга́:
16. Сала́та:	37. Калъ́фка:
17. Ди́ня:	38. Ми́сьл:
18. Ава́рия:	39. Майонеза:
19. Актри́са:	40. Навáлица:
20. Бавáчка:	41. Наде́жда:
21. Барeта:	42. Почте́ност

IV. Como el anterior

1. Обві́вка:	20. Цѐнност:
2. Я́бълка:	21. Юфка́:
3. Сва́да:	22. Вещ:
4. Увѐреност:	23. Шаманду́ра:
5. Обѐца:	24. Вода́:
6. Па́кост:	25. Ра́бота:
7. Ра́дост:	26. Угово́рка:
8. Са́бя:	27. Ча́ст:
9. Табе́ла:	28. Фи́ба:
10. Те́жест:	29. Ху́рка:
11. Пала́та:	30. Ца́ревица:
12. Равносме́тка:	31. Чака́лня:
13. Вра́на:	32. Шегá:
14. Фанта́зия:	33. Юзда́:
15. Ба́сня:	34. Я́дка:
16. Анке́та:	35. А́лчност:
17. Ще́дрост:	36. Бе́здна:
18. Хавли́я:	37. Вече́ря:
19. Че́рга:	38. Я́рост:

V. Forme el plural de los siguientes sustantivos de género neutro siguiendo el modelo del siguiente ejemplo

v.gr.: Лице́

→ лица́

1. Дете́:	22. Го́нене:
2. Шише́:	23. Желáние:
3. Легло́:	24. Извинéние:
4. Мастило:	25. Ста́рче:
5. Огледа́ло:	26. Ко́пче:
6. Колие́:	27. Лале́:
7. Пити́е:	28. Момиче́:
8. Бижу́:	29. Небе́:
9. Такси́:	30. Оправда́ние:
10. Събра́ние:	31. Петле́:

11. Движéние:	32. Растéние:
12. Объяснéние:	33. Старáние:
13. Кúче:	34. Пóло:
14. Врабчé:	35. Тíчане:
15. Морé:	36. Учене:
16. Полé:	37. Цвéте:
17. Извéстие:	38. Ястие:
18. Меню́:	39. Авока́до:
19. А́гне:	40. Али́би:
20. Бе́бе:	41. Ба́рче:
21. Вре́ме:	42. Ко́нче:

VI. Como el anterior

1. Бедрó:	20. Глédище:
2. Забавлéние:	21. Па́те:
3. Насекóмо:	22. Ведóмство:
4. Дарéние:	23. Гишé:
5. Ори́зище:	24. Деколтé:
6. Мага́ре:	25. Езеро:
7. Едiнство:	26. Желя́зо:
8. Ръ́бче:	27. Зéле:
9. Предáване:	28. Игрiще:
10. Кафé:	29. Ка́нче:
11. Издáние:	30. Листó:
12. Семейство:	31. Мезé:
13. Безсýние:	32. Намалéние:
14. Удостоверéние:	33. Обая́ние:
15. Сакó:	34. Перó:
16. Тирé:	35. Ра́дио:
17. Вели́чие:	36. Сечивó:
18. Ля́то:	37. Таблó:
19. Желáние:	38. Усещáне:

VII. Forme el plural de los siguientes sustantivos

1. На́ем:	24. Облѝг:
2. Континѝнт:	25. Ду́х:
3. Фа́р:	26. Велосипѝд:
4. Ло́дка:	27. Сла́бост:
5. Шише́:	28. Инспѝктор:
6. Стѝпа́ло:	29. Същество́:
7. Вода́:	30. Диалѝкт:
8. Водора́сло:	31. Же́ртва:
9. Ста́я:	32. Актьо́р:
10. Оре́л:	33. Избо́р:
11. Двойка́:	34. Покѝпка:
12. Зла́то:	35. Събѝтие:
13. Съди́я:	36. За́йченце:
14. За́ек:	37. Реце́пта:
15. Душа́:	38. Отстѝпка:
16. Чу́до:	39. Прѝстен:
17. Зна́ме:	40. Орле́:
18. Стра́ст:	41. Ве́к:
19. Зана́йт:	42. Со́л:
20. Рели́гия:	43. Су́трин:
21. Мля́ко:	44. Клѝтка:
22. Си́мвол:	45. Мишле́:
23. Киломе́тър:	46. Накло́н:

CAPÍTULO IV

EL ARTÍCULO DEFINIDO O SUFIJO IDENTIFICADOR

4.1. El artículo definido en español

El artículo definido en español cuenta con cinco formas, a saber: *el*, *los*, *la*, *las* y *lo*. De las cuales, por regla general, las dos primeras –*el*, de número ‘singular’ y *los*, de número ‘plural’– se combinan con sustantivos de género masculino:

(1)		
a. el niño		a'. los niños
b. el coche		b'. los coches
c. el árbol		c'. los árboles
d. el problema		d'. los problemas
e. el electricista		e'. los electricistas

Del mismo modo, las formas *la* y *las* suelen aparecer, las más de las veces, acompañando a un nombre de género femenino. Sin embargo, conviene no olvidar que la forma del artículo femenino que precede a los sustantivos que comienzan por /a/ tónica es *el* y no *la*:

(2)		
a. la niña		a'. las niñas
b. la ventana		b'. las ventanas
c. la crisis		c'. las crisis
d. el acta		d'. las actas
e. la índole		e'. las índoles

En tercer lugar, la forma *lo*³⁹ se utiliza para sustantivar⁴⁰ «el segmento con el que se combina y resulta indiferente a las distinciones de género y de número» (Alarcos 1999: 82). Así, debido a razones de origen histórico⁴¹, en la tradición gramatical hispánica, se ha considerado la forma *lo* como neutra. Por otra parte, hay ocasiones en las que *lo* funciona como un «cuantificador de grado que modifica a adjetivos y adverbios» (Leonetti, 1999:68), como se puede observar en las secuencias (e) y (f) de (3).

(3)		
a. lo bonito		d. lo de María
b. lo más hermoso		e. lo bella que es la vida
c. lo que piensas		f. lo bien que escribe García Márquez

39 No conviene tratar aquí la controvertida polémica que en el ámbito de los estudios gramaticales hispánicos se ha desarrollado en torno a la clasificación de *lo* como artículo o como pronombre, no obstante, nos parece oportuno recordar que: «si se parte del supuesto de que los pronombres son básicamente determinantes que no van seguidos de constituyentes nominales, el problema del estatuto de pronombre o artículo de *lo* se difumina: *lo* puede considerarse como la variante débil y átona de la forma *ello*, y al mismo tiempo como un artículo definido integrado en el mismo paradigma que *el* y *la*» (GDLE-I, 1999: 834, § 12.1.3.).

40 Esta función sustantivadora de la forma *lo* es la que repugna su combinación con sustantivos: «No hay (...) ninguna justificación para suponer que se ha elidido un núcleo nominal, ya que *lo* no puede ir nunca seguido de nombres, lo que *lo* distingue claramente de las restantes formas del artículo (cf. *lo libro)» (Leonetti, 1999:67).

41 Véase en: PENNY, Ralph (1993): *Gramática histórica del español*. Ariel. Barcelona. Pp. 134-136 y 146-148.

Pese a todo, conviene notar aquí que, como veremos a continuación, en la lengua búlgara, la forma del «artículo definido» de género neutro no se usa con el fin de sustantivar a la palabra que le precede, ni de cuantificar a adjetivos y adverbios; sino que –como ocurre en español con los de género masculino y femenino– se usa con el objeto de identificar la referencia de la frase (léase *sintagma*) en la que aparece.

4.2. El artículo definido en búlgaro: «sufijo identificador»

El contraste más llamativo entre el artículo definido español y la forma homóloga de la lengua búlgara –a la que hemos llamado «sufijo identificador»⁴²– consiste en la naturaleza formal de sendas unidades. Mientras que, como acabamos de ver, en español el artículo definido es una forma clítica que precede siempre al sustantivo que determina⁴³,

- (4)
 a. *El coche*
 b. *La casa*
 c. *Lo bonito*

en búlgaro, el sufijo identificador, como su propio nombre indica, aparece siempre soldado a una base léxica –es decir, se trata de un signo que carece de autonomía sintáctica–: ora a un sustantivo (cuando este aparece en solitario), como se ilustra en el siguiente ejemplo,

(5)	
a. КОМПЮТЪР	a'. КОМПЮТЪРЪТ
ordenador	el ordenador
b. СТА́Я	b'. СТА́ЯТА
habitación	la habitación
c. ЛЕГЛÓ	c'. ЛЕГЛÓТО
cama	la cama

ora al **primer elemento de la frase nominal** (por ejemplo, a un adjetivo), en aquellos casos en los que el nombre no es el único vocablo constitutivo de la misma. Es lo que se intenta mostrar a continuación.

- (6)
 a. ПРЕНОСИ́МИЯТ КОМПЮТЪР
 el ordenador portátil
 b. СВÉТЛАТА СТА́Я
 la habitación luminosa
 c. МА́ЛКОТО ЛЕГЛÓ
 la cama pequeña

42 De ordinario, en la bibliografía al uso se utiliza la etiqueta de «morfema flexivo», término que cuenta con un fuerte arraigo en nuestra tradición gramatical y que tal vez, por este motivo, facilite la comprensión de más de un lector. No obstante, hemos pensado que el nombre más adecuado que define a este elemento es el de «sufijo identificador», puesto que, como ocurre en el caso del artículo definido español, dicho sufijo no solo afecta a la voz que le sirve de base, sino que su alcance traspasa la frontera de la palabra y define –i.e.: ‘identifica’– la referencia de todo el sintagma en el que aparece (Leonetti, 1999:60).

43 Todo lo cual no obsta para que entre el artículo definido y el sustantivo puedan insertarse otros elementos (v. gr.: *El nunca bien ponderado sofá*; *El aclamado artista*); o bien, para que el artículo pueda anteceder, en ocasiones, a sintagmas de naturaleza nominal dudosa (v. gr.: *La más brillante*; *Los de Venecia*; Leonetti, 1999:67).

Como se puede observar en las frases de (6), el sufijo identificador aparece ahora unido al adjetivo que, como se acaba de explicar, es el primer elemento del sintagma nominal (es decir, la primera palabra que se profiere en el lenguaje oral y la que aparece más a la izquierda en el lenguaje escrito). Volveremos más adelante sobre este fenómeno de naturaleza distribucional.

4.2.1. El sufijo identificador de género femenino (-**та**)

Los sustantivos femeninos reciben siempre la forma del sufijo identificador **-та**.

(7)	
a. чан та	a'. чан тата
bolsa	la bolsa
b. рабóтнич ка	b'. рабóтнич ката
obrero	la obrera
c. за́повед	c'. заповед та
orden	la orden
d. ста́я	d'. ста́я та
habitación	la habitación

Pese a la simplicidad que presenta la formación de los sustantivos definidos de género femenino, conviene tener en cuenta las siguientes particularidades: **A)** por una parte, en aquellos que acaban en consonante [→ § 2.2.2.], cuando la terminación **-та** se añade a la base nominal, **el acento se desplaza hasta el sufijo identificador** en la forma definida resultante.

(8)	
a. мла́дост	a'. младост та
juventud	la juventud
b. преле́ст	b'. прелест та
encanto	el encanto

B) Por otra parte, **los sustantivos masculinos que presentan terminaciones** propias de sustantivos **femeninos**, tales como **-а** y **-я**, seleccionan también la forma del sufijo identificador **-та**.

(9)	
a. баща́	a'. баща́ та
padre	el padre
b. съди́я	b'. съди́я та
juez	el juez

4.2.2. El sufijo identificador de género neutro (-ТО)

Los sustantivos de género neutro se combinan con la forma **-ТО**.

(10)		
a. СЪРЦЕ́	corazón	a'. СЪРЦЕ́ТО
		el corazón
b. КОЛЕЛÓ	rueda	b'. КОЛЕЛÓТО
		la rueda
c. МЕНЮ́	menú	c'. МЕНЮ́ТО
		el menú

Análogamente, los **nombres masculinos** acabados en **-О** añaden esta forma característica del género neutro.

(11)		
a. ДЯ́ДО	abuelo	a'. ДЯ́ДОТО
		el abuelo
b. ЧИ́ЧО	tío	b'. ЧИ́ЧОТО
		el tío
c. МЪРМÓРКО	gruñón	c'. МЪРМÓРКОТО
		el gruñón

4.2.3. El sufijo identificador de género masculino (-ЪТ, -А; -ЯТ, -Я)

La adjunción de las formas del sufijo identificador a los nombres masculinos es el fenómeno más complejo de este apartado; ya que, para su correcto uso, habremos de tener en cuenta dos nuevas variables: por una parte, la función sintáctica del sustantivo en la oración y, por otra, el sonido en que termina su significante.

+ SUJETO		- SUJETO	
-ЪТ		-А	
-ЯТ		-Я	

Sufijo identificador masculino

Las formas largas (i.e.: **-ЪТ, -ЯТ**) se usan cuando el sustantivo al que determinan desempeña la función sintáctica de sujeto, de aposición, o de predicado nominal.

(12)		
a. [Преподава́теля Т]	обяснява грамáтиката	(sujeto)
	[El profesor] explica la gramática	
b. [Магази́н ЪТ]	е отворен	(sujeto)
	[La tienda] está abierta	

- c. Пáвел е [приятелят на Антoния] (predicado nominal)
Pavel es [el amigo de Antonia]
- d. Красимíр, [ученикът от Хáсково], е симпатичен (aposición del sujeto)
Krasimir, [el alumno de Háskovo], es simpático
- e. Видя́х Ки́рил, [братът на Хри́сто], в пéтък вечерта́ (aposición del CD)
Vi a Kiril, [el hermano de Hristo], el viernes por la noche

Las formas cortas (i.e.: -а, -я) se usan cuando el sustantivo determinado aparece desempeñando cualquier otra función sintáctica distinta a las de sujeto, aposición o complemento predicativo.

- (13)
- a. Оти́вам [до магази́на] (circunstancial de lugar)
Voy [a la tienda]
- b. Мари́я чéте [уче́бника] (complemento directo)
María lee [el libro]
- c. Да́вам кни́гата [на преподава́теля] (complemento indirecto)
Doy el libro [al profesor]
- d. Ча́шата е [в шка́фа] (circunstancial de lugar)
El vaso está [en el armario]

4.2.3.1. Las formas -ът, -а

La mayoría de los sustantivos masculinos seleccionan las formas **-ът, -а**⁴⁴.

- (14)
a. тебешíр tiza	a'. тебешíр ът – тебешíра
b. борéц luchador	b'. борéц ът – борéца
c. пантóф pantufla	c'. пантóф ът – пантóфа
d. сладолéд helado	d'. сладолéд ът – сладолéда

44 No obstante, debemos tener en cuenta que «al añadir el sufijo identificador a nombres masculinos en singular, si el sustantivo presenta una vocal caduca ъ [→ § 3.2.1.E.], esta última se conserva, v.gr.:

- (i)
вйáтър → вйáтър**ът** – вйáтэра
кóсьм → кóсьм**ът** – кóсьма
мéтър → мéтър**ът** – мéтэра

La excepción a esta regla la constituye el conjunto de sustantivos que presentan los sufijos *-изъм* y *-азъм* (en este caso, la vocal caduca ъ desaparece en las formas con el sufijo identificador).

- (ii)
оптимíзъм → оптимíзм**ът** – оптимíзма
ентусиáзъм → ентусиáзм**ът** – ентусиáзма
реали́зъм → реали́зм**ът** – реали́зма». (БАН-II, 1993:122, § 126.)

4.2.3.2. Las formas **-ЯТ, -Я**

Seleccionan estas formas aquellos sustantivos que terminan en la semivocal **й** o en una consonante que presenta el rasgo de «articulación palatalizada» [→ § 1.2.]. A) **й** → **-ЯТ/-Я**: en aquellos sustantivos que presentan la terminación **-й**, esta **se suprime y se añaden** las formas del sufijo identificador **-ЯТ/-Я** a la base nominal, como se ejemplifica en (15),

(15)	
a. пóвей soplo	a'. пóвеят - пóвея el soplo
b. калáй estaño	b'. калáят - калáя el estaño
c. кра́й fin	c'. кра́ят - кра́я el fin
d. порóй diluvio	d'. порóят - порóя el diluvio

B) тел + -ЯТ/-Я: cuando el sustantivo termina en el sufijo agentivo **-тел** –que hace referencia a ‘personas’ o a ‘aparatos’–, **se añade -ЯТ/-Я** para construir las formas definidas.

(16)	
a. писáтел escritor	a'. писáтелят – писáтеля el escritor
b. излъчвáтел transmisor	b'. излъчвáтелят – излъчвáтеля el transmisor
c. хотéл hotel	c'. хотéльт – хотéла el hotel

Nótese que en **хотéл** (16.c), **-тел** no es un sufijo, ni el nombre hace referencia a ‘personas’ o a ‘aparatos’.

C) ар + -ЯТ/-Я: también el sufijo agentivo **-ар** –sólo cuando la referencia es de ‘persona’– selecciona las formas de definición **-ЯТ/-Я**.

(17)	
a. сладкáр confitero	a'. сладкáрят – сладкáря el confitero
b. лодкáр barquero	b'. лодкáрят – лодкáря el barquero
c. кúфар maleta	c'. кúфарът – кúфара la maleta

Nótese que en **кúфар** (17.c), **-ар** no es un sufijo, ni se hace referencia alguna a ‘personas’.

4.2.3.2.1. Sustantivos que seleccionan **-ЯТ/-Я**

Además de los casos que acabamos de ver, existen otros sustantivos que no obedecen a estas reglas pero que, sin embargo, reciben **-ЯТ/-Я** en sus formas definidas. Su nómina, bastante reducida, es la que se presenta en (18),

(18)		
a. КОН		а'. КОНЯТ – КОНЯ
caballo		el caballo
b. крал		б'. КРАЛЯТ – КРАЛЯ
rey		el rey
c. ден		с'. ДЕНЯТ – ДЕНЯ
día		el día
d. зет		д'. ЗЕЛЯТ – ЗЕЛЯ
cuñado		el cuñado
e. ЛАКЪТ		е'. ЛАКЪТЯТ – ЛАКЪТЯ
codo		el codo
f. НОКЪТ		ф'. НОКЪТЯТ – НОКЪТЯ
uña		la uña
g. ОГЪН		г'. ОГНЯТ – ОГНЯ
fuego		el fuego
h. път		h'. ПЪТЯТ – ПЪТЯ
camino		el camino
i. СЪН		í'. СЪНЯТ – СЪНЯ
sueño		el sueño
k. цар		к'. ЦАРЯТ – ЦАРЯ
rey		el rey

4.2.4. Formas de plural del sufijo identificador (**-те, -та**)

La adjunción de las formas del sufijo identificador al plural de los nombres no descansa sobre el accidente gramatical del género, como en singular; sino que obedece a reglas fonéticas. En otras palabras, la elección de las formas del artículo **depende de la terminación del sustantivo indefinido en plural y no de su género** gramatical. A) **и, е + -те**: en aquellos sustantivos que presentan las terminaciones **-и** o **-е**, se **añade** la forma **-те** a la base nominal, como se ejemplifica en (19),

(19)		
a. СНЯГ		а'. снеговé → снеговéте
nieve		nieves – las nieves
b. ПАПКА		б'. папки → папките
cartera		carteras – las carteras
c. РЪКА		с'. ръцé → ръцéте
mano		manos – las manos
d. УХО		д'. ушй → ушйте
oreja		orejas – las oreja

B) **а, я + -та**: cuando el sustantivo termina en los sonidos a los que remiten las grafías **-а** o **-я** se añade **-та** para construir las formas definidas,

(20)

- a. **жѝто**
trigo
- b. **полѝ**
campo
- c. **сън**
sueño
- d. **брат**
hermano

- a'. **житá** → **житáта**
trigos – los trigos
- b'. **поля** → **полята**
campos – los campos
- c'. **сънища** → **сънищата**
sueños – los sueños
- d'. **брáтя** → **брáтята**
hermanos – los hermanos

4.3. El artículo indefinido

En la lengua búlgara no hay artículo indefinido (como en español: *uno, una, unos, unas*) y suele utilizarse, en su lugar, el sustantivo sin determinante.

(21)

- a. **Товá е мáса**
Esto es una mesa
- b. **Къдѝ íма стол?**
¿Dónde hay una silla?
- c. **Имаш ли рѝчник?**
¿Tienes un diccionario?
- d. **Те са учѝници в пѝрви клас**
Ellos son alumnos de la primera clase
- e. **Тук íма бáнка и кафенѝ**
Aquí hay un banco y una cafetería
- f. **Пíя кафе с мляко**
Bebo café con leche

Si bien es cierto que, en ocasiones, con un sentido aproximado al del artículo, se hace uso del numeral cardinal *едѝн, еднá, еднó* ('uno', 'una'), principalmente en su forma de plural *едни*□ ('unos', 'unas'). Pese a todo, dicho numeral no ha llegado a considerarse artículo por parte de los gramáticos.

(22)

- a. **Видя́х едѝн познáт**
Ví a un conocido
- b. **Обáдих се на еднá познáта**
Llamé a una conocida
- c. **Поздравих еднѝ колѝги**
Saludé a unos compañeros de trabajo
- d. **Ще се срѝцнем в еднó заведѝние**
Nos encontraremos en un local

4.4. EJERCICIOS

I. Escriba las formas definidas de los siguientes sustantivos de género masculino haciendo uso de las dos formas del sufijo identificador (i.e.: larga y corta) según el modelo.

v.gr.: учебник

→ учебника – учебникът

1. брат	/	25. продавач	/
2. двор	/	26. адрес	/
3. ден	/	27. развод	/
4. учител	/	28. вход	/
5. старец	/	29. сезон	/
6. зъб	/	30. празник	/
7. коктейл	/	31. огън	/
8. договор	/	32. жител	/
9. дядо	/	33. инженер	/
10. спомен	/	34. остров	/
11. актьор	/	35. павилион	/
12. час	/	36. закон	/
13. ориз	/	37. лимон	/
14. асансьор	/	38. дъжд	/
15. самолет	/	39. лукс	/
16. танц	/	40. кúфар	/
17. балкóн	/	41. лáкът	/
18. мустáк	/	42. крал	/
19. кон	/	43. нóкът	/
20. календáр	/	44. слáвей	/
21. учáстък	/	45. брóй	/
22. бряг	/	46. мáркер	/
23. колéж	/	47. портиéр	/
24. дéвер	/	48. матрáк	/

II. Como el anterior.

1. съпру́г	/	27. цар	/
2. ле́кар	/	28. строй	/
3. ме́сец	/	29. авоáр	/
4. свят	/	30. секретáр	/

5. портока́л	/	31. хотéл	/
6. о́блак	/	32. пазáр	/
7. слух	/	33. геро́й	/
8. компю́тър	/	34. пастéл	/
9. прои́зход	/	35. лед	/
10. баща́	/	36. поро́й	/
11. пейза́ж	/	37. абона́т	/
12. чаде́р	/	38. ко́сьм	/
13. сладки́ш	/	39. монтьо́р	/
14. полуо́стров	/	40. курс	/
15. вéстник	/	41. оре́л	/
16. крак	/	42. го́стенин	/
17. басей́н	/	43. род	/
18. ета́ж	/	44. плат	/
19. площа́д	/	45. държа́вник	/
20. стол	/	46. прах	/
21. пробле́м	/	47. трамвай	/
22. магази́н	/	48. преде́л	/
23. подаря́к	/	49. сто́жер	/
24. сок	/	50. бо́йлер	/
25. пъ́т	/	51. тест	/
26. съ́н	/	52. ску́тер	/

III. Escriba las formas definidas de los siguientes sustantivos de género femenino.

v.g.: **книга**

→ **книгата**

1. кя́ща	25. пола́
2. свещ	26. гради́на
3. ча́ша	27. покривка
4. ди́ня	28. ро́кля
5. ра́дост	29. ба́нка
6. тетра́дка	30. гру́па
7. чини́я	31. све́жест
8. ба́ба	32. елегáнтност
9. част	33. сол
10. салфе́тка	34. за́хар

11. вѐчер	35. табла
12. поста́вка	36. харти́я
13. гѐба	37. па́кост
14. доста́вка	38. яка́
15. жа́ба	39. белѐжка
16. забáва	40. контро́лна
17. майму́на	41. оцѐнка
18. пѐчка	42. шпа́га
19. смоки́ня	43. та́па
20. домаки́ня	44. ща́йга
21. учите́лка	45. у́лица
22. рецѐпта	46. пѐйка
23. тавѐрна	47. пот
24. рѝкави́ца	48. ко́жа

IV. Como el anterior.

1. бу́за	27. осá
2. косá	28. кáна
3. веселба́	29. е́сен
4. значка́	30. липá
5. ха́пка	31. ше́па
6. ре́пичка	32. бу́ря
7. пра́скова	33. врата́
8. сли́ва	34. тъ́кан
9. торби́чка	35. метла́
10. елха́	36. то́рта
11. дома́шна	37. стрелá
12. бро́шка	38. про́лет
13. завѐса	39. кифла
14. напíтка	40. тревá
15. съсѐдка	41. камíла
16. стáрост	42. лимона́да
17. дѝвка	43. рúжа
18. сла́дост	44. пещерá
19. дѝска́	45. ва́за
20. ико́на	46. ба́ничка

21. лі́нія	47. теменúжка
22. кáртичка	48. пи́лa
23. жи́лeткa	49. лі́лія
24. плóчa	50. стáтія
25. хриза́нтeмa	51. лóдка
26. бу́болeчка	52. апа́тія

V. Escriba las formas definidas de los siguientes sustantivos de género neutro.

v. gr.: село

→ селото

1. морé	26. гърнé
2. дървó	27. пюрé
3. полé	28. перó
4. колелó	29. мечé
5. кúче	30. лека́рство
6. леглó	31. кончé
7. пíле	32. дръвчé
8. колиé	33. платнó
9. прасé	34. момчé
10. ра́мо	35. вре́ме
11. коля́но	36. сукнó
12. петлé	37. кафé
13. козлé	38. кюфтé
14. окó	39. челó
15. áгне	40. лалé
16. ухó	41. врабчé
17. шишé	42. крилó
18. телé	43. мага́ре
19. óлио	44. стъклó
20. павé	45. игри́ще
21. бе́бе	46. лепи́ло
22. е́зеро	47. сърцé
23. пердé	48. гнездó
24. мазé	49. грóзде
25. огледа́ло	50. гълъбче

VI. Como el anterior.

1. буре	35. жило
2. небэ	36. възжэ
3. ребрó	37. прэдене
4. пóло	38. желязо
5. вълнэние	39. пържэне
6. мишлэ	40. шило
7. пиáно	41. нишестэ
8. варивó	42. слúшане
9. стьклó	43. писане
10. тигърче	44. теглó
11. врэме	45. килó
12. пáрно	46. елэче
13. клеймó	47. кино
14. фидэ	48. купувáне
15. пердэ	49. почистване
16. дайрэ	50. геврэче
17. редúване	51. числó
18. úтро	52. момиче
19. пáте	53. кокиче
20. таблó	54. жило
21. петнó	55. зарэждане
22. блáто	56. бижú
23. търпэние	57. фóлио
24. мнэние	58. пардесю
25. здра́ве	59. калъфче
26. влизане	60. цигарé
27. остáвяне	61. запáлване
28. зéле	62. ши́ене
29. сэме	63. кáране
30. писмó	64. тóто
31. ста́до	65. а́нгелче
32. сирене	66. а́гне
33. бр́снене	67. бо́лтче
34. жи́то	68. ви́но

VII. A continuación, se expone una lista de sustantivos de diferente género gramatical. Escriba la forma definida de cada uno de ellos.

1. дуél	28. морé
2. бягство	29. за́лив
3. шкаф	30. тигáн
4. въздй́шка	31. бащá
5. стенá	32. кóте
6. вик	33. заку́ска
7. доли́на	34. женá
8. движе́ние	35. стома́х
9. легло́	36. изглед
10. инциде́нт	37. решéние
11. отро́ва	38. сце́на
12. съкрóвище	39. крем
13. ля́то	40. прия́тел
14. костену́рка	41. учен
15. бадéм	42. ра́бота
16. пля́чка	43. ра́дост
17. задълже́ние	44. вещь
18. стъ́лба	45. вну́че
19. фасáда	46. младоже́нец
20. ета́ж	47. учени́к
21. пожа́р	48. акт
22. ве́чер	49. дискéта
23. сол	50. мони́тор
24. сли́зана	51. слон
25. мре́жа	52. щáмпа
26. умóра	53. парчé
27. огледа́ло	54. сто́лче

VIII. Como el anterior.

1. я́годи	27. по́рции
2. съди́и	28. скали́
3. сърца́	29. листá
4. стра́сти	30. áктове

5. пръстени	31. бѣбета
6. знаменá	32. стóмни
7. слáбости	33. мíшки
8. полéта	34. кáртички
9. кóпия	35. инцидѣнти
10. тѣквички	36. лалéта
11. млекá	37. тетрáдки
12. градувѣ	38. приятéли
13. конé	39. брóве
14. идеáли	40. картíни
15. морéта	41. вѣкове
16. дъждовѣ	42. тóпки
17. двóйки	43. радиáтори
18. пáсти	44. локомотíви
19. рецѣпти	45. пеперúди
20. именá	46. сакá
21. мъжѣ	47. съкрóвища
22. цветя́	48. бабúни
23. рáдости	49. гарнитúри
24. вѣчери	50. децá
25. полéта	51. родитéли
26. дивáни	52. кѣксчета

IX. Añada la forma correcta del sufijo identificador (i.e.: larga o corta) a los sustantivos masculinos que aparecen en las siguientes oraciones.

1. Сегá магазѣн ..... е затвóрен.
2. Автомобѣл ..... не тръгва.
3. Днес заминавам за Мѣксико с тáтко .....
4. Защó не ѣскаш да излѣзеш с чѣчо ..... ?
5. Шарáн ..... и сом .... са рѣчни рѣби.
6. Учѣтел ..... обяснява на ученик ..... нóвата грамáтика.
7. Бѣлгарски ..... е славя́нски езѣк.
8. Всѣчки тря́бва да спáзват закóн .....
9. Стол ..... е от дървó.
10. Тѣ отвáряш прозóрец .....
11. Дя́до ..... на Марѣя е на 78 годѣни.
12. У́тре ще се срѣщнем с дирѣктор....на бáнката.

13. Съпру́г ..... на Ра́я се ка́зва Ки́рил.
14. Ча́кам Ка́тя до па́метник ..... на Га́риба́лди.
15. Сладки́ш ..... на ма́ма е мно́го вку́сен.
16. Днес следобя́д ще хо́дим до магази́н .....
17. Кон ..... е краси́во живо́тно.
18. Оба́ждам се на прияте́л ..... си.
19. Къде́ е бро́й .... на вестни́к .. от вче́ра ?
20. Защо́ ре́чник ..... е на дива́н .....

X. Añada la forma correcta del sufijo identificador a los sustantivos que aparecen en las siguientes oraciones teniendo en cuenta el número y el género de cada uno.

1. Секретарка ..... подре́жда докуме́нти ..... в шка́ф .....
2. Пътници ..... се ка́чват във влак .....
3. Имате ли ку́че .....
4. Сто́лове ..... в ста́я.....са но́ви и дървени.
5. Брад Пит изпълня́ва ро́ляв ..... на Ахи́л
6. В го́ра ..... има мно́го ди́ви живо́тни.
7. Сла́гам покúпки ..... на ма́сата.
8. Прияте́лка ..... на Ана се ка́зва Пи́та и е от Шве́ция.
9. Къде́ се нами́ра за́хар .....
10. Пае́ля.....е извэ́стно испа́нско я́стие.
11. През зи́ма ..... море́ ..... е студéно.
12. Състеза́тели ..... се приго́твят за състе́зание.....
13. Ма́йка ..... купу́ва игра́чка на дете́ .....
14. Бюро́ ..... е до легло́ .....
15. Докато́ Гео́рги четé ..... списа́ние ..... аз приго́твям вече́ря .....
16. Сре́щам коле́ги ..... от о́фис ..... на у́лица .....
17. Ко́лко стру́ва колие́ .....
18. На ко́го е ро́кля .....
19. Събра́ние ..... ще б́де в 14.00ч.
20. Ёскам да ку́пя обеци́ ..... на Бу́лгари.
21. Резулта́ти ..... от изпит ..... са на табло́ .....
22. Клára има бо́лки в ра́мо .....

CAPÍTULO V

EL ADJETIVO

5.1. El adjetivo en español

Desde el punto de vista semántico, se puede afirmar que, a grandes rasgos, el adjetivo amplía o precisa la designación del sustantivo al que acompaña (Stefka Petrova, 2004:42). Con respecto a los accidentes que presenta en español –el género y el número–, su formación sigue, básicamente, las mismas pautas que hemos señalado para el plural del sustantivo, en lo relativo al número [– § 3.1.], y las mismas que presentamos en relación con el género [– § 2.1.].

(1)

a. El niño *travieso*
Los niños *traviosos*

b. El perro *cazador*
Los perros *cazadores*

c. Un limón *verde*
Unos limones *verdes*

a'. La niña *traviesa*
Las niñas *traviesas*

b'. La perra *cazadora*
Las perras *cazadoras*

c'. Una manzana *verde*
Unas manzanas *verdes*

Como se puede observar en los ejemplos de (1), las diferentes formas que presenta el adjetivo⁴⁵ no son más que un reflejo de las variaciones gramaticales que operan en el sustantivo. Así, por ejemplo, en (1.a) y (1.a') el adjetivo *travieso* presenta las terminaciones **-o** de género masculino y **-a** de género femenino; la ausencia de terminaciones para marcar el singular (i.e: **-Ø**), frente a la presencia de la **-s** de número plural; análogamente a las variaciones que presenta el sustantivo. A este fenómeno, que consiste en repetir en una palabra una marca (v.gr.: **-as** en *traviesas*) presentada por el elemento nuclear (v.gr.: **-as** en *niñas*) de una relación sintagmática (v.gr.: *Niñas traviesas*), llamamos «concordancia».

5.1.1. El adjetivo y la comparación

En español existen tres estructuras básicas que nos permiten cuantificar el adjetivo según la diferente naturaleza de la comparación⁴⁶, bien sea esta de superioridad, bien sea de igualdad, bien sea de inferioridad.

(2)

a. Superioridad (... *más* + ADJ + *que* ...):
María es más lista que Pedro

b. Igualdad (... *tan* + ADJ + *como* ...):
María es tan lista como Pedro

c. Inferioridad (... *menos* + ADJ + *que* ...):
María es menos lista que Pedro

Finalmente, el grado superlativo del adjetivo presenta dos formas, a saber: una absoluta, v. gr.: *María es la más lista*, en la que el artículo (*la*) precede al adjetivo (*lista*) cuantificado por el ad-

⁴⁵ En este apartado abordamos el estudio del tipo de adjetivo denominado «calificativo».

⁴⁶ Nos referimos aquí a los tipos de comparación que se establecen entre dos nociones expresadas por sustantivos.

verbo *más*; y otra relativa, que es la que verdaderamente nos interesa aquí, en la que el término de la relación aparece introducido por una frase preposicional encabezada por *de*, v. gr.: *María es la más lista de la clase*⁴⁷. De manera que podríamos completar el esquema de (2) con la estructura que se ilustra en (3).

- (3)
Superlativo relativo (...el/la/los/las/lo más + ADJ + *de* ...):
María es la más lista de la clase

5.1.2. La distribución del adjetivo en el grupo nominal

En relación con el sustantivo, el adjetivo puede aparecer antes o después de aquel⁴⁸. Sin embargo, con respecto al artículo definido, aparece siempre después⁴⁹.

- (4)
a. La mujer *hermosa*/La *hermosa* mujer
b. Las *firmes* decisiones/Las decisiones *firmes*
c. La profesora *sabia*/La *sabia* profesora
d. El *cruel* asesinato/El asesinato *cruel*

Por último cabe añadir que, en español, a diferencia de lo que ocurre en búlgaro, cuando el adjetivo –en su forma de género masculino– se combina con el artículo determinado de género neutro [→ § 4.1.], el sintagma a que da lugar hace referencia a la cualidad, en abstracto, designada por aquel⁵⁰.

- (5)
a. Ayudar a los demás es *lo bonito* de mi trabajo
b. *Lo fácil* es irse del Atlético y *lo difícil* quedarse, yo me quedo
c. *Lo curioso* es que no recuerdo ni el nombre de la chica de mis sueños
d. Una exposición más allá de *lo extraño*

47 No abordamos aquí formas superlativas como *muy lista* o *listísima*, ya que no revisten interés para la exposición de la materia que se expondrá en este capítulo. El lector interesado podrá encontrar una exposición más amplia de las formas y usos del adjetivo en cualquier gramática de la lengua española al uso. De particular interés, por su valor didáctico, nos parece la *Gramática didáctica del español* de GÓMEZ TORREGO, Madrid (1998). Editorial S M.

48 Si bien es cierto que, en no pocas ocasiones, un cambio en la distribución implica un cambio en el sentido de la secuencia (cf.: *El pobre panadero* ‘desdichado’ / *El panadero pobre* ‘sin recursos económicos’) y que, por otra parte, muchos adjetivos presentan restricciones en lo relativo a su distribución (cf.: *El coche alemán* / *El alemán coche).

49 Es posible, además, habilitar al adjetivo para desempeñar las funciones propias de un sustantivo –cuando este se elide– mediante la combinación con el artículo (cf.: *El estudiante italiano hablaba muy bien* / *María no dejó de mirar al estudiante italiano durante la reunión de ayer* // *El italiano hablaba muy bien* / *María no dejó de mirar al italiano durante la reunión de ayer*).

50 Se explica así que se produzcan algunas equivalencias como las siguientes, a saber: {*Lo bello/La belleza*} *del libro radica en su forma*; {*Lo nuevo/La novedad*} *siempre resulta atractivo/a*.

5.2. El adjetivo búlgaro

El adjetivo búlgaro, como el español, presenta también variación de género y de número. Las diferentes formas que adopta vienen determinadas por el sustantivo al que se refiere, con el que establece la relación de concordancia. La forma «base» del adjetivo es la del masculino singular, a partir de la cual se forman las demás. Retengamos, por el momento, que: **A) consonante, ски:** los adjetivos de género masculino acaban, o bien en consonante, o bien, en el sufijo **-ски**; **B) а, я:** el femenino presenta las terminaciones **-а, -я**; **C) о:** el neutro toma el final **-о**; **D) и:** la marca de plural es **-и**. Así, según lo que acabamos de decir, el adjetivo búlgaro presenta tres formas para el singular, donde se produce la diferencia entre los tres géneros, y una para el plural.

SINGULAR	PLURAL
гру́б – гру́ба – гру́бо (insolente)	гру́би (insolentes)
па́лав – па́лава – па́лаво (travieso, -a)	па́лави (traviesos, -as)
горéщ – горéща – горéщо (caluroso, -a)	горéщи (calurosos, -as)
бългaрски – бългaрска – бългaрско (búlgaro, -a)	бългaрски ⁵¹ (búlgaros, -as)

Tabla 1: Ejemplos de la variación de género y número en el adjetivo

Por otra parte, desde el punto de vista semántico, suele establecerse en las gramáticas búlgaras una división entre los llamados «adjetivos de cualidad» (o «calificativos») y los «adjetivos de relación» (o «relativos»). Según el nombre de cada grupo, no nos resultará difícil comprender que aquellos adjetivos que denotan cualidades tales como: ‘tamaño’, ‘color’, ‘sabor’, ‘propiedad física’ o ‘propiedad psíquica (i.e.: intelectual, moral o de carácter)’ forman parte de la nómina del primer grupo, los calificativos.

ADJETIVOS DE CUALIDAD	CUALIDAD
ма́льк (pequeño), те́сен (estrecho), къс (corto)	‘tamaño’
бял (blanco), че́рен (negro), червéн (rojo)	‘color’
сла́дък (dulce), безсо́лен (soso), стипчи́в (acerbo)	‘sabor’
мек (suave), трóмав (torpe), те́жък (pesado)	‘propiedad física’
схватли́в (despierto), глúпав (tonto), некадъ́рен (incapaz)	‘propiedad intelectual’
лош (malo), добъ́р (bueno), страхли́в (cobarde)	‘propiedad moral’

Tabla 2: Ejemplos del adjetivo calificativo

51 Nótese que cuando el adjetivo termina en el sufijo *-ски*, las formas del femenino, del neutro y del plural se construyen sustituyendo la *-и* del sufijo por las terminaciones *-а, -о, -и*. De modo que las formas del masculino y del plural resultan homónimas (Katina Bontcheva: 19/04/2007).

En tanto que aquellos que designan una relación del tipo: ‘materia’, ‘lugar de procedencia o residencia’, ‘pertenencia’ o ‘función’ forman parte del segundo grupo, el de los adjetivos relativos (Tania Láleva, 1996:33-34).

ADJETIVOS DE RELACIÓN	RELACIÓN
книжен (de papel), стоманен (de acero), пластмасов (de plástico)	‘materia’
морски (de mar), севилски (sevillano), пловдивски (de Plovdiv)	‘procedencia/residencia’
братов (de hermano), майчин (materno, de madre), Христов (de Hristo)	‘pertenencia’
превозно средство (medio de transporte), товарен влак (tren de mercancía)	‘función’

Tabla 3: Ejemplos del adjetivo relativo

Es de notar que, mientras en español se prefiere presentar el mismo tipo de relaciones mediante un complemento nominal encabezado por la preposición *de* (v.gr.: *Una mesa de madera, Una botella de vidrio*); en búlgaro, lo habitual es expresarlas haciendo uso de un adjetivo derivado desde el sustantivo que nos revela la naturaleza de la relación: ya sea el que indica la materia, ya sea el que da nombre al lugar de la procedencia, ya sea el que designa la función, etcétera.

(6)		
a. стомана <i>n.</i> > стоманен <i>adj.</i> acero → de acero	a´. стоманена плоча Una placa de acero	
b. хартия <i>n.</i> > хартиен <i>adj.</i> papel → de papel	b´. хартиено зайче Un conejo de papel	
c. Пловдив <i>n.</i> > пловдивски <i>adj.</i> Plovdiv → de Plovdiv	c´. пловдивски панаир Una feria de Plovdiv	
d. товар <i>n.</i> > товарен <i>adj.</i> carga → de carga	d´. товарни камиони Camiones de carga	

5.2.1. Particularidades fonéticas

No son pocos los adjetivos que presentan variaciones fonéticas en sus formas de género femenino, de género neutro y de número plural, según las reglas que se explican a continuación: **A) ЪК, ЪР, ЪВ, ЪЛ** → **pérdida de Ъ**: cuando la forma de género masculino termina en los sufijos **-ЪК, -ЪР, -ЪВ, -ЪЛ**, se suprime la vocal **Ъ** y se añaden a la base nominal las terminaciones de femenino (-а), neutro (-о) o plural (-и)⁵², como se ejemplifica en (7),

(7)		
a. тежък pesado	a´. тежка – тежко / тежки pesada – pesado / pesados	
b. мъдър sabio	b´. мъдра – мъдро / мъдри sabia – sabio / sabios	

52 Se trata del fenómeno fonético de elisión vocálica conocido como «vocal caduca» [→ § 3.2.1.].

- c. **мъртъв**
muerto
- d. **нагъл**
descarado

- c'. **мъртва** – **мъртво** / **мъртви**
muerta – muerto / muertos
- d'. **нагла** – **нагло** / **нагли**
descarada – descarado / descarados

B.1) ен → на, но, ни: en muchos adjetivos masculinos que presentan la terminación **-ен**, se elimina la **-e** del sufijo⁵³, de manera que las formas de femenino, neutro y plural se obtienen mediante la adición, a la base resultante, de las marcas **-а, -о, -и**.

- (8)
- a. **удобен**
cómodo
- b. **смешен**
ridículo
- c. **златен**
dorado
- d. **нежен**
tierno

- a'. **удобна** – **удобно** / **удобни**
cómoda – cómodo / cómodos
- b'. **смешна** – **смешно** / **смешни**
ridícula – ridículo / ridículos
- c'. **златна** – **златно** / **златни**
dorada – dorado / dorados
- d'. **нежна** – **нежно** / **нежни**
tierna – tierno / tiernos

Sin embargo, muchos ejemplos contravienen la regla que acabamos de ver, ya que el mantenimiento o la pérdida de la vocal *e* del sufijo **-ен**, depende de razones históricas⁵⁴. Veamos algunos casos:

- (9)
- a. **особен**
particular
- b. **студен**
frío
- c. **стъклен**
de vidrio
- d. **хартиен**
de papel
- e. **вълнен**
de lana
- f. **намусен**
de mal talante

- a'. **особена** – **особено** / **особени**
particular / particulares
- b'. **студена** – **студено** / **студени**
fría – frío / fríos
- c'. **стъклена** – **стъклено** / **стъклени**
de vidrio
- d'. **хартиена** – **хартиено** / **хартиени**
de papel
- e'. **вълнена** – **вълнено** / **вълнени**
de lana
- f'. **намусена** – **намусено** / **намусени**
de mal talante

Como se puede observar, salvo **особен**, **студен** y **намусен**, los demás adjetivos que conservan la *e* de sus terminaciones, pertenecen a la clase de los «relativos de materia». Si bien es cierto que no en todos los relativos de materia se observa tal excepción.

- (10)
- a. **бетонен**
de hormigón
- b. **бърхетен**
de fustán

- a'. **бетонна** – **бетонно** / **бетонни**
de hormigón
- b'. **бърхетна** – **бърхетно** / **бърхетни**
de fustán

⁵³ Íbidem.

⁵⁴ Desaparece la *e* que, históricamente, procede de la *ь* de la lengua búlgara antigua (Stefka Petrova, 2004:46).

B.2) vocal + ен → **vocal + йна, о, и**: en los casos en los que el adjetivo de género masculino presenta la terminación **-ен** precedida por una vocal, la **e** del sufijo cambia a **-й** en las formas del femenino, del neutro y del plural ⁵⁵,

(11)		
a. б ^о ен	de combate	a'. б ^о йна – б ^о йно / б ^о йни de combate
b. случ ^а ен	casual	b'. случ ^а йна – случ ^а йно / случ ^а йни casual / casuales
c. т ^а ен	secreto	c'. т ^а йна – т ^а йно / т ^а йни secreta – secreto / secretos

B.3) нен → **нна, о, и**: cuando el masculino termina en **-нен**, las formas de femenino, neutro y plural, presentan una «**n geminada**» (i.e.: doble).

(12)		
a. ц ^е нен	precioso	a'. ц ^е нна – ц ^е нно / ц ^е нни preciosa – precioso / preciosos
b. непостоя ^н нен	impertinente	b'. непостоя ^н нна – непостоя ^н нно / непостоя ^н нни impertinente / impertinentes
c. э ^с enen	de otoño	c'. э ^с енна – э ^с енно / э ^с енни de otoño

C.1) e/я variables: en aquellos adjetivos en los que se produce el fenómeno de la «**я variable**» ⁵⁶, observamos que el masculino y el plural presentan **e** en la raíz; en tanto que las formas femenina y neutra albergan **я**.

(13)		
a. б ^е сен	rabioso	a'. б ^я сна – б ^я сно / б ^е сни rabiosa – rabioso / rabiosos
b. т ^е сен	estrecho	b'. т ^я сна – т ^я сно / т ^е сни estrecha – estrecho / estrechos
c. жел ^е сен	de hierro	c'. жел ^я зна – жел ^я зно / жел ^е зни de hierro

⁵⁵ No obstante, podemos encontrar algunas salvedades, a saber: «hay algunos adjetivos relativos que significan ‘derivado de materia’ o ‘derivado de substancia’ que constituyen una excepción a la regla, esto es, no cambian la vocal [e] del sufijo que sucede a la vocal de la base léxica, v.gr.:

(i)
кал^аен → кал^аена – кал^аено / кал^аени (i.e.: ‘de estaño)
л^оен → л^оена – л^оено / л^оени (i.e.: ‘con sañ)
тенеки^еен → тенеки^еена – тенеки^еено / тенеки^еени (i.e.: ‘de hojalata)
харт^иен → харт^иена – харт^иено / харт^иени (i.e.: ‘de papel’)
ч^аен → ч^аена – ч^аено / ч^аени (i.e.: ‘de té’)» (БАН-II, 1993:165, § 191)

⁵⁶ La «**я variable**» es un fenómeno fonético que consiste en que las formas de una misma palabra presentan en su raíz una variación entre los sonidos e ([e]) y я ([ja], léase: [йа]). El origen de este fenómeno se remonta al búlgaro antiguo, en el que la letra **Ѣ** se pronunciaba como una e abierta ([ɛ]). Posteriormente, este sonido evolucionó hacia dos realizaciones. Por esta razón, «las palabras hay que aprenderlas tal como son – con cambio o sin cambio de e/я» (Stefka Petrova, 2004:13).

C.2) е/я variables en el plural: existe una variante de la regla anterior según la cual la única forma del adjetivo que abriga la **vocal e** en la raíz es el plural.

(14)		
a. бял	blanco	a'. бяла – бяло / бели blanca – blanco / blancos
b. посивял	que se ha vuelto gris	b'. посивяла – посивяло / посивели que se ha vuelto gris

5.2.1.1. Particularidades fonéticas según el género

Además de **ски**, un adjetivo relativo de género masculino puede presentar las terminaciones **-ешки** e **-и**, que denotan 'procedencia' (i.e.: 'procedente de', 'hecho de' o 'constituido de'). Sin bien es cierto que se trata de sufijos de menor vitalidad que el primero.

(15)		
a. агнешки	de cordero	a'. агнешка – агнешко / агнешки de cordero
b. кози	de cabra	b'. козя – козе / кози de cabra

Por otra parte, cabe mencionar que existe un grupo de adjetivos que presenta variación en lo relativo a la marca del género neutro, a saber: **A) ш, жи, ши, чи** → **е/о**: cuando el masculino termina con «las letras» (i.e.: los sonidos representados por las siguientes grafías) **-ш, -жи, -ши** y **-чи**, alterna la forma del género neutro. Es decir, presenta variación entre el final **-е** y la terminación, **-о**.

(16)		
a. овчи	de oveja	a'. овча – овче, овчо / овчи de oveja
b. кокóши	de gallina	b'. кокóша – кокóше, кокóшо / кокóши de gallina
c. бивш	anterior	c'. бивша – бивше, бившо / бивши anterior / anteriores

5.2.2. El adjetivo y el sufijo identificador

En búlgaro, el sufijo identificador se suelda siempre al primer elemento de la frase nominal, como sabemos ya [→ § 4.2.]. Así, dado que el adjetivo precede –salvo en contadas excepciones– al sustantivo, es la palabra que, con mayor frecuencia, presenta la marca de identificación. En (17) podemos ver cómo el sufijo identificador de un sustantivo definido se muda al adjetivo cuando este entra a formar parte de la frase nominal.

(17)		
a. СТÓЛЪТ	La silla	a'. НÓВИЯТ СТОЛ La silla nueva

b. мáсата La mesa	b'. голямата мáса La mesa grande
c. огледáлото El espejo	c'. мáлкото огледáло El requeño espejo
d. цветя́та Las flores	d'. красивите цветя́ Las flores bellas

Como se puede observar en las secuencias del ejemplo, excepto en la de género masculino (17.a'), la construcción de las formas definidas del adjetivo sigue el mismo procedimiento que las del sustantivo [→ §§ 4.2.1-2. y 4.2.4.]. Esto es, la adjunción, a la base léxica, del sufijo **-та**, para los adjetivos de género femenino (v.gr.: *голяма* > *голямата*); del sufijo **-то**, para los adjetivos de género neutro (v.gr.: *мáлко* > *мáлкото*) y del sufijo **-те**, para los adjetivos de número plural (v.gr.: *красíви* > *красíвите*). Asimismo, es importante no olvidar que, cuando aparecen las vocales **е** y **ь** en la sílaba final de los adjetivos de género masculino, acostumbra a desaparecer en el femenino, el neutro y el plural [→ § 5.2.1.].

Por otra parte, las formas del adjetivo de género masculino presentan ciertas particularidades que las diferencian, muy poco, de las del sustantivo a la hora de recibir el sufijo identificador, a saber: **A) adjetivo + и + я(т)**: el adjetivo masculino se combina con las marcas de definición **-ят** y **-я** [→ § 4.2.3.2.]. Sin embargo, el artículo definido no se añade directamente a la base léxica, sino que se une a la raíz (léase: al «tema») alargada mediante la vocal **и**⁵⁷.

(18)	
a. слаб débil	a'. сла́бият – сла́бия El débil
b. нов nuevo	b'. но́вият – но́вия El nuevo
c. голям grande	c'. голе́мият – голе́мия El grande
d. мáльк requeño	d'. мáлкият – мáлкия El requeño

Con respecto al uso, es de recordar que la forma larga (**-ият**) se utiliza cuando el adjetivo aparece en frases nominales que desempeñan la función de sujeto o de predicado nominal; mientras que en el resto de funciones sintácticas aparece la forma corta (**-ия**) [→ § 4.2.3.].

(19)		
a. [Скѝпият часóвник] е на Мари́я [El reloj caro] es de María		(sujeto)
b. Со́фия е [на́й-голе́мият ⁵⁸ град] в Бѝлгáрия Sofia es [la ciudad más grande] de Bulgaria		(predicado nominal)
c. Облѝчам си [но́вия панталóн] Me pongo [el pantalón nuevo]		(complemento directo)

57 La forma alargada que resulta de la adición de **-и** es semejante a la de plural sin artículo. En el caso de los adjetivos acabados en **-и**, como, por ejemplo, aquellos que presentan el sufijo **-ски**, el artículo se añade directamente a la base léxica, v. gr.: *бѝлгáрски* ('búlgaro') → *бѝлгáрският* – *бѝлгáрския* ('El búlgaro'). (Véase en BONTCHEVA, Katina: *Elementary On-Line Bulgarian Grammar*, consulta realizada el día 24 de abril de 2007.)

- d. Слáгам кути́ята [в ста́рия шкаф] (circunstancial de lugar)
Dejo la caja [en el armario viejo]

Por último, hemos de saber que el adjetivo en búlgaro, como en español (véase la nota 49 de este capítulo), puede aparecer sustantivado mediante la adición del sufijo identificador.

- (20)
a. богáт	a'. богáтия(т) човéк / богáтия(т)
rico adj.	El hombre rico / El rico
b. лош	b'. лóшия(т) човéк / лóшия(т)
malo adj.	El hombre malo / El malo
c. сляп	c'. слéпия(т) човéк / слéпия(т)
ciego adj.	El hombre ciego / El ciego
d. здрав	d'. Здрáвият е най-богáт (refrán)
sano adj.	El sano es el más rico

5.2.3. El adjetivo y la comparación

El adjetivo en español cuenta, *grosso modo*, con una forma base o «positiva» (v. gr.: *bonito*), y cuatro esquemas sintácticos de gradación (i.e.: «comparativo de igualdad», v.gr.: *Tan bonito como*; «comparativo de superioridad», v.gr.: *Más bonito que*; «comparativo de inferioridad», v.gr.: *Menos bonito que* y «superlativo», v.gr.: *El más bonito de* –según hemos visto en el apartado 5.1.1.–).

El adjetivo de la lengua búlgara, en cambio, presenta una forma positiva y tres esquemas sintácticos de gradación: comparativo de superioridad, de igualdad y superlativo. Con respecto a la relación de inferioridad, esta se expresa mediante procedimientos lingüísticos de diversa índole, como se verá a continuación.

---

58 «Al añadir el sufijo identificador a la forma del masculino singular de los adjetivos, observamos cambios fonéticos que son análogos a los cambios que se producen a la hora de formar el femenino, el neutro singular y el plural». Nos referimos, en concreto, a los fenómenos conocidos con los nombres de «vocal caduca» [→ § 3.2.1.E.] y «я variable» [→ § 5.2.1.C.], v.gr.:

(i)
бял → бéли – бéлият
мáлък → мáлка – мáлко – мáлки / мáлкият
тóпъл → тóпла–тóпло / тóплият
цял → цéли / цéлият». (БАН-II, 1993:168, §193.)

5.2.3.1. Los modelos de gradación

A) Superioridad > по-ADJ + от: para construir el grado comparativo de superioridad, hacemos uso de la partícula **по** ('más'). Dicha partícula debe preceder siempre al adjetivo que cuantifica; y, como se trata de un elemento tónico, debe pronunciarse con acento cuando hablamos. Desde el punto de vista de la corrección ortográfica, se debe separar siempre del adjetivo por medio de un guión. El término de la comparación se introduce mediante la preposición **от** ('de').

(21)

- a. **Ив**ан е **по-висо́к** **от** Па́вел
Iván es más alto que Pavel
- b. Анто́ния е **по-висо́ка** **от** Димитри́нка
Antonia es más alta que Dimitrinka
- c. **Ив**ан и Па́вел са **по-висо́ки** **от** Краси́мир
Iván y Pavel son más altos que Krasimir
- d. Анто́ния и Димитри́нка са **по-висо́ки** **от** Ва́ня
Antonia y Dimitrinka son más altas que Vaña
- e. **Зда́нието** е **по-висо́ко** **от** ка́фенето
El edificio es más alto que la cafetería
- f. **Зда́нието** и ка́фенето са **по-висо́ки** **от** кя́щата
El edificio y la cafetería son más altos que la casa

B) Igualdad > то́лькова + ADJ + ко́лкото: la construcción que expresa la comparación de igualdad consta del cuantificador **то́лькова** ('tan'), que precede al adjetivo y no lleva guión; y del adverbio relativo **ко́лкото** ('cuanto', 'como'), que introduce el término de la comparación y sucede al adjetivo.

(22)

- a. **Ив**ан е **то́лькова** висо́к **ко́лкото** Па́вел
Iván es tan alto como Pavel
- b. Кя́щата е **то́лькова** висо́ка **ко́лкото** по́щата
La casa es tan alta como Correos
- c. **Зда́нието** е **то́лькова** висо́ко **ко́лкото** ка́фенето
El edificio es tan alto como la cafetería
- d. **Ив**ан и Па́вел са **то́лькова** висо́ки **ко́лкото** Краси́мир
Iván y Pavel son tan altos como Krasimir

En ocasiones, tanto en el habla coloquial como en la expresión cuidada, se puede suprimir *тoлкова*; de manera que sólo aparece el término de la comparación y el cuantificador se sobreentien- de, como se muestra en (23):

- (23)
 a. Ив́ан е висо́к **кoлкoтo** Пáвел
 Iván es (tan) alto como Pavel

C) **Superlativo > най-ADJ + от**: el grado superlativo absoluto se construye con la partícula **най** ('el más') que, como *по*, precede al adjetivo, es tónica y se escribe seguida de un guión. El grado superlativo relativo se diferencia del absoluto en que forma parte de un esquema en el que aparece la base de comparación; introducida, nuevamente, por *от* ('de')⁵⁹.

(24)	
a. Ив́ан е най -висо́к	a'. Ив́ан е най -висо́к от вси́чки
Iván es el más alto	Iván es el más alto de todos
b. Háдя е най -висо́ка	b'. Háдя е най -висо́ка от вси́чки
Nadia es la más alta	Nadia es la más alta de todos
c. Здáнието е най -висо́ко	c'. Здáнието е най -висо́ко от вси́чки
El edificio es el más alto	El edificio es el más alto de todos
d. Тéзи къщи са най -висо́ки	d'. Тéзи къщи са най -висо́ки от вси́чки
Estas casas son las más altas	Estas casas son las más altas de todas

D) **Inferioridad**: a diferencia del español, **el adjetivo**, en la lengua búlgara, **no presenta un grado comparativo de inferioridad**. De manera que resulta de todo punto imposible expresar *ad pedem litterae* el contenido de una secuencia como la siguiente: *Iván es menos alto que Pavel*. En casos como este, tenemos dos opciones, a saber: 1) o bien, hacemos uso de la estructura propia del grado comparativo de superioridad, v.gr: *Ив́ан е по-нисъ́к от Пáвел*, literalmente: 'Iván es más bajo que Pavel'; 2) o bien, recurrimos a la estructura propia del grado comparativo de igualdad, v. gr.: *Ив́ан не е тoлкова висо́к кoлкoтo Пáвел*, literalmente: 'Iván no es tan alto como Pavel'.

5.2.3.2. La semántica del adjetivo y la comparación

Antes de proseguir con nuestra explicación, conviene que reparemos en el hecho de que solo los adjetivos calificativos son susceptibles de ser sometidos a gradación, como quiera que no parece lógico cuantificar las relaciones denotadas por los relativos. Por esta razón, solo el primer grupo de adjetivos, el de los calificativos, presenta gradación (v. gr.: *добъ́р* 'bueno', *по-добъ́р* 'más bueno', *най-добъ́р* 'el más bueno'); mientras que en los adjetivos relativos no opera dicho fenómeno (v. gr.: *желéзен* 'de hierro', **по-желéзен* 'más de hierro', **най-желéзен* 'el más de hierro'). Ahora bien, cabe la posibilidad de utilizar los adjetivos de relación en sentido figurado, por ejemplo, en una situación comunicativa en la que necesitemos expresar que el director ejecutivo de un banco gestiona con severidad y disciplina el trabajo de sus empleados, entonces sería lícito usar las formas comparativa y superlativa (Katina Bontcheva: 24/04/2007), como se muestra en (25).

59 La lengua búlgara carece de formas superlativas sintéticas, tales como *listísimo*, *facilísimo*, *durísimo*, etcétera. En su lugar, se prefiere el empleo del adverbio *мнoгo* ('muy') que, junto al adjetivo, expresa el sentido superlativo del que venimos hablando, v. gr.: *мнoгo ўмен* 'muy listo' / 'listísimo'; *мнoгo лéсен* 'muy fácil' / 'facilísimo'; *мнoгo твърд* 'muy duro' / 'durísimo' (Stefka Petrova, 2004:48).

(25)

- a. **По-желѐзен** дирѐктор **от Борѝс** не съм срѐщал
Nunca he encontrado un director más férreo («estricto») que Boris.
- b. **Борѝс е най-желѐзният** дирѐктор, когото съм срѐщал
Boris es el director más férreo («estricto») que he encontrado nunca.

5.2.3.3. La definición y la comparación

Las formas comparativa y superlativa del adjetivo aparecen como expresiones indefinidas en determinados contextos, sin embargo, requieren de la presencia del sufijo identificador en otros. Por ejemplo, cuando el término de la comparación aparece de modo explícito en el enunciado, lo normal es que el adjetivo aparezca indefinido.

(26)

- a. **Ивѝн е по-висок** [от Пѝвел]
Iván es más alto [que Pavel]
- b. **Кѝтя е по-слаба** [от Пѝтя]
Katya es más delgada [que Petya]
- c. **Лѝтните дни са по-дълги** [от зѝмните]
Los días en verano son más largos [que los días en invierno]

Ahora bien, cuando la base de comparación es un conjunto de dos entidades conocidas (v. gr.: *двѝмата* 'los dos') el adjetivo en grado comparativo aparece siempre en su forma definida.

(27)

- a. **Ивѝн е по-високият** [от двѝмата]
Iván es el más alto [de los dos]
- b. **Кѝтя е по-работливата** [от семѝството⁶⁰]
Katya es la más trabajadora [de la familia]
- c. **Сѝботата е по-приятният ден** [от уѝкѝнда⁶¹]
El sábado es el día más agradable [del fin de semana]

Además, puede darse el caso de que, en secuencias como las de (27.a), en la que, como hemos dicho, solo se comparan dos entidades, el término de la comparación (*от двѝмата* 'de los dos') se omita porque se sobrentiende. En este caso, obtendríamos la secuencia de (28.a). Precisamente, el hecho de que sean dos y solo dos las entidades sobre las que se establece la comparación determina la elección de la forma comparativa en lugar de la superlativa.

(28)

- a. **Ивѝн е по-високият**
Iván es el más alto (de los dos)

60 En esta secuencia, pese a que el término de la comparación es *от семѝството* (i.e.: 'de la familia'), dicha frase preposicional se entiende con el sentido de 'de la pareja', esto es, con el sentido de «familia» en tanto que constituida por solo dos personas.

61 Evidentemente, el concepto al que se refiere la expresión *уѝкѝнд* (i.e.: 'fin de semana') se compone de dos partes –«días»–, es decir, la referencia del grupo preposicional que funciona como base de la comparación consta de dos elementos temporales (i.e.: los días *сѝбота* 'sábado' y *недѝля* 'domingo').

Con respecto a la forma superlativa, esta puede llevar artículo o no, si bien es cierto que la forma más expresiva es la definida. Pese a todo, existen contextos en los que la presencia del sufijo identificador se hace necesaria.

(29)

a. *Димитринка е най-подготвена(та) [от всички в училището* ⁶²]

Dimitrinka es la más preparada [de todos en el instituto]

En casos como el de (29.a), la forma comparativa **sin artículo** puede alternar con la superlativa.

(30)

a. *Димитринка е по-подготвена [от всички в училището]*

Dimitrinka es la más preparada [de todos en el instituto]

Ahora bien, esta posible alternancia entre comparativo y superlativo está sujeta a restricciones: no se puede prescindir del término de la comparación. Cuando este se omite, el superlativo requiere la aparición del sufijo identificador y no admite la sustitución por el comparativo (Tania Láleva, 1996:39-41).

(31)

a. *Димитринка е най-подготвената в училището*

Dimitrinka es la más preparada en el instituto

---

62 Aquí la preposición *в* ('en') nos ha servido para introducir un complemento de lugar que señala el espacio físico en el que tiene lugar la comparación (Tania Láleva, 1996:40).

5.3. EJERCICIOS

I. Escriba las formas de género femenino, género neutro, y número plural de los siguientes adjetivos.

v. gr.: **Красив**

→ *красива/красиво/красиви*

1. Цял:	/	/	30. Интелигѐнтен:	/	/
2. Чѐрен:	/	/	31. Грѣцки:	/	/
3. Гѐрски:	/	/	32. Английски:	/	/
4. Син:	/	/	33. Античен:	/	/
5. Стар:	/	/	34. Натова̀рен:	/	/
6. Сив:	/	/	35. Горчи́в:	/	/
7. Разли́чен	/	/	36. Модѐрен:	/	/
8. Воѐнен:	/	/	37. Грѐзен:	/	/
9. Бѐен:	/	/	38. Вѐсел:	/	/
10. Тѐсен:	/	/	39. Вѣншен:	/	/
11. Желѐзен:	/	/	40. Горѐщ:	/	/
12. Сла́дък:	/	/	41. Разбѣркан:	/	/
13. Нѐмски:	/	/	42. Възпита̀н:	/	/
14. Отвѐрен:	/	/	43. Груб:	/	/
15. Рѐзов:	/	/	44. Истори́чески:	/	/
16. Бял:	/	/	45. Коми́чен:	/	/
17. Пала̀в:	/	/	46. Здрав:	/	/
18. Стрѐен:	/	/	47. Отблѣ̀скващ:	/	/
19. Затвѐрен:	/	/	48. Заба̀вен:	/	/
20. Цѐнен:	/	/	49. Те́жък:	/	/
21. Висѐк:	/	/	50. Лек:	/	/
22. Гла́дък:	/	/	51. Мѣ̀дър:	/	/
23. Пѐчен:	/	/	52. Стома̀нен:	/	/
24. Ма́лък:	/	/	53. Бонбо̀нен:	/	/
25. Голя̀м:	/	/	54. Во̀дещ:	/	/
26. Се́верен:	/	/	55. Глѐзен:	/	/
27. Изто́чен:	/	/	56. Изоста̀нал:	/	/
28. Порѐен:	/	/	57. Популя̀рен:	/	/
29. Довѐлен:	/	/	58. Вря̀щ:	/	/

II. Como el anterior.

1. Усмíхнат:	/	/	31. Лéсен:	/	/
2. Намýсен:	/	/	32. Прочéтен:	/	/
3. Разпиля́н:	/	/	33. Изгýбен:	/	/
4. Хвѝрлен:	/	/	34. Горчѝв:	/	/
5. Полéзен:	/	/	35. Неверóятен:	/	/
6. Дебѝл:	/	/	36. Некадѝрен:	/	/
7. Слаб:	/	/	37. Нарáнен:	/	/
8. Бърз:	/	/	38. Докачлѝв:	/	/
9. Дѝльг:	/	/	39. Избухлѝв:	/	/
10. Жестóк:	/	/	40. Смéсен:	/	/
11. Любéзен:	/	/	41. Нахáлен:	/	/
12. Прéдан:	/	/	42. Доброду́шен:	/	/
13. Луксóзен:	/	/	43. Слѝнчев:	/	/
14. Богáт:	/	/	44. Пенлѝв:	/	/
15. Прозрáчен:	/	/	45. Хвѝрчáщ:	/	/
16. Страхлѝв:	/	/	46. Питéен:	/	/
17. Щéдър:	/	/	47. Даровѝт:	/	/
18. Стѝснат:	/	/	48. Семéен:	/	/
19. Рѝбест:	/	/	49. Лют:	/	/
20. Удóбен:	/	/	50. Пикánten:	/	/
21. Студéн:	/	/	51. Здравослóвен:	/	/
22. Пáрещ:	/	/	52. Блудкав:	/	/
23. Осóбен:	/	/	53. Незна́ен:	/	/
24. Загоря́л:	/	/	54. Разочáрован:	/	/
25. Прéсен:	/	/	56. Злáтен:	/	/
27. Мухля́сьл:	/	/	57. Заспáл:	/	/
28. Сédнал:	/	/	58. Не́жен:	/	/
29. Прав:	/	/	59. Вла́стен:	/	/
30. Разрóшен:	/	/	60. Докóснат:	/	/

III. Escriba la forma adecuada del adjetivo que aparece entre paréntesis.

v. gr.: **Имам мáса и огледáло (нов)**
 → **Имам нóва мáса и нóво огледáло**
Кúчето на Тáня е ..... (мáлък)
 → **Кúчето на Тáня е мáлко**

1. Купúвам ..... химикáл и ..... тетрáдка (син)
2. Приятéлите на Áна са мнóго ..... (извéстен)
3. В тóзи магáзин продáват ..... корáли и ..... мíди (мóрски)
4. С тáзи антéна мóжем да глéдаме ..... фíлми и ..... прогрáми (чужд)
5. Сестрá ми íма ..... домáшна (трúден)
6. Те решáват бързо тéзи ..... проблéми (слóжен)
7. Изпítвам ..... рáдост и ..... удовлетворéние (голýм)
8. Намéрих еднá ..... бутíлка (счúпен)
9. Марíя подарява на детéто ..... бонбóни (вкúсен)
10. Четéш ..... кнíга (интерéсен)
11. Вíе облíчате ..... полá и обúвате ..... обúвки (скъп)
12. В градíната íма ..... рóзи (червén)
13. Те са самí и са ..... изплáшен
14. Стáята на Пéтър е тук и е ..... (разхвърлян)
15. В тóзи град íма мнóго ..... къщи (стар)

IV. Como el anterior.

1. Рíта нíкога не се смéе и е ..... (тъжен)
2. тя íма ..... косá (къдрав)
3. Тáня íма ..... очí и ..... косí (син, рус)
4. Васíл тежí 52 кг и е ..... (слаб)
5. Тáзи кнíга е ..... за мен (полéзен)
6. Парламéнтът подгóтвя ..... рефóрма (ужáсен)
7. Ти си ..... момíче (богáт)
8. Íмаш ли ..... рóкля? (бял)
9. Мнóго ли сте ..... (изморén)?
10. Обíчам да пíя ..... кафé (горéщ)
11. Чух по рáдиото еднá ..... новинá (добър)
12. Заминаваме за ..... странá (далéчен)
13. Купувáте си ..... леглó (дървен)
14. Слáга ..... оградá на къщата. (висóк)
15. Не обíчате да стоíte на ..... слънце (сíлен)

V. Transforme en plural las combinaciones de sustantivo y adjetivo que aparecen a continuación.

v. gr.: **Нов учебник**

→ **Нóви учебници**

1. студéна зима:
2. стар път:
3. затóплена стáя:
4. дýлга нощ:
5. сънлíво детé:
6. сíлен óгън:
7. химичéски продúкт:
8. красíва женá:
9. сýтрешен вéстник:
10. глáдък плат:
11. сéверно морé:
12. практи́чна рóкля:
13. нóва дýма:
14. голямо усíлие:
15. мálка лъжá:
16. изморéн рабóтник:
17. лóша прияте́лка:
18. вку́сно я́стие:
19. автентíчен ефе́кт:
20. нера́вна борба́:
21. добра́ игра́:
22. ще́дро обеща́ние:
23. хýбав филм:
24. свеж по́вей:
25. фалши́во извинéние:
26. криста́лна ча́ша:
27. скъп парфю́м:
28. те́жка ра́бота:
29. нíско легло́:
30. крíва пръ́чка:

VI. Añada la forma adecuada del sufijo identificador a los adjetivos de las siguientes frases y solo en aquellos casos en los que su presencia sea necesaria.

1. Нов ..... приятел на Тánя се казва Пáвел
2. Днес е тóпло и отвáрям друг ..... прозóрец
3. Борís е стар ..... приятел на нáшето семéйство.
4. Голяма ..... дъщеря на Дарíна е на 15 годíни
5. Réжа месóто на мálки ..... парчéта
6. Ѐскам да си кúпя сíня ..... рóкля, червéна ..... вéче не ми харéсва.
7. Лéкарите съвéтват да се спи на нíска ..... възглáвница
8. Лáмпата е на висóк ..... шкаф до прозóреца.
9. Архивíрам всéки мéсец стáри ..... докумéнти
10. Къдé са цвётни ..... мóливи?
11. Ренéта е мнóго срамежлíво ..... момíче.
12. Мóрски ..... живóтни са мнóго красíви.
13. Полéзно е да се ядáт сúхи ..... плодове през зíмата.
14. Слízам от автобúса на слéдваща ..... спíрка
15. Ѐмаш ли цвётен ..... телéфон?
16. Къдé е стар ..... часóвник?
17. Товá момíче нóво ..... ли е?
18. Товá момíче ли е нóва ..... учeníчка?
19. На Маргарíта í харéсват червéни ..... рóзи
20. Перá бяла ..... рíза и бéли ..... панталóни

VII. Forme oraciones comparativas utilizando los diferentes grados del adjetivo según el sentido de los datos que se facilitan como modelo; tal y como se muestra en el siguiente ejemplo:

- v. gr.: **Вяра – 54 кг, Мáра – 52кг (тежък)**
 → **Вяра е по-тэжка от Мáра**
Вяра – 1.70 м, Мара – 1.70 м (висóк)
 → **Вяра е тóлкова висóка кóлкото Мáра**

1. Самолёт, автомобил (бърз)
2. Ограда – 3м, къща – 3м (висóк)
3. Óлио, водá (лек)
4. Брилянт , рубín (скъп)
5. Злáто, сребрó (цéнен)
6. Планинá, хълм (висóк)
7. Мляко, сметáна (полéзен)

8. Рóкля – 60 см, полá – 60см (дълъг)
9. Зíма, ёсен (сурóв)
10. Мухá, пеперúда (неприятен)
11. Рóза, марагрíта (аромáтен)
12. Антóн – 16 г, Сáра 16 г (възрастен)
13. Мед, зáхар (слáдък)
14. Нил, Амазóнка (дълъг)
15. Силвéстър Сталóун, Арнолд Шварцёнегер (извéстен)

CAPÍTULO VI

EL PRONOMBRE POSESIVO

6.1. El pronombre posesivo en español

Los «pronombres posesivos» expresan relaciones de naturaleza diversa. Dichas relaciones, tales como las de ‘posesión’, ‘propiedad’, ‘agentividad’, ‘experimentación’, etcétera, se producen entre la persona gramatical que constituye la referencia del posesivo (i.e: ‘yo’; ‘tú’; ‘él’, ‘ella’, ‘usted’; ‘nosotros, -as’; ‘vosotros, -as’; ‘ellos, -as’, ‘ustedes’) y el nombre con el que se combina en la frase nominal (v. gr.: *La pelota nuestra*) o al que remite cuando aparece como forma independiente (v. gr.: *La nuestra*). De esta manera, mientras que el significante constituye la marca de la persona gramatical, la concordancia de género y número nos indica a qué sustantivo acompaña o señala el pronombre posesivo. Los ejemplos de (1) nos ayudarán a comprender mejor esta sucinta explicación:

- (1)
- a. {**Mi** casa/la **mía**} de la playa
(‘posesión’ de la 1ª pª sing.: ‘yo’)
  - b. {**Sus** respuestas/las **suyas**} a la crítica de la oposición
(‘agentividad’ de la 3ª pª sing./pl.: ‘él, ella’/‘ellos, -as’ y de la 2ª pª sing./pl. de cortesía: ‘usted, -es’)
  - c. {**Nuestra** tristeza/la **nuestra**} por la muerte del tío Juan
(‘experimentación’ de la 1ª pª pl.: ‘nosotros, -as’)

En español, el conjunto de los posesivos se divide en dos series: una definida y otra indefinida. La definida, como su propio nombre indica, cuenta con el rasgo semántico de ‘definición’ y, por tanto, las unidades que la integran repugnan la combinación con el artículo determinado. Componen dicha serie las formas *mi*, *tu*, *su* –que aparecen siempre ocupando la posición pre-nominal prototípica de los determinantes «fuertes»⁶³– y los elementos *nuestro* y *vuestro* cuando preceden a un nombre o frase nominal. En el siguiente ejemplo, podemos observar que cuando se infringen las reglas que acabamos de ver se obtienen secuencias mal formadas:

- (2)
- a. **Tus** zapatos / *zapatos tus / *los tus zapatos
  - b. **Nuestros** recuerdos / *los nuestros recuerdos
  - c. **Mi** comentario / *comentario mi / *el mi comentario
  - d. **Vuestras** gafas / *las vuestras gafas

Por otra parte, la nómina de los «posesivos indefinidos» consta de las siguientes unidades: por un lado, de *mío*, *tuyo* y *suyo*, y por otro, de *nuestro* y *vuestro* –ahora, en posición postnominal–. De modo que, como hemos visto más arriba, con respecto a la distribución de estos elementos, se

63 «Generalmente, la agrupación sintagmática constituida por el sustantivo más su complemento léxico está determinada por una categoría gramatical, relacional –que es la que confiere valor extensional (referencial) al sintagma nominal; tal categoría es el Determinante, que, en sentido estricto (Determinantes «fuertes»), comprende exclusivamente las subclases: Artículo definido, Demostrativos y Posesivos antepuestos (...). Véase en FERNÁNDEZ LEBORANS, María Jesús (2003): *Los sintagmas del español. I. El Sintagma Nominal*. Madrid. Arco Libros, p. 38.

observan dos comportamientos dentro de la frase nominal, a saber: o bien aparecen detrás del nombre al que modifican (v.gr.: *El coche suyo*), o bien, de manera independiente (v.gr.: *El suyo*); además, en ambos casos admiten la presencia del artículo definido en el sintagma del que forman parte. Veamos algunos ejemplos:

- (3)
- Aquel cuadro parece {**mío**/el **mío**}
  - {El cuadro **mío**/el **mío**} es aquel
  - Esos son {los prejuicios **tuyos**/prejuicios **tuyos**/los **tuyos**/**tuyos**}
  - {El coche **tuyo**/el **tuyo**} no funciona bien
  - Pruebo {la receta **tuya**/la **tuya**}

A continuación, presentamos de manera resumida, las formas que constituyen el paradigma de los pronombres posesivos de los que hemos venido hablando hasta ahora. En el siguiente cuadro, los elementos de las dos series, definida e indefinida, aparecen puestos en relación con la persona gramatical a la que hacen referencia.

PERSONA	DEFINIDOS	INDEFINIDOS ⁶⁴
Yo	Mi - mis	Mío, -a - míos, -as
Tú	Tu - tus	Tuyo, -a - tuyos, -as
Él / Ella	Su - sus	Suyo, -a - suyos, -as
Nosotros, -as	Nuestro, -a - nuestros, -as	
Vosotros, -as	Vuestro, -a - vuestros, -as	
Ellos, -as	Su - sus	Suyo, -a - suyos, -as

Tabla 1: Pronombres posesivos en español

64 Normalmente, en las gramáticas de corte tradicional, el pronombre posesivo no suele dividirse en las series «definida» e «indefinida» –como sostenemos aquí–; sino que suele hablarse de formas «átonas» y «tónicas». Nosotros hemos mantenido la diferencia entre formas definidas e indefinidas –al hablar de las formas españolas– debido a la rentabilidad didáctica que, desde nuestro punto de vista, esta distinción aporta a los contenidos que tratamos en este librito y, en particular, en este capítulo. Así, al estudiar las unidades del pronombre posesivo búlgaro, veremos que la distinción entre el conjunto de elementos átonos y tónicos en que se dividen no se corresponde, fielmente, con la distinción tradicional que de las formas posesivas españolas –átonas y tónicas– se suele hablar en las gramáticas al uso.

No obstante, el lector debe saber que en castellano antiguo –así como en otras lenguas románicas, v. gr.: en italiano: *il mio libro*, *la mia casa* –, lo normal es que el pronombre posesivo lleve artículo. Además, en español «el posesivo antepuesto puede coocurrir con el demostrativo, siempre que este preceda al posesivo (*Aquellos mis siempre recordados años de juventud*; *En esta su casa*/*En su casa esta). Estas expresiones, sin embargo, tienen carácter culto y formal y no suelen utilizarse en la lengua hablada». Por otra parte, «en algunas variantes dialectales del norte de la península, por ejemplo, en León y en Asturias, el posesivo antepuesto sí aparece con el artículo definido (*La mi casa*, *El mi pueblo*). En estos casos, la construcción es similar al catalán, al italiano o al portugués modernos». Véase en PICALLO y RIGAU (GDLE-I, 1999: 977, § 15.2.1.)

6.2. El pronombre posesivo búlgaro: «formas largas»

El pronombre posesivo en la lengua búlgara también presenta dos series bajo las que se agrupan unidades de distinta naturaleza, a saber: la primera serie es la de las formas «largas», «plenas» o «tónicas» (Tania Láleva, 1996:46), esto es, aquellas que presentan variación de género en el singular, entre las clases del masculino (v. gr.: *негов* 'suyo'), el femenino (v. gr.: *негова* 'suya') y el neutro (v. gr.: *негово* 'suyo'); y la terminación *-и* como marca de número plural (v. gr.: *негови* 'suyos, -as') –i.e. desde el punto de vista de la morfología, este tipo de pronombre posesivo presenta un comportamiento similar al de los adjetivos [→ § 5.2.]–. Las unidades de dicha serie se recogen en el cuadro que se muestra a continuación, en él, como acabamos de ver en el caso de los pronombres españoles, se refleja la relación entre cada forma y su correspondiente persona gramatical.

PERSONA	MASCULINO	FEMENINO	NEUTRO	PLURAL
<i>аз</i>	Мой (mío)	Моя (mía)	Моё (mío)	Мои (míos, -as)
<i>ти</i>	Твой (tuyo)	Твоя (tuya)	Твоё (tuyo)	Твои (tuyos, -as)
<i>той, то</i>	Негов (suyo)	Негова (suya)	Негово (suyo)	Негови (suyos, -as)
<i>тя</i>	Нейн (suyo)	Нейна (suya)	Нейно (suyo)	Нейни (suyos, -as)
<i>ние</i>	Наш (nuestro)	Наша (nuestra)	Наше (nuestro)	Наши (nuestros, -as)
<i>вие</i>	Ваш (vuestro) (suyo)	Ваша (vuestra) (suya)	Ваше (vuestro) (suyo)	Ваши (vuestros, -as) (suyos, -as)
<i>те</i>	Техен (suyo)	Тявна (suya)	Тявно (suyo)	Техни ⁶⁵ (suyos, -as)

Tabla 2: Formas largas de los pronombres posesivos en búlgaro

Por otra parte, amén de los accidentes de género y número –que indican la concordancia del pronombre con el núcleo nominal–, las formas largas del posesivo búlgaro aparecen ocupando la primera posición de la frase nominal, es decir, preceden al nombre que modifican y conciertan con él en género y número.

(4)

a. **моя къща**

Mi casa

b. **твои маси**

Tus mesas

c. **наше огледало**

Nuestro espejo

d. **негови цветя**

Sus flores (de él)

e. **нейн стол**

Su silla (de ella)

f. **ваш дом**

Vuestro hogar

65 Nótese que en esta forma se produce el fenómeno de la «я variable» [→ § 5.2.1.C.].

Por último, hemos de tener en cuenta que estas formas tónicas de las que venimos hablando comparten con el adjetivo una propiedad sintáctica más: la de aparecer como portadoras del sufijo identificador⁶⁶.

(5)	
a. МО́ЯТА КЪЩА	d. НЕ́ГОВИТЕ ЦВЕТА́
La casa mía	Las flores suyas (de él)
b. ТВО́ИТЕ МА́СИ	e. НЕ́ЙНИЯ(Т) СТОЛ
Las mesas tuyas	La silla suya (de ella)
c. НА́ШЕТО ОГЛЕДА́ЛО	f. ВА́ШИЯ(Т) ДОМ
El espejo nuestro	El hogar vuestro

Ahora bien, ¿qué ocurre cuando aparecen en el mismo grupo nominal un pronombre posesivo tónico y un adjetivo? De ordinario, el posesivo es el elemento que aparece en primer lugar y, por consiguiente, aquel que recibe la marca de identificación. Reparemos en los ejemplos de (6)⁶⁷:

(6)	
a. ПРЕНОСИ́ИМИЯ(Т) КОМПЮ́ТЪР	a'. МО́Я(Т) ПРЕНОСИ́М КОМПЮ́ТЪР
El ordenador portátil	El ordenador portátil mío
b. СВЕ́ЛТАТА СТА́Я	b'. ТВО́ЯТА СВЕ́ТЛА СТА́Я
La habitación luminosa	La habitación luminosa tuya
c. МА́ЛКОТО ЛЕГЛО́	c'. НЕ́ГОВОТО МА́ЛКО ЛЕГЛО́
La cama pequeña	La cama pequeña suya
d. ЧЕРВЕ́НАТА КОЛА́	d'. МО́ЯТА ЧЕРВЕ́НА КОЛА́
El coche rojo	El coche rojo mío

Como se puede observar, se trata de grupos nominales definidos. De modo que mientras en la columna de la izquierda el adjetivo es la palabra que recibe el sufijo identificador; en la columna de la derecha, en cambio, este se muda al primer elemento de la frase nominal, la forma larga del pronombre posesivo⁶⁸.

66 En este ejemplo, hemos traducido *La casa mía* y no *Mi casa* por razones de índole expositiva, ya que sólo en construcciones como la primera se hace visible el artículo en español, lo cual no ocurre en secuencias como la segunda, en las que el posesivo aparece antepuesto. Ahora bien, no debemos perder de vista por ello que la oración marcada en nuestra lengua es, precisamente, aquella en la que el posesivo aparece pospuesto: *La casa mía*, que puede connotar un sentido contrastivo o de topicalización del que carece la neutra *Mi casa*. Por esta razón, en este ejemplo –y en algunos otros que señalaremos a posteriori–, las frases traducidas con el posesivo pospuesto deben entenderse con el mismo sentido que tendrían en español con el posesivo antepuesto, v. gr.: *Mi casa*, *Tus mesas*, *Nuestro espejo*, *Sus flores*, *Su silla* y *Vuestro hogar*.

67 Véase la nota anterior.

68 Es de saber, no obstante, que se puede encontrar el orden *Червѐната мѐя кола́*, disposición propia de un registro literario que se utiliza, sobretudo, en poesía. Así, «las formas largas [del pronombre posesivo] pueden aparecer como la primera palabra de la frase nominal, que nos informa acerca de la definitud o indefinitud del objeto poseído v. gr. *Него́вата хубава сестра́* (i.e.: 'Su bella hermana') - *Хубавата не́гова сестра́* (i.e.: 'La bella hermana suya) (Ruselina Nitsólova, 1986: 78).

6.2.1. Uso de las formas largas

Podemos afirmar que, a grandes rasgos, las formas largas se usan en los siguientes casos, a saber: **A) predicado nominal**: cuando el grupo nominal en el que aparece el posesivo desempeña la función sintáctica de «predicado nominal» o «atributo» (Tania Láleva, 1996:47), es decir, cuando se combinan con un verbo copulativo (v. gr.: *съм* ‘ser, estar’, *изглеждам* ‘parecer’), la forma tónica del posesivo es la que presenta un índice de ocurrencia mayor. En los siguientes ejemplos, hemos colocado entre corchetes la frase nominal que funciona como atributo.

- (7)
- a. Мўзиката е [нáша страст]
La música es *nuestra pasión*
  - b. Онéзи тетрадки са [нейни]
Estos cuadernos son *suos*
  - c. Синята тетрáдка изглежда [нéгова]
El cuaderno azul parece *suyo*
  - d. Тóзи пóдпис не е [мóят]
Esta firma no es *la mía*

B) valor contrastivo o enfático: en ocasiones, las formas largas del posesivo se utilizan con el objeto de expresar ideas tales como las de ‘énfasis’ o ‘contraste’. Dichas nociones resultan del sentido que cobran las frases nominales de los posesivos en la oración –u oraciones– de la que forman parte. En las secuencias de (8) –como en las del ejemplo anterior–, aparecen encorchetadas las expresiones que quedan relacionadas entre sí por medio de este tipo de relación de naturaleza semántico-sintáctica.

- (8)
- a. [Нáшият отбóр] ще спечéли мáча, а [вáшият] ще отпáдне във втóра дивизия
Nuestro equipo ganará el partido y *el vuestro* bajará a segunda
  - b. [Мóят обяд] е готóв, а [твóят] óще е в хладилника
Mi almuerzo está hecho y *el tuyo* todavía está en la nevera
  - c. Товá са [нáшите пари], не [вáшите]
Este es *nuestro dinero*, no *el vuestro*

6.2.1.1. Las formas largas y el sufijo identificador

Cuando **la referencia** del pronombre posesivo **es una entidad determinada** –i.e.: más o menos conocida–, éste se articula (Stefka Petrova, 2004:61).

- (9)
- a. Тéзи очилá са мóите
Estas gafas son las *mías*

Como ya sabemos [→ § 4.2., nota 41], la función del sufijo identificador es la de transferir a la frase nominal la propiedad de «definitud»⁶⁹. Los sintagmas nominales definidos tienen referentes que

69 Según Manuel Leonetti, «la definitud es la indicación de que el referente del sintagma nominal es identificable para el receptor en el contexto de uso» (Leonetti, 1999:38).

se presentan como determinados, o sea, como consabidos por el emisor y el receptor; los no-definidos, en cambio, tienen referentes no determinados, es decir, no recuperables por los interlocutores desde el conjunto de entidades conocidas que tienen interiorizadas. De modo que la diferencia entre las frases nominales definidas y las no definidas puede servir al hablante para hacer una clasificación entre a) las entidades que mentalmente se representa como conocidas y b) aquellas que no es capaz de identificar. Es por esto que se dice, en algunas gramáticas al uso (Stefka Petrova, 2004; Tania Láleva, 1996), que el posesivo lleva artículo si queremos «clasificar o diferenciar objetos».

(10)

- a. **Мóи** ученици учат в Америка
Alumnos míos estudian en America
- b. **Мóите** ученици учат в Америка
Mis alumnos estudian en America
- c. **Обáди се твóята** приятелка
Ha llamado tu amiga
- d. **Обáди се твóя** приятелка
Ha llamado una amiga tuya (= 'una de tus amigas')

Según los ejemplos que hemos visto, los posesivos de la serie tónica siguen las mismas reglas de adjunción del sufijo identificador a su base que el adjetivo [→ § 5.2.2.]⁷⁰. De modo que el cuadro de formas definidas quedaría configurado como sigue.

MASCULINO	FEMENINO	NEUTRO	PLURAL
Мóя(т)	Мóята	Мóето	Мóите
Твóя(т) ⁷¹	Твóята	Твóето	Твóите
Нéговия(т)	Нéговата	Нéговото	Нéговите
Нéйния(т)	Нéйната	Нéйното	Нéйните
Нáшия(т)	Нáшата	Нáшите	Нáшите
Вáшия(т)	Вáшата	Вáшите	Вáшите
Тéхния(т)	Тéхната	Тéхното	Тéхните

Tabla 3: Formas definidas del pronombre posesivo tónico

70 Del mismo modo, «las reglas de uso del sufijo identificador de género masculino –formas largas (+sujeto) y formas cortas (–sujeto) [→ §§ 5.2.2. y 4.2.3.]– son análogas a las que veíamos con respecto al adjetivo» (БАН-II, 1993: 195, § 229).

71 Las formas de género masculino *мóй* y *твóй* –así como la posesiva reflexiva *свóй*, que veremos más adelante– presentan la particularidad de que terminan en *-й* y cuando reciben el sufijo identificador no seleccionan la *-и-* de enlace propia del adjetivo [→ § 5.2.2.]. Como se puede observar en nuestro cuadro, esta restricción no afecta al resto de las unidades que componen el paradigma de las formas definidas del pronombre posesivo tónico.

Por último, hemos de saber que algunas de estas formas definidas que acabamos de ver presentan en la poesía y en el lenguaje coloquial variantes reducidas o sincopadas (Tania Láleva, 1996:47).

FEMENINO	NEUTRO	PLURAL
Мóйта	Мóйто	Мóйте
Твóйта	Твóйто	Твóйте
Нáш'та	Нáш'то	Нáш'те
Вáш'та	Вáш'то	Вáш'те

Tabla 4: Formas definidas reducidas del pronombre posesivo tónico

6.3. El pronombre posesivo búlgaro: «formas cortas»

Las formas «cortas», «breves» o «átonas» carecen tanto de marcas de género como de número, de manera que solo varían en función de la referencia a la persona gramatical (i.e. *áз* 'yo'; *тí* 'tú'; *тóй* 'él (masc.)', *тjá* 'ella (fem.)', *тó* 'él/ella (neutro)'; *нíе* 'nosotros, -as'; *вíе* 'vosotros, -as/usted, -es'; *тé* 'ellos, -as'). Además, se trata de elementos postnominales que nunca pueden aparecer como formas independientes -i.e. de elementos clíticos-. En el siguiente cuadro se recoge su paradigma. Como en los esquemas anteriores, en la columna de la izquierda aparecen los pronombres personales con los cuales se relacionan las formas posesivas de la derecha.

PERSONA	SINGULAR Y PLURAL
<i>áз</i>	Ми (mi, -s)
<i>тí</i>	Ни (tu, -s)
<i>тóй, тó</i>	Му (su, -s)
<i>тjá</i>	Њ (su, -s)
<i>нíе</i>	Ни (nuestro, a; -os, as)
<i>вíе</i>	Ви ⁷² (vuestro, a; -os, as) (su, -s 'de usted')
<i>тé</i>	Им (su, -s)

Tabla 5: Formas cortas de los pronombres posesivos en búlgaro

72 Conviene tener presente, con respecto a las formas *вáш* y *ви*, que pueden corresponder a los dos valores que aparecen reflejados en las tablas 2 y 5 respectivamente, es decir, tanto a 'vuestro' como a 'suyo'. Esta dualidad de significados tiene una explicación muy sencilla: en búlgaro, el pronombre personal *вíе* presenta dos usos, a saber: 1) como pronombre personal de 2ª pª pl. -o sea, cuando hace referencia a un conjunto de destinatarios-, tiene el valor de 'vosotros' y 2) como pronombre de cortesía -es decir, cuando se usa de modo cortés para referirse a un solo receptor-, siempre escrito con mayúscula (v.gr.: *Вíе*), tiene el valor de 'usted'. Se trata del mismo fenómeno que se produce en otras lenguas como el inglés (v. gr.: *you* 'tú'/'usted'; 'vosotros'/'ustedes') e, incluso, en la historia del propio

Con respecto a su distribución dentro del grupo nominal, no debemos olvidar que, como acabamos de apuntar, estas **formas breves** aparecen siempre **inmediatamente detrás del sustantivo**. Así se explica –entre otras razones– que no tengan la propiedad de ser portadoras del sufijo identificador, puesto que no pueden ocupar la primera posición dentro de la frase nominal.

- (11)
a. КЪЩАТА МИ Mi casa	d. ЦВЕТЯТА МУ Sus flores (de él)
b. МАСИТЕ ТИ Tus mesas	e. СТОЛА Й Su silla (de ella)
c. ОГЛЕДАЛОТО НИ Nuestro espejo	f. КОМПЮТЪРЪТ ВИ Vuestro ordenador

No obstante, las formas cortas se combinan, generalmente, con nombres definidos⁷³, es decir, determinados por el sufijo identificador –como acabamos de ver–. La única excepción a esta tendencia general la constituyen buena parte de los «nombres de parentesco»⁷⁴ en singular.

- (12)
a. МАЙКА ТИ Tu madre	d. ЧИЧО МУ Su tío (de él)
b. СЕСТРА МИ Mi hermana	e. БАБА ВИ Vuestra abuela
c. ДЯДО НИ Nuestro abuelo	f. БАЩА ВИ Su padre (de usted)

---

castellano, en la que la combinación del posesivo *vuestra* –en principio utilizado como forma de plural (VOSTRA> *vuestra* ‘de vosotros’ frente a TUA> *tuya* (Penny, 1993:141))– y el sustantivo *merced* dieron lugar, andando el tiempo, al pronombre *usted*. Compárense las siguientes oraciones que aparecen traducidas en inglés, en búlgaro y en español.

(i)

- a. Mr president, **you** have an appointment with the director of the National Bank
b. Господин Президент, **Вие** имате среща с директора на Националната Банка
c. Señor presidente, **usted** tiene una cita con el director del Banco Nacional

Por consiguiente, los pronombres posesivos *ваш* y *ви* heredan de la forma nominativa *вие* los dos sentidos que acabamos de ver; de tal manera que ante secuencias como *вашата къща* o *къщата ви* –en las que el pronombre aparece escrito con minúscula– habremos de entender: ‘vuestra casa’; mientras que ante enunciados similares en los que el pronombre aparece escrito con mayúscula –v.gr.: *Вашата къща*; *къщата Ви*–, interpretaremos: ‘su casa (de usted)’. Huelga decir que en la lengua hablada serán el contexto lingüístico y la situación comunicativa los factores que nos moverán a decidirnos por una u otra interpretación.

73 «Por regla general, el nombre con el que se agrupan no puede ser propio y viene en su forma definida» (Tania Láleva, 1996:48).

74 Es decir, aquellos nombres que denotan ‘cualidad de pariente’ (Moliner, 2003 → *parentesco*), v. gr.: *майка* ‘madre’, *баща* ‘padre’, *баба* ‘abuela’, *дядо* ‘abuelo’, *сестра* ‘hermana’, *брат* ‘hermano’, *чичо* ‘tío’, *леля* ‘tía’, etcétera (Stefka Petrova, 2004:61; Tania Láleva, 1996:48).

Sin embargo, cuando el nombre con el que se agrupa la forma breve –aun siendo de parentesco– aparece en plural, lleva siempre artículo definido.

(13)

a. сестри те ми Mis hermanas	d. чичовци те му Sus tíos (de él)
b. дядовци те ни Nuestros abuelos	e. баби те ви Vuestras abuelas
c. тетрадки те ти Nuestros cuadernos	f. компютри те Ви Sus ordenadores (de usted)

Por otro lado, hemos de tener presente que, en relación con el adjetivo, las formas cortas del posesivo presentan una distribución diferente a la de las formas largas [vid. supra: § 6.2.]; puesto que cuando aquellas (las cortas) se combinan en un mismo grupo nominal con un adjetivo, acostumbran a sucederlo.

(14)

a. Мálкият(т) брат El pequeño hermano	a'. мálкият ти брат Tu pequeño hermano
b. Красíвата дъщеря La hija hermosa	b'. красíвата ни дъщеря Su hija hermosa
c. Голямата любóв El gran amor	c'. голямата му любóв Su gran amor
d. Червénата кола El coche rojo	d'. червénата ми кола Mi coche rojo

Como en el caso de ejemplos anteriores, en (14) podemos observar el contraste entre las dos columnas, de modo que cuando aparece el pronombre posesivo en las secuencias de la derecha, no lo hace tras el sustantivo –como cabría esperar según la regla de que las formas cortas suceden al nombre–; sino detrás del adjetivo.

Finalmente, cabe añadir que las formas cortas del posesivo nunca pueden aparecer al principio de la oración (Stefka Petrova, 2004:62).

(15)

a. *Ми бащá	→ Бащá ми Mi padre
b. *им колáта	→ Колáта им Su coche

6.4. El pronombre posesivo-reflexivo: «forma larga»

A continuación, presentamos el cuadro de la forma larga del «pronombre posesivo-reflexivo».

MASCULINO	FEMENINO	NEUTRO	PLURAL
СВО́Й	СВО́Я	СВО́Е	СВО́И

Tabla 6: Forma larga del pronombre posesivo-reflexivo

Como se puede observar en nuestra tabla, desde el punto de vista morfológico, la forma «larga», «plena» o «tónica» del pronombre posesivo-reflexivo presenta exactamente los mismos accidentes que las formas largas no-reflexivas que hemos visto más arriba [→ § 6.2.]. Es decir, posee tres terminaciones en el singular –correspondientes a los tres géneros gramaticales: masculino, –й; femenino, –я; y neutro, –е, y una única marca para el plural, –и. Asimismo, tiene la propiedad de aparecer como forma portadora del sufijo identificador.

MASCULINO	FEMENINO	NEUTRO	PLURAL
СВО́Я	СВО́ЯТА	СВО́ЕТО	СВО́ИТЕ

Tabla 7: Variantes definidas del pronombre posesivo-reflexivo tónico

- (16)
- a. СВО́Й клас
{Mi/tu/su/etc.} clase
  - b. СВО́Я ма́са
{Mi/tu/su/etc.} mesa
  - c. СВО́Е колелó
{Mi/tu/su/etc.} bicicleta
  - d. СВО́И колелá
{Mis/tus/sus/etc.} bicicletas
  - e. СВО́Я(Т) СВО́ЯТА, СВО́ЕТО; СВО́ИТЕ
{El suyo/la suya/los suyos/las suyas}

Ahora bien, frente a las estrechas similitudes establecidas con respecto al pronombre posesivo tónico [vid. supra: tabla 2], nos llama la atención el hecho de que en el esquema del posesivo-reflexivo no haya más que una sola fila, ya que lo esperable sería que hubieran tantas formas –o filas– cuantas personas gramaticales –i.e.: *áз; т́й; то́й, т́я, то́; н́ие; в́ие; т́е*–. Lo que ocurre es que el reflexivo carece de «referencia inherente»; o, dicho de otro modo, consta sólo de una forma porque su referencia coincide, o bien, con el sujeto de la oración, o bien, con la persona verbal –en caso de que aquel (el sujeto) aparezca elidido–. De manera que, si en los siguientes ejemplos representamos la referencia de un elemento por medio de un subíndice, deberemos asignar el mismo signo (que normalmente suele ser una letra del alfabeto latino) tanto al grupo nominal que funciona como sujeto, como al posesivo-reflexivo que mantiene con dicho grupo una relación de «deixis anafórica»⁷⁵. Veamos, pues, las secuencias de (17).

75 «Tipo de deixis que desempeñan ciertas palabras para recoger el significado de una parte del discurso ya emitida; p. ej., *lo en dijo que había estado, pero no me lo creí*». (DRAE-on line, voz *anáfora* 02/07/2007 –véase también la voz *deixis* en el mismo diccionario–).

(17)

a. Аз_i се обáждам на [мóята_i сестрá]Yo_i llamo a [mi_i hermana]b. Ти_i се обáждаш на [твóята_i сестрá]Tú_i llamas a [tu_i hermana]c. Пéтър_i се обáжда на [нéговата_i сестрá]Pedro_i llama a [su_i hermana](La hermana **no** es de Pedro)a'. Аз_i се обáждам на [свóята_i сестрá]Yo_i llamo a [mi_i hermana]b'. Ти_i се обáждаш на [свóята_i сестрá]Tú_i llamas a [tu_i hermana]c'. Пéтър_i се обáжда на [свóята_i сестрá]Pedro_i llama a [su_i hermana](La hermana **es** de Pedro)

Como venimos diciendo, en los ejemplos de (17.a'), (17.b') y (17.c'), podemos ver que la referencia del pronombre posesivo-reflexivo –representada en este caso mediante la letra *i*– es la misma que la del sujeto en cada oración –*áз*, *тí* y *Пéтър*, respectivamente–.

Por otro lado, al contrastar ambas columnas, nos damos cuenta de que, si bien en los casos de **primera y segunda personas** –(17.a, 17.a') y (17.b, 17.b')– **alternan los** pronombres **posesivos** tónicos **con los** posesivos-reflexivos sin que se produzcan cambios significativos en el sentido de la oración; ocurre el fenómeno contrario cuando se trata de la **tercera persona**. En este caso, **dicha alternancia ya no es posible**, puesto que el significado del enunciado varía según se use la forma posesiva (i.e.: *нéговия*) o la forma posesivo-reflexiva (i.e.: *свóя*). Así, mientras que en (17.c') el elemento reflexivo se refiere al sujeto de la oración, como nos indica la coincidencia de subíndices entre *Пéтър* y *свóя*; en (17.c), la referencia de *нéговия* nada tiene que ver con la del sujeto, razón por la que *Пéтър* y *нéговия* aparecen indexados mediante signos diferentes ⁷⁶.

Por tanto, podemos apuntar, como regla práctica, que el pronombre posesivo-reflexivo tónico sustituye a las formas largas no-reflexivas cuando la referencia de estas coincide con la del sujeto de la oración. Ahora bien, mientras que con la primera y segunda personas la sustitución es optativa; con la tercera, en cambio, es obligatoria. Por otra parte, como el lector habrá observado, la forma plena del pronombre posesivo-reflexivo –como la no-reflexiva– aparece siempre ocupando la primera posición de la frase nominal. Así se ejemplifica en (18).

(18)

a. Купúвам_i хляб за [мóбето_i семéйство]Compro_i pan para [mi_i familia]

(expresión coloquial)

a'. Купúвам_i хляб за [свóбето_i семéйство]Compro_i pan para [mi_i familia]

(expresión culta)

b. Заминáваш_i за една сéдмица на [твóята_i вíла]Partes_i durante una semana a [tu_i villa]

(expresión coloquial)

b'. Заминáваш_i за една сéдмица на [свóята_i вíла]Partes_i durante una semana a [tu_i villa]

(expresión culta)

76 Como es de esperar, el mismo fenómeno se produce cuando las secuencias aparecen en plural, v. gr.: *Тé_i се обáждат на [тéхните_i сестрí]* ('Ellos llaman a sus hermanas' –las hermanas **no** son de ellos–); *Тé_i се обáждат на [свóбите_i сестрí]* ('Ellos llaman a sus hermanas' –las hermanas **son** de ellos–).

- c. Пáвел, чáка [нéговата, приятелка]
Pavel_i espera a [su_i novia] (la novia **no** es de Pavel)
- c'. Пáвел, чáка [свóята, приятелка]
Pavel_i espera a [su_i novia] (la novia **es** de Pavel)
- d. Замина́вате, за една сéдмица на [вáшата, вíла] (expresión coloquial)
Partís_i durante una semana a [vuestra_i villa]
- d'. Замина́вате, за една сéдмица на [свóята, вíла] (expresión culta)
Partís_i durante una semana a [vuestra_i villa]

Finalmente, cabe añadir que las formas definidas del pronombre posesivo-reflexivo tónico, como las no-reflexivas, presentan en la poesía y en la lengua hablada variantes con la sílaba central reducida (Tania Láleva, 1996:49).

FEMENINO	NEUTRO	PLURAL
свóйта	свóйто	свóйте

Tabla 8: Formas definidas reducidas del pronombre posesivo-reflexivo tónico

6.5. El pronombre posesivo-reflexivo: «forma corta»

La forma del pronombre posesivo-reflexivo «corta», «breve» o «átona» –como las formas breves no-reflexivas[→ § 6.3.]– es invariable, o sea, carece de flexión de género y de número. Además, como apunta siempre hacia el sujeto de la oración, no presenta formas específicas para cada persona gramatical.

FORMA BREVE
СИ

Tabla 9: pronombre posesivo-reflexivo, forma corta

En cuanto a la distribución, *СИ* aparece siempre tras el sustantivo dentro del grupo nominal.

(19)

- a. Нíе, ўчим [урóка **СИ**]
Nosotros_i aprendemos [nuestra_i lección]
- b. Вíе, взémate [детéто **СИ**] от гради́йна
Vosotros_i recogéis a [vuestro_i hijo] del jardín
- c. Тя, получа́ва [подáръците **СИ**]
Ella_i recibe [sus_i regalos]

Por otra parte, al igual que las formas tónicas, las formas breves posesivo-reflexivas son de uso obligado cuando el sustantivo al que acompañan denota una entidad que mantiene con el sujeto una relación de ‘pertenencia’, ‘propiedad’, ‘parentesco’, etcétera; y dicho sujeto aparece en 3ª persona. Comparemos los siguientes ejemplos:

(20)

a. Аз_i вземам {[тетра́дката **си**]_i}/[тетра́дката **ми**]_i}Yo_i cojo [mi_i cuaderno]a'. Ти_i вземаш {[тетра́дката **си**]_i}/[тетра́дката **ти**]_i}Tú_i coges [tu_i cuaderno]b. Ив́ан_i взема [тетра́дката **си**]_iIván_i coge [su_i cuaderno](el cuaderno **es** de Iván)b'. Ив́ан_i взема [тетра́дката **му**]_iIván_i coge [su_i cuaderno](el cuaderno **no** es de Iván)c. Те_i вземат [тетра́дките **си**]_iEllos_i cogen [sus_i cuadernos]

(los cuadernos son de ellos)

c'. Те_i вземат [тетра́дките **му**]_iEllos_i cogen [sus_i cuadernos]

(los cuadernos son de otra persona)

c''. Те_i вземат [тетра́дките **и́**]_iEllos_i cogen [sus_i cuadernos]

(los cuadernos son de ella)

c'''. Те_i вземат [тетра́дките **им**]_iEllos_i cogen [sus_i cuadernos]

(los cuadernos son de otras personas)

De un modo similar a lo que ocurría con las formas cortas del pronombre posesivo [→ § 6.3.], en esta «versión reflexiva», podemos comprobar que, cuando nos encontramos con un adjetivo en el sintagma nominal, dicha forma aparece detrás.

(21)

a. Аз вземам [ма́лките си па́пки]

Yo cojo [mis carpetas pequeñas]

b. Ти́ обу́ваш [но́вия си пантало́н]

Tú te pones [tu nuevo pantalón]

c. Ни́е поздравя́ваме [ста́рите си прия́тели]

Nosotros saludamos a [nuestros viejos amigos]

d. Те́ гово́рят с [мла́дата си коле́жка]

Ellos hablan con [su compañera joven]

Precisamente por su condición de reflexivos, estos pronombres posesivos de los que hemos venido hablando –tanto en su variante larga como en su variante corta– no pueden aparecer en la oración desempeñando la función sintáctica de sujeto⁷⁷ (Stefka Petrova, 2004:65).

(22)

a. *Свóят брат рабóти тук	→	Мóят брат рабóти тук
Mi hermano trabaja aquí		
b. *Сестра́ си е краси́ва	→	Сестра́ му е краси́ва
Su hermana es bonita		

---

77 Por esta razón, la forma masculina del pronombre posesivo-reflexivo tónico no admite su unión con la forma plena (i.e.: -ят) del sufijo identificador [→ § 4.2.3.], v. gr.: *Свóят → Свóя. Es de saber, sin embargo, que en la *Gramática de la Academia Búlgara de las Ciencias* (БАН-II, 1993: 198, § 236) aparece el siguiente comentario: «Las formas completas del pronombre posesivo (PPR) reciben sufijo identificador como los pronombre no-reflexivos *свóй, свóя, свóят*, etc.». Pese a todo, este comentario que acabamos de leer no se ilustra con ejemplo alguno.

6.6. EJERCICIOS

I. Escriba en cada caso la forma correcta del pronombre posesivo tónico tal y como se muestra en el ejemplo.

v. gr.: / аз / .....химика́л
→ **мо́ят химика́л**

1. (ни́е) ..... любо́в	26. (а́з) ..... ве́стник
2. (а́з) ..... прия́тел	27. (ти́) ..... на́чин
3. (ти́) ..... къща	28. (те́) ..... свят
4. (то́й) ..... шеги	29. (ви́е) ..... изви́нение
5. (ви́е) ..... универси́тeт	30. (то́й) ..... сме́тка
6. (тя́) ..... парфю́м	31. (тя́) ..... оце́нка
7. (те́) ..... ду́ми	32. (ни́е) ..... кола́
8. (ви́е) ..... автомоби́л	33. (те́) ..... дете́
9. (а́з) ..... спо́мени	34. (ви́е) ..... интере́с
10. (то́й) ..... ха́ра́ктер	35. (тя́) ..... кни́ги
11. (ти́) ..... желáния	36. (ти́) ..... ра́зкази
12. (ни́е) ..... уси́лия	37. (то́й) ..... тетра́дки
13. (тя́) ..... свобода́	38. (а́з) ..... дре́хи
14. (ви́е) ..... прия́тели	39. (ни́е) ..... роди́тели
15. (а́з) ..... душа́	40. (ви́е) ..... снѝмка
16. (те́) ..... сърца́	41. (те́) ..... ка́ртичка
17. (ти́) ..... прое́кти	42. (тя́) ..... кúче
18. (тя́) ..... уро́ци	43. (а́з) ..... ча́нта
19. (ви́е) ..... карти́ни	44. (то́й) ..... телефо́н
20. (те́) ..... дни	45. (ни́е) ..... ра́бота
21. (а́з) ..... пъту́ване	46. (ви́е) ..... магази́н
22. (ти́) ..... притесне́ния	47. (ти́) ..... ко́тка
23. (то́й) ..... братовче́ди	48. (тя́) ..... занима́ние
24. (ни́е) ..... наде́жди	49. (те́) ..... о́тговор
25. (тя́) ..... неща́	50. (ни́е) ..... гради́на

II. Traduzca a la lengua búlgara las siguientes combinaciones de pronombre posesivo + sustantivo.

v. gr.: **mi amigo**→ **моят приятел**

1. mi billete →
2. tu amiga →
3. su programa (de él) →
4. su bolsa (de ella) →
5. nuestro ejemplo →
6. vuestra gramática →
7. sus cuartos (de ellos) →
8. mi sueño →
9. tus lápices →
10. vuestro profesor →
11. sus regalos (de él) →
12. mi hermano →
13. nuestros amigos →
14. tu padre →
15. vuestras canciones →
16. mi hermana →
17. sus exámenes (de ella) →
18. vuestro abuelo →
19. tus cartas →
20. su libro (de ellos) →
21. sus zapatos (de él) →
22. nuestras casas →
23. tu ciudad →
24. nuestro deseo →
25. vuestra infancia →
26. tus palabras →
27. mis favores →
28. su jersey (de él) →
29. sus dudas →
30. mis tareas →

III. Detecte y corrija los posibles errores que pueda haber en las siguientes oraciones. Tenga en cuenta que algunas secuencias son correctas.

v.g: ***Мóето кнiга е мiлка**
 → **Мóята кнiга е мiлка**

1. Мóите кóтка е бiла.
2. Твóите бiба и дiдо живéят във Вiрна.
3. Нéговите тетрiдки са на мiсата.
4. Тéхен брат се кiзва Васiл.
5. Нiшата учiтелка е от Сóфия.
6. Вiшето стóлове са дiрвени.
7. Тiзи стiра колi е на нéйния чiчо.
8. Кiщата е стiра и нéйните прозóрци й са счiпени.
9. Тéхният бащi е лéкар.
10. Нiшата детé е на 5 годiни.
11. Защó заминiва вiшият приятел?
12. Ивiйло не знiе мóят телефон ми.
13. Тук ли е твóят белéжник?
14. Мóето кiрта е от тiзи бiнка.
15. Вiждам вiшия колéга на iлицата.
16. Харéсва ли ти тiхната колелó?
17. Вiшето децi голéми ли са?
18. Нéйното апaртaмéнт е нов.
19. Мóите упражнéния не са трiдни.
20. Твóята сестрi ти е на екскiрзия.

IV. Transforme las siguientes oraciones según se refleja en los ejemplos que encabezan cada apartado.

v.g: **Аз iмам мiлко кiче**
 → **Мóето кiче е мiлко**

- A)
1. Аз пригóтвям вкiсна тóрта →
  2. Ти iмаш интересен живóт →
  3. Тóй iма сiва кóтка →
  4. Ниe вóдим подрóбни белéжки →
  5. Тя изпóлзва мiрков шампоiн →
  6. Виe хóдите в грiпа за тiнци →
  7. Тe изрiзiват стрiнно желiние →

8. Аз имам нова къща →
9. Другите притежават много богатства →
10. Ние даваме свежи идеи →
11. Той използва груби думи →
12. Вие посещавате модерно кино →

Б)

v.gr.: **Той говори много, гласът.....е пресипнал**

→ ***Той говори много, гласът му е пресипнал***

1. Аз работя много, нервите ..... са опънати.
2. Ти не можеш да дойдеш, родителите ..... не са съгласни.
3. С Алекс не се спори, идеите ..... са ужасни
4. Лидия не може да излезе, гърлото ..... е възпалено.
5. Ние с Борислав сме приятели, родителите ..... също.
6. Вие учите в Икономическия университет и изпитите ..... са трудни.
7. Росен и Ивайло са братя, а децата ..... са братовчеди.
8. Ти заминаваш, но колата ..... е счупена.
9. Живеете в къща, но вилата ..... е по-хубава.
10. Красимир учи в Америка и обучението ..... е скъпо.
11. Връщам се от магазина и чантата ..... е пълна с продукти.
12. Тя е много симпатична и усмивката ..... е прекрасна.

V. Añada la forma correcta del sufijo identificador a cada uno de los pronombres posesivos que aparecen en los siguientes enunciados.

v. gr.: **Мой ..... мотор е японски**

→ ***Моят мотор е японски***

1. Тяхен..... син е на 10 години
2. Твоят..... приятел се казва Ангел
3. Слагам якето на моя..... мотор
4. Негов..... брат е ученик
5. Обаждам се всяка вечер на нейн..... приятел
6. Ходим всеки ден в наш..... парк
7. Къде е мой..... часовник?
8. Забравих ваш..... адрес
9. Нейн..... град е много малък

10. Слáгам нéйн..... тест на бiурото
11. Ваш..... пакéт е на стóла
12. Изпрáщате ваш..... багáж по пóщата
13. Ще ме покáниш ли на твой..... рождéн ден?
14. От телевизията не плащат хонорáрите на мой..... бащá
15. Ваш..... паспóрт е невалиден, господiне!

VI. Transforme las frases del ejercicio anterior haciendo uso de las formas cortas del pronombre posesivo.

v. gr.: **Мóят мотóр е япóнски**
 → **Мотóрът ми е япóнски**

VII. Añada la forma adecuada del sufijo identificador.

1. Твóя..... чáнта е мнóго скýпа
2. Нiе се възхищáваме на вáше..... усърдие
3. Тáзи идéя на наш..... дирéктор ли е?
4. Нéйна..... сестрá е красiва
5. Товá е кýщата на тéхни..... родiтели
6. Дáвам млякo на мóя..... кóтка
7. Полúчих твóе..... писмó вчéра
8. Къдé е наш..... адвokáт?
9. Купúвам подáрък на мóи..... приятели
10. Твóи..... децá са мнóго слáдки
11. Не обрúщайте внимáние на нéгови..... грéшки
12. Тéхен..... преподавáтел е францúзин
13. Харéсва ми вáше..... ястие
14. Обáждаме се на наш..... дýдо.
15. Когá пристiгат твóи..... студéнти?

VIII. Como en VII, transforme las frases del ejercicio anterior haciendo uso de las formas cortas del pronombre posesivo.

CAPÍTULO VII

LA PARTÍCULA INTERROGATIVA *ЛИ*

7.1. La partícula **ли**

En español, las preguntas que requieren una respuesta absoluta, es decir, *sí* o *no*, tienen una modulación especial. Esto quiere decir que al hablar la única marca que nos permite diferenciar la afirmación *Hace frío* de la pregunta *¿Hace frío?* es la entonación. Así, cuando preguntamos, terminamos de proferir la secuencia elevando el tono de voz.

- (1)
- a. ¿Te has levantado temprano? Sí/No
  - b. ¿Te apetece salir a comer? Sí/No
  - c. ¿Estás enfadado? Sí/No
  - d. ¿Te gusta la música rap? Sí/No

En búlgaro, este tipo de preguntas se señalan con una partícula especial, la partícula interrogativa **ли**. Esta indica, por tanto, que estamos ante una oración interrogativa que debemos contestar con los adverbios: **да** (i.e.: ‘sí’), si la respondemos afirmativamente o **не** (i.e.: ‘no’), si damos una negación por respuesta.

- (2)
- a. Тí ли си студéнт? Да, аз
¿Eres estudiante? Sí, (yo) lo soy
  - b. Говóрите ли испáнки? Да, говóрим
¿Habláis español? Sí, lo hablamos

Por otra parte, conviene saber que esta partícula presenta movilidad distribucional y que **aparece siempre después de la palabra –o grupo de palabras– que constituye el objeto de la pregunta.** Veamos los siguientes ejemplos:

- (3)
- a. [Тí **ли**] си от Бългáрия? Да, аз
¿Eres de Bulgaria? Sí, (yo) lo soy
  - b. Тí [от Бългáрия **ли**] си? Да, от Бългáрия
¿Eres de Bulgaria? Sí, soy de Bulgaria

La diferencia entre (3.a) y (3.b) estriba en la intención comunicativa del hablante. En (3.a) se pregunta por el origen del destinatario, pero el énfasis recae sobre su **persona**, es decir, **sobre el pronombre personal тí** (‘tú’), que aparece seguido de **ли**. Del mismo modo, en (3.b), el origen de nuestro interlocutor es también el objeto de la pregunta, pero en esta ocasión, el acento se pone sobre su **procedencia**, esto es, **sobre la frase preposicional от Бългáрия** (‘de Bulgaria’), que es ahora el constituyente que aparece tematizado. Por tanto, **ли** no solo actúa como un indicador de que estamos

ante una oración interrogativa, sino que además tiene la función de subrayar –de topicalizar– la información que se demanda ⁷⁸.

Desde el punto de vista de la sintaxis del español, a la hora de enfatizar aquellos elementos que el hablante considera más importantes, acudimos también a la distribución; de manera que, cuando los hispanohablantes queremos realzar una parte de la oración, presentamos en primer lugar la palabra o grupo de palabras que queremos destacar. Así que podríamos parafrasear (3.a) diciendo: *¿Tú eres de Bulgaria? Sí, yo y* (3.b): *¿De Bulgaria eres? Sí, de Bulgaria* –si bien es verdad que estas secuencias solo serían aceptables en nuestro idioma en ciertos contextos comunicativos–.

---

78 Nótese que la diferente distribución de *ли* en la frase interrogativa implica también cambios en la respuesta. De modo que, si la partícula sigue al pronombre en la pregunta, este debe aparecer en la contestación tras *да* o *не*; por el contrario, si *ли* sucede a un complemento verbal, será este y no el pronombre el que aparezca en la respuesta (Пенчев, 1984: 129).

7.2. EJERCICIOS

I. Transforme en preguntas las siguientes secuencias afirmativas, según se muestra en el ejemplo.

v. gr.: **Работиш много**

→ **Работиш ли много?**

Много ли работиш?

1. Закъснѣвам за работа
2. Пишем домашните
3. Купува сандвич и сок
4. Ъдваме веднага
5. Късно е за това
6. Михайл събира марки
7. Роклята на Сônia е скъпа и елегантна
8. Излизам с приятели всяка вечер
9. Приятелят на Мария ѝ подарява парфюм
10. Рики Мартин е известен певец
11. Обясняваме всичко на директора
12. Връщат се утре
13. В ресторанта е тъмно
14. Пием кафе с мляко
15. Говоря често с Ана
16. Даниела е стюардеса
17. Учат английски
18. Отваряме в 8.30
19. Обичам шоколадов сладолед
20. Мексико е красива страна
21. Ъмам урок по испански

II. Responda a las siguientes preguntas siguiendo el modelo.

v. gr.: **Закъсваш ли всеки ден?**

→ **Да, закузвам**

Не, не закузвам

1. Ъмате ли френски списания?
2. Познавате ли това момче?
3. Мoга ли да попитам нещо?
4. Обичаш ли китайска кухня?

5. Учат ли английски?
6. Тe ли са гостите от Швеция?
7. Готвиш ли в къщи?
8. Спортувате ли?
9. Той ли е г – н Петров?
10. Спиш ли до късно?
11. Танцуваш ли сълса?
12. Готови ли сте за изпита?

III. Responda afirmativamente según el modelo.

v. gr.: **[Ти ли] си от Франция?**
- Да, аз

Ти [от Франция ли] си?
- Да, от Франция

1. Тi ли си преподавател?
2. Тi ли си от Швеция?
3. Тя студентка ли е?
4. Говорят ли немски?
5. Те англичани ли са?
6. Вие ли говорите португалски?
7. Той пощальон ли е?
8. Той ли е г – н Смит?
9. Руски ли говориш?
10. Български ли учиш?
11. Тя счетоводителка ли е?
12. Тi знаеш ли гръцки?
13. Той от Дания ли е?
14. Те ли са от Испания?
15. Тi Пиер ли се казваш?

IV. Seguiremos trabajando con las oraciones del ejercicio anterior. Responda ahora negativamente.

v. gr.: **[Ти ли] си от Франция?**
- Не, не съм

Ти [от Франция] ли си?
- Не, не съм от Франци

SOLUCIONES A LOS EJERCICIOS

01. EL SUSTANTIVO: GÉNERO

I.

а

1. агресоp - м.р.
2. пешеходец- м.р.
3. олово- ср.р.
4. свекърва – ж.р.
5. пръстен- м.р.
6. трева– ж.р.
7. пролет– ж.р.
8. проблем- м.р.
9. динамо - ср.р.
10. смокиня– ж.р.
11. небé- ср.р.
12. бар- м.р.
13. схéма– ж.р.
14. пясък- м.р.
15. ловéц- м.р.
16. бряг- м.р.
16. клас- м.р.
18. ковач- м.р.
19. апéл- м.р.
20. лимон- м.р.
21. радио- ср.р.
22. камък- м.р.
23. ёсен– ж.р.
24. криза– ж.р.
25. спорт- м.р.
26. трамвай – м.р.
27. метро– ср.р.
28. диплома– ж.р.
29. дете– ср.р.
30. сряда– ж.р.
31. рька– ж.р.
32. истина– ж.р.
33. панорама– ж.р.
34. сребро– ср.р.
35. длан– ж.р.
36. дук- м.р.
37. съпруга– ж.р.
38. желязо- ср.р.
39. меню- ср.р.
40. легло– ср.р.
41. ключ- м.р.
42. реалност– ж.р.
43. опит- м.р.
44. вечер– ж.р.
45. грешка– ж.р.
46. хипотеза– ж.р.
47. автобус - м.р.
48. хлапé- ср.р.
49. кино- ср.р.
50. екран- м.р.

б.

1. повърхност– ж.р.
2. крал – м.р.
3. ария– ж.р.
4. газ - м.р.
5. цел– ж.р.
6. молив– м.р.
7. чай– м.р.
8. любов– ж.р.
9. огледало - ср.р.
10. орёл– м.р.
11. кóтва– ж.р.
12. кóпие- ср.р.
13. чифт– м.р.
28. круша– ж.р.
29. портокал– м.р.
30. лястовица– ж.р.
31. канапé- ср.р.
32. памук– м.р.
33. сладко- ср.р.
34. служител– м.р.
35. лост– м.р.
36. шкаф– м.р.
37. морé- ср.р.
38. количество- ср.р.
39. туба– ж.р.
40. кабел– м.р.

14. свещѣник– м.р.
 15. бедрó- ср.р.
 16. глѣзен– м.р.
 17. сняг– м.р.
 18. тѣза– ж.р.
 19. кáчество- ср.р.
 20. смяна– ж.р.
 21. систѣма– ж.р.
 22. слáлом– м.р.
 23. бащá– м.р.
 24. дядó– м.р.
 25. вѣчност– ж.р.
 26. вѣглен– м.р.
 27. прѣзрак– м.р.
 41. рѣчник– м.р.
 42. глѣдка– ж.р.
 43. желáние- ср.р.
 44. етажѣрка– ж.р.
 45. градчѣ- ср.р.
 46. сѣло- ср.р.
 47. езѣк– м.р.
 48. кáпка– ж.р.
 49. нож– м.р.
 50. ноц– ж.р.
 51. бонбóн- м.р.
 52. бáница– ж.р.
 53. перó- ср.р.
 54. чадѣр– м.р.

II.

м.р.	ж.р.	ср.р.
мóлив	мáса	сакó
Поёт	Учѣтелка	Ёзеро
Проблѣм	Малѣна	Колелó
Пирáт	Рѣкá	Навлó
Химикáл	Пѣнсия	Рáмо
Чек	Снѣмка	Плѣме
Сукмáн	Пижáма	Кáфѣ
Прорóк	Планѣта	Крáнче
Бар	Теорѣма	Бѣбе
Срок	Писáлка	
Екстáз	Рѣза	
Зоопáрк	Жáжда	
Мотѣл	Копрѣва	
Монáрх	Майонѣза	
	Добротá	
	Слáбост	

III.

1. Маријана има куче, а аз имам котка.
2. Трябва да си купиш огледало.
3. Той заминава за България като турист.
4. Ася е дъщеря на българин и руския.
5. Неруда е поет от Чили.
6. Варна е град на Черно море.
7. София е столица на България.
8. Обичаме кафе с мляко.
9. Днес е много студен ден.
10. Болі го зъб.
11. Нямаме срок за тази справка.
12. Не искам кетчуп в пицата.
13. Баща ми купува 2 кг сирене, 1 бутилка олио и 1 кг шунка.
14. Оттук минава ли автобус № 15?
15. Намираме жилище с повърхност 90 кв.м.
16. Те нямат много опит в това отношение.
17. Влизаме в бар "Мюра".
18. Тази стока е с произход Гърция.
19. Садим дръвче в нашия двор.
20. Вървиш като мравка.

IV.

а

1. дирéкторка	25. богíня
2. учíтелка	26. кралíца
3. приятелка	27. свидéтелка
4. слонíца	28. внúчка
5. сервитьóрка	29. колéжка
6. българка	30. кръстница
7. испánка	31. портиéрка
8. италиánка	32. продавачка
9. сéлянка	33. работничка
10. сóбственичка	34. служíтелка
11. учeníчка	35. чинóвничка
12. съпру́га	36. касиéрка
13. братовчéдка	37. телефонíстка
14. вълчíца	38. оперáторка
15. танцьóрка	39. маркиза
16. дукéса	40. любíма
17. графíня	41. плéменица
18. баничáрка	42. организáторка
19. чистáчка	43. студéнтка
20. áвторка	44. певíца

21. императри́ца
22. худо́жничка
23. превода́чка
24. победите́лка

Б.

1. сестра́
2. ма́йка
3. ба́ба
4. жена́
5. кра́ва
6. овца́

В.

1. пощальо́нка
2. баро́неса
3. актри́са
4. ле́карка
5. крѝстница
6. лѝвица

45. атлѣтка
46. плувки́ня
47. асистѣнтка
48. дарите́лка

7. коза́
8. лиси́ца
9. мома́
10. сѣрна́
11. кокóшка
12. снаха́

7. го́стенка
8. цари́ца
9. читатѣлка
10. вѣлше́бница
11. секретѣрка
12. поетѣса

02. EL SUSTANTIVO: NÚMERO**I.**

1. Вѣлци/вѣлка
2. Пóдове/пóда
3. Калорифѣри/калорифѣра
4. Шѣфове/шѣфа
5. Пóданици/пóданика
6. Ѐзпити/рзпита
7. Градовѣ/гра́да
8. Мѣсеци/мѣсеца
9. Синовѣ/си́на
10. Капа́ци/ капа́ка
11. Белѣжници/белѣжника
12. Прозóрци/прозóреца
13. Папага́ли/папага́ла
14. Спо́мени/спóмена
15. Ава́нси/ава́нса
16. Ба́гери/ба́гера

17. Вку́сове/вкúса
18. Гласовѣ/гласа
19. Дóговори/дóговора
20. Ездáчи/ездáча
21. Жѣрави/жѣрава
22. Завóди/завóда
23. Излѣшѣци/излѣшѣка
24. Кожúси/кожúха
25. Класовѣ/класа
26. Лѣкари/лѣкари
27. Лѣстове/лѣста
28. Магазѣни/магазѣна
29. Мѣханици/мѣханика
30. На́дписи/на́дписа
31. На́рове/на́ра
32. Óблаци/óблака

II.

1. Óбрази/óбраза
2. Салáми/салáма
3. Цéхове/цéха
4. Шáлове/шáла
5. Тавáни/тавáна
6. Ёгли́/ёгъла
7. Чака́ли/чака́ла
8. Óбръчи/óбръча
9. Плéвели/плéвела
10. Ра́зговори/ра́зговора
11. Сáндвичи/сáндвича
12. Тáнци/тáнца
13. Указáтели/указáтеля
14. Факултéти/факултéта
15. Халáти/халáта
16. Вáляци/вáляка
17. Щéпсели/щéпсела
18. Цветáри/цветáри
19. Ча́йници/ча́йника
20. Хамáли/хамáлина
21. Шаблóни/шаблóна
22. Щáндове/щáнда
23. Фазáни/фазáна
24. Ястреби/ястреба
25. Ёводи/ёвода
26. Плакáт/ плакáта
27. Ра́зкази/ра́зказа
28. Юмрúци/юмрúка
29. Актове/áкта
30. Компю́три/компю́тра
31. Щи́тове/щи́та
32. Юбилéи/юбилéя
33. Язови́ри/язови́ра
34. Адвока́ти/адвока́ти
35. Бадéми/бадéма
36. Бараба́ни/бараба́на
37. Вéстници/вéстника
38. Крémове/крéма
39. Афíши/афи́ша
40. Кла́мери/кла́мера
41. Часовé/ча́са
42. Подно́си/подно́са

III.

1. Па́пки
2. Ча́ши
3. Завéси
4. Поли́
5. Колóни
6. Вили́ци
7. Пло́щи
8. Ри́зи
9. Вéчери
10. Дръ́жки
11. Ба́ни
12. Връ́зки
13. Ми́шки
14. Борби́
15. Гради́ни
16. Салáти
17. Ди́ни
18. Авáрии
19. Актри́си
20. Ва́фли
21. Вехтори́и
22. Га́йки
23. Гаранци́и
24. Дво́йки
25. Дикто́вки
26. Екипиро́вки
27. Ёкстри
28. Жа́би
29. Жа́жди
30. Заблúди
31. Завáрки
32. Игри́
33. Избухли́вости
34. Кавги́
35. Калъфки
36. Ми́сли
37. Майонéзи
38. Навáлици

- 20. Бавáчки
- 21. Барéти

IV.

- 1. Обв́ивки
- 2. Ябълки
- 3. Сва́ди
- 4. Увéрености
- 5. Обéци
- 6. Па́кости
- 7. Ра́дости
- 8. Са́би
- 9. Табéли
- 10. Те́жести
- 11. Пала́ти
- 12. Равносмéтки
- 13. Врáни
- 14. Фанта́зии
- 15. Ба́сни
- 16. Анке́ти
- 17. Ще́дрости
- 18. Хавл́ии
- 19. Чéрги

V.

- 1. Деца́
- 2. Шише́та
- 3. Легла́
- 4. Мاستила́
- 5. Огледала́
- 6. Колие́та
- 7. Пити́ета
- 8. Бижу́та
- 9. Такси́та
- 10. Събра́ния
- 11. Движе́ния
- 12. Объясне́ния
- 13. Ку́чета
- 14. Врабче́та
- 15. Морéта
- 16. Полéта
- 17. Извéстия
- 18. Меню́та
- 19. А́гнета

- 41. Надéжди
- 42. Почтéности

- 20. Це́нности
- 21. Юфки́
- 22. Вéщи
- 23. Шамнаду́ри
- 24. Води́
- 25. Ра́боти
- 26. Уговóрки
- 27. Ча́сти
- 28. Фи́би
- 29. Ху́рки
- 30. Ца́ревици
- 31. Чака́лни
- 32. Шегí
- 33. Юздí
- 34. Ядки
- 35. А́лчности
- 36. Бе́здни
- 37. Вечéри
- 38. Ярости

- 22. Гонéния
- 23. Желáния
- 24. Извинéния
- 25. Ста́рчета
- 26. Кóпчета
- 27. Лалéта
- 28. Момй́чета
- 29. Небéта
- 30. Оправдáния
- 31. Петлéта
- 32. Растéния
- 33. Старáния
- 34. Пóлота
- 35. Тичанeта
- 36. Учéния
- 37. Цвéтя
- 38. Ясти́я
- 39. Авока́ди
- 40. Али́бита

- 20. Бѣбета
- 21. Врѣмена

VI.

- 1. Бедрá
- 2. Забавлѣния
- 3. Насекóми
- 4. Дарѣния
- 5. Орíзища
- 6. Магáрета
- 7. Едíнства
- 8. Рѣбчета
- 9. Предáвания
- 10. Кафѣта
- 11. Издáния
- 12. Семейства
- 13. Безсѣния
- 14. Удостоверѣния
- 15. Сакá
- 16. Тирѣта
- 17. Велíчия
- 18. Летá
- 19. Желáния

VII.

- 1. Нáеми/нáема
- 2. Континѣнти/континѣнта
- 3. Фáрове/фáра
- 4. Лóдки
- 5. Шишѣта
- 6. Стъпáла
- 7. Водí
- 8. Водорáсли
- 9. Стáи
- 10. Орлí/орéла
- 11. Двóйки
- 12. Златá
- 13. Съдíи
- 14. Зáйци
- 15. Душí
- 16. Чудесá
- 17. Знáмена
- 18. Стрáсти
- 19. Занáяти/занáята

- 41. Бáрчета
- 42. Кóнчета

- 20. Глѣдища
- 21. Пáтета
- 22. Ведóмства
- 23. Гишѣта
- 24. Деколтѣта
- 25. Езерá
- 26. Железá
- 27. Зѣлета
- 28. Игрíща
- 29. Кáнчета
- 30. Листá
- 31. Мезѣта
- 32. Намалѣния
- 33. Обая́ния
- 34. Перá
- 35. Рáдиа
- 36. Сечивá
- 37. Таблá
- 38. Усещáния

- 24. Облóзи/облóга
- 25. Дúхове/дúха
- 26. Велосипѣди/велосипѣда
- 27. Слáбости
- 28. Инспѣктори/инспѣктори
- 29. Съществá
- 30. Диалѣкти/диалѣкта
- 31. Жѣртви
- 32. Актъóри/актъóра
- 33. Избори/íзбора
- 34. Покúпки
- 35. Събíтия
- 36. Зáйченца
- 37. Рецѣпти
- 38. Отстѣпки
- 39. Прѣстени/прѣстена
- 40. Орлѣта
- 41. Вековѣ/вѣка
- 42. Сóли

20. Религии
21. Млекá
22. Символи/символа
23. Киломéтри/киломéтра

43. Сýтрини
44. Клéтки
45. Мишлéта
46. Наклóни/наклóна

03. EL ARTÍCULO DEFINIDO O SUFIJO IDENTIFICADOR

I.

1. бра́та/бра́тът
2. двóра/дво́рът
3. деня́/деня́т
4. учи́теля/учи́телят
5. ста́реца/ста́рецьт
6. зъба́/зъба́т
7. коктéйла/коктéйлът
8. до́говора/до́говорът
9. дя́дото
10. спо́мена/спо́менът
11. актйо́ра/актйо́рът
12. часá/часът
13. ори́за/ори́зът
14. асансьо́ра/асансьо́рът
15. самолéта/самолéтът
16. танца́/танца́т
17. балкóна/балкóнът
18. муста́ка/муста́кът
19. ко́ня/ко́нят
20. календа́р/календа́рът
21. уча́стка/уча́стъкът
22. брега́/брега́т
23. колéжа/колéжът
24. де́вера/де́верът

25. продава́ча/пордава́чът
26. адре́са/адре́сът
27. разво́да/разво́дът
28. вхо́да/вхо́дът
29. сезо́на/сезо́нът
30. пра́зника/пра́зникът
31. о́гня/о́гнят
32. жи́теля/жи́телят
33. инже́нера/инже́нерът
34. о́строва/о́стровът
35. павилио́на/павилио́нът
36. зако́на/зако́нът
37. лимóна/лимóнът
38. дъжда́/дъжда́т
39. лукса́/лукса́т
40. кúфара/кúфара́т
41. ла́ктя/ла́ктят
42. кра́ля/кра́лят
43. но́ктя/но́ктят
44. сла́вея/сла́веят
45. брoя́/брoя́т
46. ма́ркера/ма́ркерът
46. портиéра/портиéрът
48. матра́ка/матра́кът

II.

1. съпру́га/съпру́гът
2. ле́каря/ле́карят
3. ме́сеца/ме́сецьт
4. света́/светът
5. портока́ла/портока́лът
6. о́блака/о́блакът
7. слухá/слухът
8. компю́търа/компю́търът

27. ца́ря/ца́рят
28. стрóя/стрóят
29. аво́ара/аво́арът
30. секретáря/секретáрят
31. хоте́ла/хоте́лът
32. пазáра/пазáрът
33. геро́я/геро́ят
34. пастéла/пастéлът

9. проі́зо́да/проі́зо́дът
10. баща́та
11. пейза́жа/пейза́жът
12. чада́ра/чада́рът
13. сладки́ша/сладки́шът
14. полуо́строва/полуо́стровът
15. ве́стника/ве́стникът
16. крака́/кракът
17. басейна́/басейна́т
18. ета́жа/ета́жът
19. площа́да/площа́дът
20. сто́ла/сто́лът
21. пробле́ма/пробле́мът
22. магази́на/магази́нът
23. подаръ́ка/подаръ́кът
24. со́ка/со́кът
25. пъ́тя/пъ́тят
26. съня́/съня́т

III.

1. къщата
2. свещта́
3. чашата
4. динята
5. радостта́
6. тетра́дката
7. чини́ята
8. ба́бата
9. частта́
10. салфе́тката
11. вечерта́
12. поста́вката
13. гъбата
14. доста́вката
15. жа́бата
16. забávaта
17. майму́ната
18. пéчката
19. смоки́нята
20. домаки́нята
21. учите́лката
22. реце́птата
23. тавéрната

35. леда́/ледът
36. поро́я/поро́ят
37. абона́та/абона́тът
38. ко́сьма/ко́сьмът
39. монтьо́ра/монтьо́рът
40. ку́рса/ку́рсът
41. оре́ла/орéлът
42. го́стенина/го́стенина́т
43. родá/родът
44. плата́/плата́т
45. държавника́/държавника́т
46. праха́/праха́т
47. трамва́я/трамва́ят
48. преде́ла/преде́лът
49. сто́жера/сто́жерът
50. бо́йлера/бо́йлерът
51. тэ́ста/тэ́стът
52. ску́тера/ску́терът

25. пола́та
26. гради́ната
27. покривката
28. ро́клята
29. ба́нката
30. гру́пата
31. свежестта́
32. елегантно́стта́
33. солта́
34. захарта́
35. та́блата
36. харти́ята
37. пакостта́
38. яка́та
39. белéжката
40. контро́лната
41. оце́нката
42. шпа́гата
43. та́пата
44. ща́йгата
45. у́лицата
46. пе́йката
47. потта

24. ръкавицата

IV.

1. бѹзата
2. косáта
3. веселбáта
4. значкáта
5. хáпката
6. рѣпичката
7. прáсковата
8. слíвата
9. торбíчката
10. елхáта
11. домáшната
12. брóшката
13. завéсата
14. напíтката
15. съсédката
16. старосттá
17. дѣвката
18. сладосттá
19. дѣскáта
20. икóната
21. лíнията
22. кáртичката
23. жилéтката
24. плóчата
25. хризантémата
26. буболéчката

V.

1. морéто
2. дѣрвóто
3. полéто
4. колелóто
5. кúчето
6. леглóто
7. пíлето
8. колиéто
9. прасéто
10. рáмото
11. коляното
12. петлéто
13. козлéто

48. кóжата

27. осáта
28. кáната
29. есентá
30. липáта
31. шéпата
32. бѹрята
33. вратáта
34. тъкантá
35. метлáта
36. тóртата
37. стрелáта
38. прóлеттá
39. кíфлата
40. тревáта
41. камíлата
42. лимонáдата
43. рúжата
44. пещерáта
45. вáзата
46. бáничката
47. теменúжката
48. пилáта
49. лíлията
50. стáтията
51. лóдката
52. апáтията

26. гърнéто
27. пюрéто
28. перóто
29. мечéто
30. лекарството
31. кончéто
32. дръвчéто
33. платнóто
34. момчéто
35. врéмето
36. сукнóто
37. кафéто
38. кюфтéто

14. окóто
15. áгнето
16. ухóто
17. шишéто
18. телéто
19. óлиото
20. павéто
21. бéбето
22. éзерото
23. пердéто
24. мазéто
25. огледáлото

VI.

1. бúрето
2. небéто
3. ребрóто
4. пóлото
5. вълнéнието
6. мишлéто
7. пиáното
8. варивóто
9. стъклóто
10. тигърчето
11. врéмето
12. пáрното
13. клеймóто
14. фидéто
15. пердéто
16. дайрéто
17. редúването
18. úтрото
19. пátето
20. таблóто
21. петнóто
22. блáтото
23. търпéнието
24. мнéнието
25. здра́вето
26. вли́зането
27. оста́вянето
28. зéлето
29. сéмето
30. челóто
31. лалéто
32. врабчéто
33. крилóто
34. мага́рето
35. стъклóто
36. игри́щето
37. лепилóто
38. сърцéто
39. гнездóто
40. грóздето
41. гълъбчето
35. жíлото
36. възéто
37. прéденето
38. желя́зото
39. пър́женето
40. ши́лото
41. нишестéто
42. слúшането
43. пíсането
44. теглóто
45. килóто
46. елéчето
47. кíното
48. купу́ването
49. почи́шването
50. гевр́чето
51. числóто
52. момíчето
53. кокíчето
54. жíлото
55. зарéждането
56. бижúто
57. фóлиото
58. пардесúто
59. калъ́фчето
60. цигарéто
61. запáлването
62. ши́енето
63. кáрането

30. писмóто
31. ста́дото
32. сиренето
33. бръсненето
34. житото

VII.

1. дуéла/ът
2. бягството
3. шка́фа/ът
4. възди́шката
5. стенáта
6. вика́/ът
7. доли́ната
8. движе́нието
9. легло́то
10. инциде́нта/ът
11. отро́вата
12. съкро́вището
13. ля́тото
14. костену́рката
15. бадéма/ът
16. пля́чката
17. задълже́нието
18. стълба́та
19. фасáдата
20. ета́жа/ът
21. пожа́ра/ът
22. вечерта́
23. солта́
24. сли́зането
25. мре́жата
26. умóрата
27. огледа́лото

VIII.

1. ягоди́те
2. съди́ите
3. сърца́та
4. стра́стите
5. пръ́стените
6. знаменáта

64. то́то
65. а̀нгелчето
66. а̀гнето
67. бо̀лтчето
68. ви́ното

28. море́то
29. за́лива/ът
30. тига́на/ът
31. баща́та
32. ко́тетто
33. заку́ската
34. жена́та
35. стомáха/ът
36. изгледа́/ът
37. решéнието
38. сце́ната
39. кре́ма/ът
40. прия́теля/ят
41. уче́ния/ият
42. ра́ботата
43. ра́достта
44. веще́та
45. вну́чето
46. младоже́неца/ът
47. учени́ка/ът
48. а̀кта/ът
49. дискéтата
50. мони́тор
51. сло́на/ът
52. ща́мпата
53. парче́то
54. сто̀лчето

27. пор́циите
28. скали́те
29. листáта
30. а̀ктовете
31. бе́бетата
32. сто̀мните

7. сла́бостите	33. ми́шките
8. полéтата	34. кáртичките
9. кóпията	35. инцидéнтите
10. тiквичките	36. лалéтата
11. млекáта	37. тетрáдките
12. градувéте	38. приятéлите
13. конéте	39. брóеве
14. идеáлите	40. картiните
15. морéтата	41. ви́ковете
16. дъждовéте	42. тóпките
17. двóйките	43. радиáторите
18. пáстите	44. локомотiвите
19. рецéптите	45. пеперúдите
20. именáта	46. сакáта
21. мъжéте	47. съкрóвищата
22. цветя́та	48. бабу́ните
23. рáдостите	49. гарнитúрите
24. вéчерите	50. децáта
25. полéтата	51. родитéлите
26. дивáните	52. кéксчетата

IX.

1. Сегá магазинът е затвóрен.
2. Автомобiлът не тръгва.
3. Днес заминавам за Мéксико с тáтко.
4. Защо не iскаш да излéзеш с чiчо?
5. Шарáнът и сомът са рéчни рiби.
6. Учiтелят обяснява на ученика нóвата грамáтика.
7. Бългáрският е славя́нски езiк.
8. Всiчки тря́бва да спáзват закóна.
9. Стóлтът е от дървó.
10. Ти отвя́ряш прозóреца.
11. Дядото на Мари́я е на 78 годiни.
12. Утре ще се срéцнем с дирéктора на бáнката.
13. Съпрúгът на Рáя се кáзва Ки́рил.
14. Ча́кам Кáтя до пáметника на Гарибáлди.
15. Сладкiшът на мáма е мнóго вкúсен.
16. Днес следобя́д ще хóдим до магази́на.
17. Кóнят е красiво живóтно.
18. Обáждам се на приятéля си.
19. Къдé е брóят на вéстника от вчéра?
20. Защо рéчникът е на дивáна?

X.

1. Секретарката подрежда документите в шкафа.
2. Пътниците се качват във влака.
3. Имате ли куче?
4. Столовете в стаята са нови и дървени.
5. Брад Пит изпълнява ролята на Ахил.
6. В гората има много диви животни.
7. Слагам покупките на масата.
8. Приятелката на Ана се казва Пита и е от Швеция.
9. Къде се намира захарта?
10. Паелята е известно испанско ястие.
11. През зимата морето е студено.
12. Състезателите се приготвят за състезанието.
13. Майката купува играчка на детето.
14. Бюрото е до леглото.
15. Докато Георги четя списанието, аз приготвям вечерята.
16. Срещам колегите от офиса на улицата.
17. Колко струва колието?
18. На когото е роклята?
19. Събранието ще бъде в 14.00 ч.
20. Искам да купя обещието на Българи.
21. Резултатите от изпита са на таблото.
22. Клара има болки в рамото.

04. EL ADJETIVO**I.**

1. Цял: цяла/цяло/цели
2. Черен: черна/черно/черни
3. Горски: гóрска/гóрско/гóрски
4. Син: синя/синьо/сини
5. Стар: стáра/стáро/стáри
6. Сив: сíва/сíво/сíви
7. Различен: различна/различно/различни
8. Военен: воéнна/воéнно/воéнни
9. Бóен: бóйна/бóйно/бóйни
10. Тесен: тясна/тясно/тесни
11. Желéзен: желязна/желязно/желéзни
12. Сладък: сладка/сладко/сладки
13. Нёмски: нёмска/нёмско/нёмски
14. Отвóрен: отвóрена/отвóрено/отвóрени

15. Исторически: историческа/историческо/исторически
16. Бял: бяла/бяло/бели
17. Пáлав: пáлава/пáлаво/пáлави
18. Стрóен: стрóйна/стрóйно/стрóйни
19. Затвóрен: затвóрено/затвóрена/затвóрени
20. Цéнен: цéнна/цéнно/цéнни
21. Висóк: висóка/висóко/висóки
22. Глáдък: глáдка/глáдко/глáдки
23. Пéчен: пéчена/пéчено/пéчени
24. Мáльк: мáлка/мáлко/мáлки
25. Голя́м: голя́ма/голя́мо/голя́ми
26. Сéверен: сéверна/сéверно/сéверни
27. Изтóчен: изтóчна/изтóчно/изтóчни
28. Порóен: порóйна/порóйно/порóйни
29. Довóлен: довóлна/довóлно/дóволни
30. Интелигéнтен: интелигéнтна/интелигéнтно/интелигéнтни
31. Грѣцки: грѣцка/грѣцко/грѣцки
32. Англи́йски: англи́йска/англи́йско/англи́йски
33. Анти́чен: анти́чна/анти́чно/анти́чни
34. Натова́рен: натовáрена/натовáрено/натовáрени
35. Горчíв: горчíва/горчíво/горчíви
36. Модéрен: модéрна/модéрно/модéрни
37. Грóзен: грóзна/грóзно/грóзни
38. Вéсел: вéсела/вéсело/вéсели
39. Вѣншен: вѣншна/вѣншно/вѣншни
40. Горéщ: горéща/горéщо/горéщи
41. Разбѣркан: разбѣркана/разбѣркано/разбѣркани
42. Възпíтан: възпíтана/възпíтано/възпíтани
43. Груб: грúба/грúбо/грúби
44. Рóзов: рóзова/рóзово/рóзови
45. Комíчен: комíчна/комíчно/комíчни
46. Здрав: здра́ва/здра́во/здра́ви
47. Отблѣ́скващ: отблѣ́скваща/отблѣ́скващо/отблѣ́скващи
48. Забáвен: забáвна/забáвно/забáвни
49. Тéжък: тéжка/тéжко/тéжки
50. Лек: лéка/лéко/лéки
51. Мѣдър: мѣдра/мѣдро/мѣдри
52. Стомáнен: стомáнена/стомáнено/стомáнени
53. Бонбóнен: бонбóнена/бонбóнено/бонбóнени
54. Вóдещ: вóдеща/вóдещо/вóдещи
55. Глéзен: глéзена/глéзено/глéзени
56. Изоста́нал: изоста́нала/изоста́нало/изоста́нали
57. Популя́рен: популя́рна/популя́рно/популя́рни

58. Врящ: вряща/врящо/врящи

II.

1. Усмíхнат: усмíхната/ усмíхнато/усмíхнати
2. Намúсен: намúсена/намúсено/намúсени
3. Разпиля̀н: разпиля̀на/разпиля̀но/разпиля̀ни
4. Хвѣ̀рлен: хвѣ̀рлена/хвѣ̀рлено/хвѣ̀рлени
5. Полѣ̀зен: полѣ̀зна полѣ̀зно полѣ̀зни
6. Дебѣ̀л: дебѣ̀ла/дебѣ̀ло/дебѣ̀ли
7. Слаб: сла̀ба/сла̀бо/сла̀би
8. Бѣ̀рз: бѣ̀рза/бѣ̀рзо/бѣ̀рзи
9. Дѣ̀льг: дѣ̀лга/дѣ̀лго/дѣ̀лги
10. Жесто̀к: жесто̀ка/жесто̀ко/жесто̀ки
11. Любѣ̀зен: любѣ̀зна/любѣ̀зно/любѣ̀зни
12. Прѐдан: прѐдана/прѐдано/прѐдани
13. Луксо̀зен: луксо̀зна/луксо̀зно/луксо̀зни
14. Богáт: богáта/богáто/богáти
15. Прозра̀чен: прозра̀чна/прозра̀чно/прозра̀чни
16. Страхлѝв: страхлѝва/страхлѝво/страхлѝви
17. Щѐдър: щѐдра/щѐдро/щѐдри
18. Стис̀нат: стис̀ната/стис̀нато/стис̀нати
19. Рѣ̀бест: рѣ̀беста/рѣ̀бесто/рѣ̀бести
20. Удо̀бен: удо̀бна/удо̀бно/удо̀бни
21. Студѣ̀н: студѣ̀на/студѣ̀но/студѣ̀ни
22. Па̀рещ: па̀реща/па̀рещо/па̀рещи
23. Осо̀бен: осо̀бена/осо̀бено/осо̀бени
24. Загоря̀л: загоря̀ла/загоря̀ло/загоря̀ли
25. Прѐсен: пря̀сна/пря̀сно/пря̀сни
26. Чудѣ̀сен: чудѣ̀сна/чудѣ̀сно/чудѣ̀сни
27. Мухля̀сьл: мухля̀сьла/мухля̀сьло/мухля̀сьли
28. Сѐднал: сѐднала/сѐднало/сѐднали
29. Прав: пра̀ва/пра̀во/пра̀ви
30. Разро̀шен: разро̀шена/разро̀шено/разро̀шени
31. Лѐсен: лѐсна/лѐсно/лѐсни
32. Проchèтен: проchèтена/проchèтено/проchèтени
33. Изгуб̀ен: изгуб̀ена/изгуб̀ено/изгуб̀ени
34. Горчѝв: горчѝва/горчѝво/горчѝви
35. Неверо̀ятен: неверо̀ятна/неверо̀ятно/неверо̀ятни
36. Некадѣ̀рен: некадѣ̀рна/некадѣ̀рно/некадѣ̀рни
37. Нара̀нен: нара̀нена/нара̀нено/нара̀нени
38. Докачлѝв: докачлѝва/докачлѝво/докачлѝви
39. Избухлѝв: избухлѝва/избухлѝво/избухлѝви
40. Смѐсен: смѐсена/смѐсено/смѐсени

41. Наха́лен: наха́лна/наха́лно/наха́лни
42. Доброду́шен: доброду́шна/доброду́шно/доброду́шни
43. Слѣ́нчев: слѣ́нчева/слѣ́нчево/слѣ́нчеви
44. Пенли́в: пенли́ва/пенли́во/пенли́ви
45. Хвѣрча́щ: хвѣрча́ща/хвѣрча́що/хвѣрча́щи
46. Питѣ́ен: питѣ́йна/питѣ́йно/питѣ́йни
47. Дарови́т: дарови́та/дарови́то/дарови́ти
48. Семѣ́ен: семѣ́йна/семѣ́йно/семѣ́йни
49. Лю́т: лю́та/лю́то/лю́ти
50. Пика́nten: пика́тна/пика́тно/пика́тни
51. Здравосло́вен: здравосло́вна/здравосло́вно/здравосло́вни
52. Блу́дкав: блу́дкава/блу́дкаво/блу́дкави
53. Незна́ен: незна́йна/незна́йно/незна́йни
54. Разоча́рован: разоча́рована/разоча́ровано/разоча́ровани
55. Сме́шен: сме́шна/сме́шно/сме́шни
56. Зла́тен: зла́тна/зла́тно/зла́тни
57. Заспа́л: заспа́ла/заспа́ло/заспа́ли
58. Не́жен: не́жна/не́жно/не́жни
59. Вла́стен: вла́стна/вла́стно/вла́стни
60. Докос́нат: докос́ната/докос́нато/докос́нати

III.

1. Купу́вам син химика́л и си́ня тетра́дка
2. Прияте́лите на А́на са мно́го изве́стни.
3. В то́зи магази́н прода́ват мо́рски корáли и мо́рски ми́ди.
4. С та́зи антѣна мо́жем да гле́даме чу́жди фи́лми и чу́жди програ́ми.
5. Сестра́ ми има́ тру́дна дома́шна.
6. Те реша́ват бързо́ те́зи сло́жни пробле́ми.
7. Изпи́твам голя́ма ра́дост и голя́мо удовлетворѣ́ние.
8. Намѣрих една́ счу́пена бути́лка.
9. Мари́я подаря́ва на дете́то вку́сни бонбо́ни.
10. Четѣ́ш интере́сна кни́га.
11. Ви́е обли́чате скъ́па пола́ и обу́вате скъ́пи обу́вки.
12. В гради́ната има́ червѣ́ни ро́зи.
13. Те са са́ми и са изпла́шени.
14. Ста́ята на Пе́тър е тук и е разхвѣрля́на.
15. В то́зи град има́ мно́го ста́ри кѣщи.

IV.

1. Ри́та ни́кога не се сме́е и е тѣжна.
2. Тя има́ кѣдрава коса́.
3. Та́ня има́ си́ни очи́ и ру́си коси́.
4. Васи́л тежи́ 52 кг и е слаб.
5. Та́зи кни́га е полѣзна́ за мен.

6. Парламента̀тът подготвя ужасна реформа.
7. Ти си богато момиче.
8. Имаш ли бяла рокля?
9. Много ли сте изморени?
10. Обичам да пия горещо кафе.
11. Чух по радиото една добра новина.
12. Заминаваме за далечна страна.
13. Купувате си дървено легло.
14. Слага висока ограда на къщата.
15. Не обичате да стоите на силно слънце.

V.

1. студени зими	16. изморени работници
2. стари пътища	17. лоши приятелки
3. затоплени стаи	18. вкусни ястия
4. дълги нощи	19. автентични ефекти
5. сънливи деца	20. неравни борби
6. силни огньо̀ве	21. добри игри
7. химически продукти	22. щедри обещания
8. красиви жени	23. хубави филми
9. сутрешни вестници	24. свежи по̀веи
10. гладки платове	25. фалшиви извинения
11. северни морета	26. кристални чаши
12. практични рокли	27. скъпи парфюми
13. нови думи	28. тежки работи
14. големи усилия	29. ниски легла
15. малки лъжи	30. криви пръчки

VI.

1. Новият приятел на Тания се казва Павел.
2. Днес е топло и отварям другия прозорец.
3. Борис е стар приятел на нашето семейство.
4. Голямата дъщеря на Дарина е на 15 години.
5. Режа месото на малки парчета.
6. Искам да си купя синя рокля, червената вече не ми харесва.
7. Лекарите съветват да се спи на ниска възглавница.
8. Лампата е на високия шкаф до прозореца.
9. Архивирам всеки месец старите документи.
10. Къде са цветните моливи?
11. Ренета е много срамежливо момиче.
12. Морските животни са много красиви.
13. Полезно е да се ядат сухи плодове през зимата.
14. Слизам от автобуса на следващата спирка.
15. Имаш ли цветен телефон?

16. Къде е старият часовник?
17. Това момиче ново ли е?
18. Това момиче ли е новата ученичка?
19. На Маргарита ѝ харесват червените рози.
20. Перя бялата риза и белите панталони.

VII.

1. Самолетът е по-бърз от автомобила
2. Оградата е толкова висока колкото къщата
3. Олиото е по-леко от водата
4. Брилянтът е по-скъп от рубина
5. Златото е по-ценно от среброто
6. Планината е по-висока от хълма
7. Млякото е по-полезно от сметаната
8. Роклята е толкова дълга колкото полата
9. Зимата е по-сурова от есента
10. Мухата е по-неприятна от пеперудата
11. Розата е по-ароматна от марагритата
12. Антон е толкова възрастен колкото Сара
13. Медът е по-сладък от захарта
14. Нил е по-дълъг от Амазонка
15. Силвестър Сталбун е толкова известен колкото Арнолд Шварценегер

5. EL PRONOMBRE POSESIVO

I.

1. нашата любов	26. моят вестник
2. моят приятел	27. твоят начин
3. твоята къща	28. техният свят
4. неговите шегѝ	29. вашето извинение
5. нашият университет	30. неговата сметка
6. нейният парфюм	31. нейната оценка
7. техните дѹми	32. нашата кола
8. нашият автомобил	33. тяхното дете
9. моите спомени	34. нашият интерес
10. неговият характер	35. нейните книги
11. твоите желаниа	36. твоите разкази
12. нашите усилия	37. неговите тетрадки
13. нейната свобода	38. моите дрехи
14. вашите приятели	39. нашите родители
15. моята душа	40. вашата снимка
16. техните сърца	41. тяхната картичка
17. твоите проекти	42. нейното кѹче

18. нѐйните уро́ци
19. ва́шите карти́ни
20. те́хните дни
21. мо́ето пъту́ване
22. тво́ите притесне́ния
23. не́говите братовче́ди
24. на́шите наде́жди
25. нѐйните неща́

II.

1. мо́ят биле́т 2. тво́ята приятелка 3. не́говата програ́ма 4. нѐйната ча́нта 5. на́шият при́мер 6. ва́шата грама́тика 7. те́хните ста́и 8. мо́ят сън 9. тво́ите мо́ливи 10. ва́шият учител 11. не́говите пода́ръци 12. мо́ят брат 13. на́шите приятели 14. тво́ят баща́ 15. ва́шите пе́сни	43. мо́ята ча́нта 44. не́говият телефо́н 45. на́шата ра́бота 46. ва́шият магази́н 47. тво́ята ко́тка 48. нѐйното занима́ние 49. те́хният о́тговор 50. на́шата гради́на

III.

1. Мо́ята ко́тка е бя́ла.
2. Тво́ите ба́ба и дядо живе́ят във Ва́рна.
3. Не́говите тетра́дки са на ма́сата.
4. Те́хният брат се ка́зва Васи́л.
5. На́шата учи́телка е от Со́фия.
6. Ва́шите сто́лове са дървени.
7. Та́зи ста́ра кола́ е на нѐйния чи́чо.
8. Къ́щата е ста́ра и нѐйните прозо́рци са счу́пени.
9. Те́хният баща́ е ле́кар.
10. На́шето дете́ е на 5 годи́ни.
11. Защо́ замина́ва ва́шият прия́тел?
12. Ива́йло не зна́е мо́я телефо́н.
13. Тук ли е тво́ят белѐжник?
14. Мо́ята ка́рта е от та́зи ба́нка.
15. Ви́ждам ва́шия коле́га на у́лицата.
16. Харѐсва ли ти тяхното колелó?
17. Ва́шите деца́ голѐми ли са?

18. Нейният апартамент е нов.
19. Моите упражнения не са трудни.
20. Твоята сестра е на екскурзия.

IV.

A.

1. Моята торта е вкусна
2. Твоят живот е интересен
3. Неговата котка е сива
4. Нашите белажки са подробни
5. Нейният шампоан е марков
6. Вашата група е за танци
7. Тяхното желание е странно
8. Моята къща е нова
9. Техните богатства са много
10. Нашите идеи са свежи
11. Неговите думи са груби
12. Вашето кино е модерно

Б.

1. Аз работя много, нервите ми са опънати.
2. Ти не можеш да дойдеш, родителите ти не са съгласни.
3. С Алекс не се спори, идеите му са ужасни.
4. Лидия не може да излезе, гърлото ѝ е възпалено.
5. Ние с Борислав сме приятели, родителите ни също.
6. Вие учите в Икономическия университет и изпитите ви са трудни.
7. Росен и Ивайло са братя, а децата им са братовчеди.
8. Ти заминаваш, но колата ти е счупена.
9. Живеете в къща, но вилата ви е по-хубава.
10. Красимир учи в Америка и обучението му е скъпо.
11. Връщам се от магазина и чантата ми е пълна с продукти.
12. Тя е много симпатична и усмивката ѝ е прекрасна.

V.

16. Техният син е на 10 години
17. Твоят приятел се казва Ангел
18. Слагам якето на моя мотор
19. Неговият брат е ученик
20. Обаждам се всяка вечер на нейния приятел
21. Ходим всеки ден в нашия парк
22. Къде е моят часовник?
23. Забравих вашия адрес
24. Нейният град е много малък
25. Слагам нейния тест на бюрото
26. Вашият пакет е на стола

27. Изпращате вашия багаж по пощата
28. Ще ме поканиш ли на твоя рожден ден?
29. От телевизията не плащат хонорарите на моя баща
30. Вашият паспорт е невалиден, господине!

VI.

1. Синът им е на 10 години
2. Приятелят ти се казва Ангел
3. Слагам якето на мотора ми/си
4. Брат му е ученик
5. Обаждам се всяка вечер на приятеля ѝ
6. Ходим всеки ден в парка ни
7. Къде е часовникът ми?
8. Забравих адреса ви
9. Градът ѝ е много малък
10. Слагам теста ѝ на бюрото
11. Пакетът ви е на стола
12. Изпращате багажа си по пощата
13. Ще ме поканиш ли на рождения ти/си ден?
14. От телевизията не плащат хонорарите на баща ми
15. Паспортът Ви е невалиден, господине!

VII.

1. Твоята чанта е много скъпа
2. Ние се възхищаваме на вашето усърдие
3. Тази идея на нашия директор ли е?
4. Нейната сестра е красива
5. Това е къщата на техните родители
6. Давам мляко на моята котка
7. Получих твоето писмо вчера
8. Къде е нашият адвокат?
9. Купувам подарък на моите приятели
10. Твоите деца са много сладки
11. Не обръщайте внимание на неговите грешки
12. Техният преподавател е французин
13. Харесва ми вашето ястие
14. Обаждаме се на нашия дядо
15. Когато пристигат твоите студенти?

VIII.

1. Чантата ти е много скъпа
2. Ние се възхищаваме на усърдието ви
3. Тази идея на директора ни ли е?
4. Сестра ѝ е красива
5. Това е къщата на родителите им

6. Давам мляко на кóтката ми/си
7. Полúчих писмóто ти вчéра
8. Къдé е адвокатът ни?
9. Купúвам подарък на приятелите ми/си
10. Децáта ти са мнóго слáдки
11. Не обрúщайте внимáние на грéшките му
12. Преподавáтелят им е францúзин
13. Харéсва ми ястието ви
14. Обáждаме се на дядо ни /си
15. Когá пристíгат студéнтите ти?

06. LA PARTÍCULA INTERROGATIVA ЛИ

I.

1. Закъснÿваш ли за рáбота?	За рáбота ли закъснÿваш?
2. Пíшете ли домáшните?	Домáшните ли пíшете?
3. Купúва ли сáндвич и сок?	Сáндвич и сок ли купúва?
4. Ѐдвате ли веднáга?	Веднáга ли идвате?
5. Късно ли е за товá?	За товá късно ли е?
6. Михайл събíра ли мáрки?	Михайл мáрки ли събíра?
7. Скúпа и елегáнтна ли е рóклята на Сóня?	Рóклята на Сóня скúпа и елегáнтна ли е?
8. Излízаш ли с приятели всÿка вéчер?	Всÿка вéчер ли излízаш с приятели?
9. Приятéлят на Марíя ли й подарÿва парфюм?	Приятéлят на Марíя парфюм ли й подарÿва?
10. Рíки Мáртин извéстен певéц ли е?	Рíки Мáртин ли е извéстен певéц?
11. Обÿснÿвáте ли всíчко на дирéктора?	Всíчко ли обÿснÿвáте на дирéктора?
12. Врúщат ли се úтре?	Úтре ли се врúщат?
13. В ресторáнта тъмно ли е?	Тъмно ли е в ресторáнта?
14. Пíете ли кафé с мляко?	Кафé с мляко ли пíете?
15. Говóриш ли чéсто с Áна?	Чéсто ли говóриш с Áна?
16. Даниéла стюардéса ли е?	Стюардéса ли е Даниéла?
17. Úчат ли английски?	Английски ли учат?
18. Отвáряте ли в 8.30?	В 8.30 ли отвáряте?
19. Обíчаш ли шокóладов сладолéd?	Шокóладов сладолéd ли обíчаш?
20. Мéксико красíва странá ли е?	Красíва странá ли е Мéксико?
21. Ѐмаш ли урок по испáнски?	Урок по испáнски ли имаш?

II.

1. Да, íмаме	Не, нÿмаме
2. Да, познáваме го	Не, не го познáваме
3. Да, мóжеш	Не, не мóжеш
4. Да, обíчам	Не, не обíчам
5. Да, учат	Не, не учат

6.	Да, те са	Не, не са те
7.	Да, гóтвя	Не, не гóтвя
8.	Да, спортúваме	Не, не спортúваме
9.	Да, тóй е	Не, не е тóй
10.	Да, спя	Не, не спя
11.	Да, танцúвам	Не, не танцúвам
12.	Да, готóви сме	Не, не сме готóви

III.

1. Да, аз
2. Да, аз
3. Да, студéнтка е
4. Да, гóвóрят
5. Да, англичáни
6. Да, ние
7. Да, пощальóн
8. Да, тóй е
9. Да, рúски
10. Да, бългáрски
11. Да, счетоводítелка
12. Да, знáм
13. Да, от Дáния
14. Да, те
15. Да, Пиéр

IV.

1. Не, не съм
2. Не, не съм аз
3. Не, не е студéнтка
4. Не, не гóвóрят
5. Не, не са англичáни
6. Не, не сме ние
7. Не, не е пощальóн
8. Не, не е тóй
9. Не, не е рúски
10. Не, не е бългáрски
11. Не, не е счетоводítелка
12. Не, не знáм
13. Не, не е от Дáния
14. Не, не са те
15. Не, не се кáзва Пиé

BIBLIOGRAFÍA

Bibliografía general

- ALARCOS, Emilio (1999): *Gramática de la lengua española*. Madrid. Espasa-Calpe.
- DIMITROVA LALEVA, Tania (1996): *Lengua Búlgara. Gramática Básica*. Madrid. Ediciones del Orto.
- – (1998): *Esquemas de búlgaro. Gramática y usos lingüísticos*. Madrid. Palas Atenea Ediciones.
- FERNÁNDEZ LEBORANS, María Jesús (2003): *Los sintagmas del español. I El sintagma nominal*. Madrid. Arco Libros.
- GALABOV, P.; LASKAROV, S.; MELAMED, G.; CHAKAROVA, M. (1994): *Cours systématique de langue française*. Sofía. Presses universitaires «Sv.Kliment Ohridski»
- GARIBOVA, Nedka; KÍTOVA, María (1996): *Aspectos morfosintácticos del verbo búlgaro en contraste con el verbo español*. Sofía. Tilia Books.
- GÓMEZ TORREGO, Leonardo (1998): *Gramática didáctica del español*. Madrid. Editorial SM.
- LEONETTI, Manuel (1999): *Los determinantes*. Madrid. Arco libros.
- – (1999): «El artículo». En: BOSQUE, Ignacio; DEMONTE, Violeta (Directores): *Gramática descriptiva de la Lengua Española* (GDLE, tres volúmenes). Madrid. Espasa-Calpe. Vol. I.
- PICALLO, M. Carme; RIGAU, Gemma: «El posesivo y las relaciones posesivas». En: BOSQUE, Ignacio; DEMONTE, Violeta (Directores): *Gramática descriptiva de la Lengua Española* (GDLE, tres volúmenes). Madrid. Espasa-Calpe. Vol. I.
- REY, A.; REY – DEBOVE, J. (1992): *Le Petit Robert*. Paris. Dictionnaires Le Robert.
- DARDONE, M.; TRIFONE, P. (1995): *La Grammatica della lingua italiana*. Bologna. Zanichelli.
- PENNY, Ralph (1993): *Gramática histórica del español*. Barcelona. Ariel.
- PETROVA, Stefka V. (2004): *Gramática de la lengua búlgara. Curso breve para hispanohablantes*. Sofía.
- TERNES, E.; VLADIMIROVA-BUHTZ, T. (1999): «Bulgarian». En *Handbook of the International Phonetic Association. A Guide to the Use of the International Phonetic Alphabet*. Cambridge: Cambridge University Press.

Bibliografía búlgara

- БОЯДЖИЕВ, Т.; КУЦАРОВ. И; ПЕНЧЕВ, Й. (1999): *Съвременен български език*. София.
- ВРИНА, М. (1999): *Експресивните частици в българския език*. В. Търново.
- Издателство на БАН (1993): *Граматика на съвременния български книжовен език*. Т.І. Фонетика. София.
- Издателство на БАН (1993): *Граматика на съвременния български книжовен език*. Т.ІІ. Морфология. София.
- Издателство на БАН (1993): *Граматика на съвременния български книжовен език*. Т.ІІІ. Синтаксис. София.

- НИЦОЛОВА, Р. (1986): *Българските местоимения*. София.
- НЕДЕВ, И. (1992): *Синтаксис на съвременния български книжовен език*. София.
- ПЕНЧЕВ, Й. (1984): *Строеж на българското изречение*. София.
- ПОПОВ, К. (1998): *Синтаксис на българския книжовен език*. В. Търново.
- СТАНЕВА, Х.; РАДЕЖА, П. (1988): *Помагало по съвременен български език*. София.

Diccionarios

- *Diccionario de la lengua española de la Real Academia Española (DRAE)* on-line: <http://www.rae.es/>
- *Diccionario de Uso del Español (DUE)* María Moliner. Edición en CD-ROM 2.0. Madrid. Editorial Gredos. 2001.
- STEFANOVA, Snežina: *Испанско-български речник. Българско-испански речник*. Ed. Gaberoff. Veliko Tárnovo.

Direcciones de Internet

- *International Phonetic Alphabet*: <http://www2.arts.gla.ac.uk/IPA/ipa.html>.
- *The sound of spoken language*: <http://www.uiowa.edu/~acadtech/phonetics/>.
- BONTCHEVA, Katina: *Elementary On-Line Bulgarian Grammar*: <http://www.hf.uio.no/ilos/studier/studenttjenester/Nettressurser/bulg/mat/gram/index.html>.
- Институт за Български език – Българска Академия на Науките (БАН) (авторски колектив): *Принципи и правила на правописа и пунктуацията в българския език*. S., 2002, Hazel: http://bmanolov.free.fr/tmp/BG_pravopis.pdf.
- *Librería on-line de la Nueva Universidad Búlgara*: <http://www.nbulitera.com/>.